

СТРАТЕГІЯ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОД-2030

Шановна громадо!

Завершено перший, і дуже важливий етап роботи над Стратегією розвитку міста Ужгорода до 2030 року (**Стратегія**) «**Ужгород – 2030**».

Групою розробників Національного інституту стратегічних досліджень та місцевих експертів на основі статистичної й соціологічної інформації, широкого кола наукових розвідок та з урахуванням результатів обговорень проекту Стратегії розвитку Ужгородської громади до 2025 року, яке проводилось у 2016-2017 роках, здійснено порівняльний структурний аналіз актуальних питань управління розвитком міста, його економікою та соціально-культурною сферою.

Представляємо Вам для конструктивного обговорення та подальшого спільного доопрацювання сконцентровану презентаційну версію Стратегії. У ній містяться змістовні аналізи актуальної ситуації, потенціалу та перспектив секторів міського господарства та соціально-культурної сфери. А також аналізи політичних, економічних, технологічних і соціальних можливостей та викликів, сильних і слабких сторін людського, ресурсного та соціального капіталу громади, шляхи його ефективного використання на період до 2030 року і на подальшу перспективу, нарис «дерева цілей».

У представлених матеріалах Стратегії «Ужгород - 2030» вбачається :

- місто з людиноцентричною системою міського господарства та «вправного» урядування, інклюзивним і комфортним життєвим простором, соціальним часом громадян, вивільненим для креативних ініціатив;
- місто, в якому є можливості відповісти на виклики накопичених проблем і перейти до впевненого руху траєкторією сталого розвитку та зростання якості життя, що забезпечується інструментами інноваційно;
 - інвестиційного та кластерного розвитку;
- місто з людським і соціальним капіталом, який доповнюватиметься злагодженою взаємодією із громадянами.

На фінальному етапі сподіваємося на енергійне та конструктивне обговорення представленої сконцентрованої презентаційної версії Стратегії власне містянами, депутатським корпусом, девелоперами, колегами- науковцями та експертами, представниками креативного класу та громадянського суспільства.

Прагнемо спільно вийти на узгоджене бачення нашого міста в 2030 році й на подальшу перспективу, на такі пріоритети його розвитку, у ході реалізації яких зросли б якість та комфорт життя містян, самоврядна спроможність багатонаціональної ужгородської громади задовольняти їхні законні соціально-економічні, людські та громадянські інтереси й права.

Директор НІСД
Ростислав Павленко

Міський голова
Богдан Андріїв

I ДЕРЕВО ЦІЛЕЙ

SWOT- АНАЛІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОДА

Географічне положення та місце в системі розселення	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Дуже вигідне геостратегічне географічне розташування міста на кордоні зі Словаччиною та в 20 км від кордону з Угорщиною на міжнародних автомобільних і залізничних шляхах сполучення. Привабливе природне розташування міста на розширеній долині річки Уж з її переходом у Тисо-Дунайську низовину та розмаїттям лісистого передгірного ландшафту Вулканічного хребта. Найзахідніший обласний адміністративний, економічний, освітньо-науковий, культурний і транспортно-комунікаційний центр України, ворота до країн Європейського Союзу 	<ul style="list-style-type: none"> Обмеження в територіальному розвитку міста, зумовлені природно-рельєфними особливостями передгір'я і україно-словацьким кордоном. Різко ексцентричне розташування міста на території Закарпатської області як її адміністративного центру. Найменший за чисельністю населення обласний центр України та європейського Карпатського мегарегіону.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Подальше зростання значення Ужгорода у сферах транспортної логістики, бізнесу, в'їзного туризму і транскордонного співробітництва як першого відносно великого міста на українській ділянці міжнародного транспортного (Критського) коридору №5 та в Карпатському мегарегіоні. 	<ul style="list-style-type: none"> Нівелювання конкурентних переваг геостратегічного розташування міста внаслідок продовження і поглиблення фінансово-економічної кризи в Україні та конкуренції з боку інших міст європейського Карпатського мегарегіону
Природно-ресурсний потенціал	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Наявність на міських і приміських територіях потужного природно-ландшафтного напівкільця лісових угідь, що частково використовуються для рекреаційно-оздоровчих цілей і позитивно впливають на мікроклімат і довкілля. Позитивний вплив річки Уж та її прируслових територій на унікальне і гармонійне архітектурно-планувальне обличчя міста Ужгорода та його мікроклімат. Наявність на території міста понад 20 проявів мінеральних вод штучних свердловин та природних джерел т.зв. Ужгородського родовища. 	<ul style="list-style-type: none"> Неналежний стан лісівництва, безгосподарність та відсутність робіт з благоустрою в лісовому масиві мікрорайону "Шахта", який міг би стати впорядкованим міським рекреаційним лісом. Нераціональне та безгосподарне ставлення до родовищ і свердловин та природних джерел мінеральних вод на території міста (окрім свердловини на території готелю «Унгварський»). Відсутність облаштованих місць літнього відпочинку поблизу природних і штучних водойм на території міста

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Формування у міській та приміській зонах міста рекреаційних лісів на основі Протоколу про стале управління лісами від 27.05.2011р. до Карпатської конвенції. Покращення стану річки Уж в межах території м.Ужгорода (10,5 км) на основі Національного плану управління річковим басейном Тиси. 	<ul style="list-style-type: none"> Погіршення показників водності природних і штучних водойм та стану лісових угідь на міській і приміській територіях внаслідок глобальних змін клімату.
Населення, ринок праці	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Довготривале збереження сприятливої вікової структури населення є потужним стратегічним ресурсом міста. Найнижчі темпи скорочення населення серед обласних центрів України (окрім м.Києва). Ужгород - один із небагатьох обласних центрів України, що має позитивні тенденції демографічного розвитку, а також – високий рівень шлюбності та низький рівень розлучень. Збереження впродовж останніх 15 років як основної структури національного й етнічного складу населення міста (українці, угорці, словаки, росіяни, роми та ін.), так і міжнаціональної гармонії та злагоди. Відносно високий індекс людського розвитку та високий освітній рівень населення міста. Найнижча в області за останні роки середня тривалість зареєстрованого безробіття (4 місяці). 	<ul style="list-style-type: none"> Уперше в новітній історії міста поява у 2016р. від'ємного природного приросту населення міста. Поява за останні роки сталої тенденції посилення міграційного скорочення населення міста. Гостра нестача кваліфікованих кадрів ІТР та робітників для промислових підприємств і будівництва у місті. Невідповідність підготовки і професійного рівня трудових ресурсів потребам економіки міста. Поширення тіньової самозайнятості і тіньового працевлаштування населення міста, що за якісними оцінками становить 35 – 45%, а також – прихованого безробіття.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Покращення якості людського потенціалу міста через запровадження нового Закону України «Про освіту» та реформного вдосконалення університетської і професійно-технічної освіти. Зміцнення демографічної основи та суттєве збільшення чисельності населення Ужгородської об'єднаної територіальної громади в результаті приєднання суміжних сільських територіальних громад у рамках децентралізаційної реформи. 	<ul style="list-style-type: none"> Спроби вихолощення, спотворення, відтермінування та недофінансування системних реформ в Україні, завдяки яким мало б відбуватися покращення людського розвитку і в м.Ужгороді. Триваюча фінансово-економічна криза в Україні, яка зумовлює високі рівні тіньової зайнятості та наростаючий відтік кваліфікованих кадрів.

Просторово-інфраструктурний і транспортний потенціал	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Проходження через місто залізничної гілки Львів -Самбір -Ужгород -Чоп з відгалуженням на Словаччину та наявність сучасного залізничного вокзалу і пасажирського сполучення з містами Київ, Львів, Харків, Одеса і Лисичанськ. • Наявність напівкільцевої об'їзної автодороги навколо міста з відгалуженнями на прикордонні переходи зі Словаччиною у м.Ужгороді та з Угорщиною у м.Чопі. • Наявність у місті двох автовокзалів обласного, міжрегіонального і міжнародного автобусного сполучення. • Наявність у місті реконструйованого і сертифікованого міжнародного аеропорту «Ужгород». 	<ul style="list-style-type: none"> • Незавершеність напівкільцевої об'їзної автодороги навколо міста. • Суттєве зниження за останні 15-20 років залізничних вантажних перевезень по гілці Львів -Самбір -Ужгород -Чоп. • Незадоволена потреба у поїздах прямого міжнародного пасажирського сполучення з містами сусідніх Словаччини і Угорщини. • Незадоволена потреба в оновленні рухомого складу електропоїздів та дизель-поїзда, що курсують з вокзалу м.Ужгорода. • Незадоволена потреба в оновленні парку автобусів обласних, міжобласних пасажирських рейсів з автовокзалів міста Ужгород. • Вимушене використання Міжнародним аеропортом «Ужгород» повітряного простору сусідньої Словаччини для зльоту і посадки літаків, що обмежує його діяльність і перспективи розвитку. • Загальний стан більшості міських автошляхів і придорожніх споруд у місті не відповідає сучасним технічним вимогам, вони перевантажені автотранспортом.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Утворення агломерації «місто-сільські території» завдяки децентралізаційній реформі, що суттєво спростить і пришвидшить вирішення всіх просторово-інфраструктурних проблем. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нереалізація через кризові, політичні чи інші причини формування агломерації «місто – сільські території», що суттєво ускладнить і обмежить територіальний, просторовий, інфраструктурний, транспортний і економічний розвиток Ужгородської територіальної громади.
Стан і охорона довкілля та озеленення міста	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Відсутність на території міста промислових підприємств як джерел сильного забруднення атмосферного повітря. • Відносно високий ступінь озеленення території міста. • Наявність на території міста річки Уж, дериваційного каналу і трьох озер штучного походження, які є ключовими водними об'єктами в адаптації міста до змін клімату. • Накопичено позитивний досвід створення системи збору й утилізації ТПВ. • Розпочато розробку Схеми перспективного озеленення міста із залученням науковців, експертів і громадськості. 	<ul style="list-style-type: none"> • Місто погано продувається вітрами, що посилює негативний вплив від викидів автотранспорту, який є основним забруднювачем атмосферного повітря. • За шкалою якості атмосферного повітря місто є стабільно «забрудненим», але систематичних медико-санітарних досліджень щодо впливу забруднення на здоров'я ужгородців не проводиться. • Усе ще незадовільний стан дорожнього і тротуарного покриття багатьох вулиць робить місто брудним під час опадів і пилюжним у суху погоду. • На багатьох вулицях відсутня або не працює дощова (зливова) каналізація, що є причиною їх зливових підтоплень. • Обміління водойм міста, що не сприяє його адаптації до змін клімату. • Ресурс міського полігону ТПВ поблизу с.Барвінок вичерпується. Практика глибокого сортування ТПВ нерозвинена. • Наявні каналізаційно-очисні споруди фізично й морально застаріли, що негативно впливає на забрудненість води у р.Уж. • Непропорційне розміщення зелених зон загального користування на території міста. Зелені насадження потребують реконструкції й оновлення на 60 – 70%.

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Можливості використання досвіду муніципалітетів країн ЄС щодо вертикального озеленення міст, зеленого планування громадських просторів, пермакультури. • Можливості використання досвіду міст країн ЄС у просторовому плануванні «велосипедного міста» як часткової альтернативи засиллю автомобілів. 	<ul style="list-style-type: none"> • Імовірні негативні наслідки і впливи глобальних змін клімату: подальше обміління водойм на території міста; почастищення «теплових хвиль» буревіїв та контрастних змін температури.
Житлово-комунальне господарство і комунальні послуги	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Упроваджена за останні роки система міських бюджетних програм капітальних ремонтів житлового фонду міста за умови спів фінансування власників квартир, що формує в них відповідальне ставлення до своїх будинків. • Активізація впродовж останніх п'яти років міської політики сприяння утворенню ОСББ та впровадженню реформ у сфері ЖКГ щодо надання комунальних послуг. • Реалізація нової концепції теплопостачання міста з радикальною відмовою від мікрорайонних котелень централізованого теплопостачання та переходом на поквартирне і побудинкове опалення (уперше в Україні). • Суттєве підвищення якості будівництва багатоквартирних будинків у місті за останні 10-12 років, що сформувало ринок якісного нового житла. • Станом на 2017 р. 98,8% населення міста забезпечено централізованим водопостачанням і близько 90% - централізованим водовідведенням. Обсягів забору води з природних джерел цілком вистачає для потреб питного водопостачання. • Забезпечення цілодобового водопостачання у 2016 – 2017рр. досягло 86,5%. Приладами обліку води обладнано 88% житлових будинків і 89% багатоповерхівок. 	<ul style="list-style-type: none"> • Упродовж всього періоду незалежності України в тарифи утримання багатоповерхівок і прибудинкових територій не включались суми зборів на їх капітальний ремонт. Нині близько 70% житлового фонду багатоповерхівок потребують капремонту. • Програми капремонтів житлового фонду не встигають за темпами фізичного зносу та амортизації багатоквартирних будинків, зведених ще в радянський період. Капітальні ремонти здебільшого не враховують гостру потребу в термомодернізації будинків. • З року в рік усе більше загострюється проблема капітального ремонту або заміни ліфтів у багатоповерхівках. • Відсутність програм межування прибудинкових територій призвела до відсутності належних благоустрою та озеленення громадського міського простору в кварталах і дворах багатоповерхівок, перетворення їх на парковки для авто. • Суттєва різниця в якості питної води для право- і лівобережної частин міста, зумовлена, відповідно, заборами води з дериваційного каналу та артезіанських свердловин. • Відсутність мереж водовідведення (каналізації) в окремих «сільських» мікрорайонах міста. • Проблема фізичної зношеності та аварійності мереж водопостачання і водовідведення міста, що все більше загострюється • У місті одні з найбільш високих тарифів на водопостачання і водовідведення в Україні.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Доступ ужгородців до більш якісного житла чи до покращення його комфортності в умовах тривалої кризи спроможні забезпечити розвиток доступних іпотечних програм в Україні, а також програм відшкодування відсотків за кредитами на будівництво, придбання чи ремонт житла. • Покращення доступу до фінансових ресурсів програм міжнародної технічної допомоги Україні, а також можливості муніципальних позик дозволяють здійснити масштабні і вкрай необхідні програми з капремонтів і термомодернізації житлових будинків, а також – оновлення мереж водопостачання і водовідведення. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тривала відсутність капремонтів багатоквартирних житлових будинків панельних серій радянського періоду будівництва у місті спроможна спричинити загрозу масової аварійності близько 30 – 35% житлового фонду Ужгорода вже через 15-20 років. • Тривала фінансово-економічна криза в Україні, що загострюється спроможна також відтермінувати реалізацію масштабних програм реконструкції та відновлення міських мереж водопостачання і водовідведення.

Стан міських шляхів та інфраструктури міського простору	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Місто продовжує розвивати й модернізувати історично сформовану мережу вулиць, площ і набережних та удосконалювати транспортну схему та облаштовувати пішохідні зони й громадський міський простір. Загалом сформовано скелет транспортної схеми міста, що включає як шляхи основного проїзду та мости через р.Уж, так і об'їзну автодорогу міжнародного значення, що на півкільцем охоплює місто. Упродовж 3-4 років уперше в новітній історії міста розпочалися масштабні роботи з реконструкції та капремонту міських шляхів, площ і тротуарів за сучасними технологіями і з комплексним підходом оновлення вуличних комунікацій та озеленення. В основному забезпечено потреби міста у вуличному освітленні, що підвищує рівень громадської безпеки. Незважаючи на засилля автомобілів, у місті ще збережено просторовий потенціал для розбудови інфраструктури міського простору: велодоріжок і велостоянок; парковок і паркінгів; зелених і пішохідних зон та дитячих майданчиків місць для фестивалів і ярмарок тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> Більше третини вулиць міста протяжністю 112 км не мають твердого покриття, а на 63 вулицях протяжністю 53,6 км узагалі ніколи не проводилися ремонтні роботи коштом міського бюджету. Стан дорожнього полотна й тротуарів ще на багатьох вулицях міста є незадовільним, на них відсутня зливова каналізація. Незадоволена потреба в реконструкції чи капремонті вулиць складає близько 70% від їх протяжності. Мережа вуличного освітлення міста ще на 60% потребує осучаснення енергоощадними лампами. Світлофорне господарство міста потребує технічного оновлення та розширення. Розбудова інфраструктури міського простору ще недостатньо гармонізована з детальними планами територій і запитами громадян, потребами зеленого будівництва та масових міських заходів. Усе ще невирішеною є проблема платного паркування і паркінгів, потребують розширення і благоустрою пішохідні зони, у т.ч. на набережних р.Уж.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Нові можливості для розбудови міських шляхів, площ і набережних та інфраструктури міського простору створює залучення інвестицій, включно, з використанням законодавства про державно-приватне (публічно-приватне) партнерство. Досвід багатьох муніципалітетів Європи, у т.ч. міст – побратимів Ужгорода, щодо вирішення проблем платного паркування авто і розбудови міського простору, формування «велосипедного міста», надання переваг електромобілям, тощо, може бути успішно впроваджено в м.Ужгороді уже у найближчі роки. 	<ul style="list-style-type: none"> Поступове вихолощення фінансової децентралізаційної реформи для міст обласного значення в Україні, що суттєво скоротить обсяги бюджетних коштів на потреби реконструкції і капремонту міських шляхів і площ та розбудову інфраструктури міського простору.
Громадський транспорт	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Охопленість 25-ма автобусними маршрутами переважної більшості мікрорайонів міста та суміжних сіл. У 2017 – 2018рр. розпочато роботи з реконструкції і благоустрою міських автобусних зупинок, вдосконалення транспортної схеми міста і капітального ремонту магістральних вулиць автобусних маршрутів. Розпочато заміну маломістких автобусів на більш комфортабельні низькопідлогові автобуси місткістю 100 осіб, пристосовані і для перевезення осіб з інвалідністю. 	<ul style="list-style-type: none"> Незадовільний стан дорожнього покриття та розмітки ще на багатьох вулицях автобусних маршрутів, що негативно впливає на швидкість, безпеку і комфортність пасажирських перевезень. Недостатні комфортність і пасажиромісткість існуючого парку міських автобусів. Неналежні облаштованість і комфортність автобусних зупинок, у т.ч. інформаційними табло, камерами відео нагляду, Wi-Fi тощо. Застарілий парк автобусів громадського транспорту є одним з головних забруднювачів атмосферного повітря у місті. Відсутність креативних проєктів і планів впровадження громадського електротранспорту.

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Впровадження досвіду передових європейських міст щодо громадського міського електротранспорту (електроавтобуси і електромінібуси), а також – розробок «Креативного міста» в практику автобусних і таксомоторних пасажирських перевезень у м.Ужгороді (радіодиспетчеризація, електронні інформаційні табло, карткова оплата проїзду, Інтернет замовлення таксі тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> Продовження і поглиблення фінансово-економічної кризи в Україні, спроможні відтермінувати або ускладнити розвиток і модернізацію громадського транспорту внаслідок обмеження бюджету розвитку міста та ускладнення залучення зовнішніх інвестицій на ці цілі.
Науково-технічна та інноваційна діяльність	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> Багаторічна науково-освітня робота Ужгородського національного університету та інших вишів і закладів академічної науки перетворили Ужгород на університетське і молодіжне місто, спроможне впроваджувати і генерувати інноваційні ідеї і розробки. Розроблено й розпочато реалізацію Концепції інноваційного розвитку УжНУ на 2015 – 2025рр. Розроблені концептуальні основи і перелік десятків готових до впровадження науково-інноваційних розробок Наукового парку «Ужгородський національний університет». Зросли обсяги підготовки кадрів науковців і дослідників в рамках програм навчання в аспірантурі і докторантурі УжНУ. Зросли масштаби навчання іноземних студентів й аспірантів в УжНУ. Накопичено досвід транскордонного трансферу технологій та інновацій. 	<ul style="list-style-type: none"> Наявний у місті периферійний тип інноваційної системи з переважанням традиційних галузей і сектора низько-технологічних послуг, низьким рівнем продуктивних та процесних інновацій. Бюджетна система міста не має прямого впливу на стимулювання інноваційної діяльності, а інструменти державно-приватного партнерства в цій сфері також не розвинені. Відбувається подальше скорочення мережі науково-освітніх і науково-дослідних закладів міста. Неналежний рівень співпраці міської ради, науково-дослідних установ та підприємницьких кіл в інноваційно-інвестиційному розвитку міста, включаючи підходи «креативного» і «розумного» міста. Відсутність у місті постійно діючого експо-центру інновацій та конгрес-туризму.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> Рамкова програма ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» надає реальні можливості науковцям і дослідникам отримувати фінансові ресурси на наукові проекти, дослідження і розробки. В м.Ужгороді діє Національний контактний пункт Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Ужгородський національний університет є учасником Міжнародного освітньо-дослідницького консорціуму університетів, що сприяє обміну науково-технічними та інноваційними розробками. 	<ul style="list-style-type: none"> Висока конкурентність високотехнологічної та наукоємної продукції, створеної в більш розвинених країнах. Неналежний рівень державної підтримки наукової та інноваційної діяльності і неефективна законодавчо-нормативна база, що не сприяють впровадженню інновацій і наукових розробок. Відтік за кордон наукової інженерно-технічної еліти і фахівців, що ускладнює розробку і впровадження інновацій.

Базові соціальна інфраструктура і послуги	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> У м. Ужгороді створена й діє оптимальна мережа з 24-х дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) та 27 загальноосвітніх навчальних закладів. Заклади освітньої мережі загалом рівномірно розподілені у мікрорайонах міста, працюють в одну зміну, а якість освіти в них одна з найвищих в області. Освітні потреби національних меншин повністю забезпечують гімназія та ЗОШ I-III ст. з угорською мовою навчання, ЗОШ I-III ст. з російською мовою навчання та ЗОШ I-III ст. з поглибленим вивченням словацької мови (єдина в Україні). Здійснено організаційну і методичну підготовку до впровадження в усіх загальноосвітніх закладах міста положень реформного Закону України «Про освіту» та підходів Нової української школи з вересня 2018 року. Усі міські навчальні заклади мають автономні системи опалення, вони є об'єктами моніторингу енергоспоживання у бюджетних закладах міста, в низці з них проведено капітальні ремонти будівель. Ужгородські школярі мають можливість і доступ до розгалуженої мережі міських та обласних закладів культури (школа мистецтв і музична школа, шість бібліотечних закладів, міський центр дозвілля, Палац дітей і юнацтва ПАДІЮН), фізкультури та спорту, центрів позашкільної природоохоронної роботи, технічної творчості та туризму. Випускники ужгородських шкіл і молодь міста мають можливість здобути якісну вищу освіту на 19 факультетах Ужгородського національного університету, у Закарпатському художньому інституті і в недержавному ВНЗ Карпатський університет ім. А. Волошина, а також у 5-ти ДВНЗ I-II рівнів акредитації і 3-х професійно-технічних навчальних закладах, розташованих у місті. Ужгородці потенційно мають більш розширений доступ до медичних послуг як в 5-ти міських закладах охорони здоров'я, так і в закладах обласного підпорядкування та приватних клінік, консультаційних і діагностичних центрів та лабораторій. За останні роки спостерігається покращення окремих інтегральних показників охорони здоров'я населення міста: виріс індекс здоров'я дітей до року, стабілізувались показники здоров'я дітей та знизилась їх інвалідність та малюкова смертність, загалом знизилась захворюваність дітей і дорослого населення. У місті розроблені і діють міські бюджетні програми з охорони здоров'я, які, серед іншого, дозволяють частково забезпечити потреби соціально-незахищених верств населення. У 2018 році в місті розпочалось впровадження заходів медичної реформи. 	<ul style="list-style-type: none"> З позицій результатів ЗНО існує значний розрив між групою кращих шкіл міста, які показують стабільно високі бали, та групою шкіл, що дають гірші показники з розривом у вимірі середнього балу близько 70 балів. Серед будівель бюджетних установ міста 44 освітньо-навчальні заклади та 5 медичних закладів невідкладно потребують проведення комплексних заходів з підвищення енергоефективності й термомодернізації в рамках Плану дій сталого енергетичного розвитку і клімату м. Ужгорода, що потребує значних фінансових ресурсів. Територіальне розширення м. Ужгорода з розбудовою нових мікрорайонів за останні 15 років ставить на порядок денний будівництво нових ДНЗ і ЗОШ, але вирішення цієї проблеми з року в рік відкладається. У м. Ужгороді ще на початку 2000-х років визріли передумови формування унікального освітнього простору, що відповідає викликам і вимогам XXI століття та принципам поєднання шкільної й університетської освіти та демократизації освітньо-навчального процесу з його адаптацією до стрімких явищ інформатизації і глобалізації суспільного розвитку. Ці передумови ще так і не переросли в практичні дії і зміни. Найбільш проблемними і слабкими ланками в наданні медичних послуг міськими закладами охорони здоров'я є: низький рівень матеріально-технічної бази; низький рівень заробітної плати медперсоналу та його фінансової мотивації; старіння кадрового потенціалу; відсутність хоспісу для невиліковно хворих; відтік кваліфікованих кадрів. За даними всеукраїнського опитування 2018 року рівень задоволення ужгородців якістю послуг медичних закладів є одним з найнижчих серед інших обласних центрів. Гіршими у порівнянні із загальнообласним рівнем є показники онкозахворюваності, смертності від туберкульозу, післяопераційної летальності. Недостатній рівень діяльності міської ради у сферах оздоровлення і пропаганди здорового способу життя, профілактики і попередження захворювань, занять фізкультурою і спортом, особливо, серед дітей і молоді.

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Поєднання децентралізаційної реформи в Україні із секторальними реформами в галузях освіти і охорони здоров'я, особливо відчутний синергетичний ефект може дати саме в містах обласного значення, в яких розвиненими є мережі загальноосвітніх і дошкільних закладів, а також закладів охорони здоров'я первинної та вторинної ланки. 	<ul style="list-style-type: none"> • З року в рік близько третини пацієнтів ужгородських міських лікарень – не мешканці Ужгорода, а районів області. Витрати на їхнє лікування становлять 32,3% від загальних річних витрат, проте за міжбюджетними трансферами з районів місту надходить лише третина витрачених коштів. Отже, багатомільйонні суми міського бюджету витрачаються не на лікування ужгородців відтак проблему слід чим швидше вирішувати, бо коштів на медицину в місті й так хронічно не вистачає.
Промисловий комплекс	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Завершення в основному довготривалого періоду структурних змін у промисловому комплексі міста – через залучення інвестицій і створення нових чи модернізацію існуючих виробництв, що випускають конкурентоспроможну продукцію на зовнішньому і внутрішньому ринках. • Пріоритетними та економічно стабільними галузями промислового виробництва міста є хімічна, легка, машинобудівна, меблева і харчова промисловість. Зростання обсягів реалізації промислової продукції міста за 2013-2017 рр. істотно перевищує загальноукраїнські показники. • Промисловість міста дає суттєвий внесок у загальнообласні показники. Частка реалізованої промислової продукції м.Ужгорода в 2012-2016рр. становила 23-27% від обсягу реалізованої промислової продукції Закарпаття. • Промисловість Ужгорода стала потужною платформою для залучення інвестицій в економіку міста. • Промисловий комплекс міста забезпечує стабільну зайнятість працюючих на підприємствах ужгородців. 	<ul style="list-style-type: none"> • Надмірна орієнтація підприємств промисловості на роботу за схемами давальницької сировини. • Застаріла матеріально-технічна база окремих виробництв, критичний стан основних засобів. • Збитковість діяльності низки підприємств промисловості міста в окремі роки. • Відповідно висока енергоємність, нераціональне енергоспоживання та низькі екологічні характеристики низки виробництв. • Повільні темпи гармонізації стандартів виробництва продукції з вимогами ЄС. • Відсутність вітчизняної сировинної бази для виробництва продукції з вищим ступенем обробки. • Брак маркетингових комунікацій підприємств промисловості із суб'єктами ринку. • Нерозвиненість коопераційних зв'язків у промисловості, у т.ч. в частині формування виробничих кластерів.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Практична реалізація Угоди про асоціацію України з ЄС у частині інтеграції економічного та промислового розвитку потенційно дозволяє: здійснювати розширення і оновлення промислових виробництв міста та підвищення їх конкурентоспроможності; залучати інвестиції у технічне переоснащення основних фондів, упровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій, освоєння та випуск нової продукції; формувати кооперативні виробничі зв'язки і розширювати міжнародне співробітництво, створювати або інтегруватись у виробничі кластери. 	<ul style="list-style-type: none"> • Гальмування модернізації і оновлення виробничої бази промислових підприємств міста через комплекс кризових чинників в Україні, що може згубно вплинути на конкурентоспроможність продукції та ринки збуту. • Посилення конкурентних переваг сусідніх прикордонних регіонів країн ЄС чи сусідніх областей України у випуску аналогічної продукції.

Підприємництво та сфера послуг	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Наявність у місті базової бізнес-інфраструктури. • Функціонування міського ЦНАП, що забезпечує основні адмінпослуги для підприємців. • Наявність у місті системи поінформування про можливості ресурсного забезпечення ведення бізнесу (оренда комунального майна, земельні ділянки, послуги тощо). • Відносно більша чисельність суб'єктів малого бізнесу в розрахунку на 1 тис. осіб наявного населення, ніж в середньому по області і в Україні. • Зростання обсягів та відносно висока частка малого бізнесу в обсягах реалізованої продукції (товарів, послуг) в економіці міста – до 31,6% у 2016 році. • Збільшення обсягів послуг, реалізованих населенню. • Поступове розширення ринку споживчих послуг у місті. • Підвищення за останні роки рівня задоволення потреб населення міста у споживчих послугах. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нерозвиненість міської інфраструктури підтримки мікро- та малого бізнесу. • Наявність тенденції до зменшення чисельності суб'єктів середнього бізнесу, а також фізичних осіб – підприємців у місті. • Наявність тенденції до зниження за останні 5 років частки малого бізнесу в структурі зайнятості міста та в обсягах реалізованої продукції (товарів, послуг). • Недостатнє використання потенціалу ділового транскордонного співробітництва, у т.ч. щодо практик спільного бізнесу, залучення інвестицій, впровадження інновацій, прикордонної торгівлі. • Зменшення частки реалізованих послуг у сферах інформатизації і телекомунікацій, охорони здоров'я і соціальної допомоги, операцій з нерухомим майном. • Нерозвиненість ділових послуг та неналежна якість соціальних послуг населенню міста.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Післякризове зростання економіки України та підвищення доходів і купівельної спроможності населення вкупі з впровадженням Угоди про асоціацію України з ЄС дозволить забезпечити: відновлення обсягів діяльності малих і середніх підприємств у місті; створення нових виробництв та підприємств сфери послуг; збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції (товарів, послуг) реального сектору економіки міста; зростання сегменту споживчих послуг та експорту послуг; збільшення обсягів реалізації ІТ, інноваційних, ділових та консалтингових послуг; активізацію ділового транскордонного співробітництва та прикордонної торгівлі. 	<ul style="list-style-type: none"> • Подальше поглиблення фінансово-економічної кризи в Україні вкрай негативно вплине і на розвиток підприємництва та сфери послуг у місті: знижуватимуться до критичних більшість характеристик їх розвитку; погіршуватиметься реальна купівельна спроможність населення на ринку товарів і послуг; посилюватимуться міграційні процеси з вимиванням кращого трудового ресурсу за кордон; погіршуватимуться бізнес-клімат і ділова активність загалом та інвестиційна привабливість міста.

Примітка: Результати розширеного і деталізованого SWOT-аналізу чинників розвитку м.Ужгорода наведено в базовому варіанті Стратегії, частина 6.

PEST-АНАЛІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОДА

ПРОМИСЛОВІСТЬ	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - імплементація Угоди між Україною та ЄС про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі 	<ul style="list-style-type: none"> - тривале й виснажливе протистояння України у гібридній війні з боку Російської Федерації; агресивне закриття Російською Федерацією ринку для українських виробників; - перманентна політична криза в Україні; - відсутність прогресу в подоланні корупції в органах державної влади
Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС з 1 січня 2016 р.; - підвищення рівня конкурентності та прозорості системи державних закупівель внаслідок запуску системи електронних державних закупівель ProZorro; - активізація державної підтримки українського експорту; - спрощення порядку відкриття та ведення бізнесу, прогрес у питаннях дерегуляції господарської діяльності; - утворення Національного комітету з промислового розвитку на чолі з Прем'єр-міністром України 	<ul style="list-style-type: none"> - ослаблення системи державного регулювання і контролю в економіці; - дестимулювання підприємницької діяльності внаслідок збереження глибоких інституційних проблем; - високий рівень тінізації економіки; - несприятливий інвестиційний клімат; - повільне впровадження міжнародних стандартів виробництва та якості промислової продукції, неадаптованість національної системи технічного регулювання до міжнародних та європейських стандартів; - затримка в реформах, зокрема, затягування прийняття низки стратегічних документів для стимулювання розвитку промисловості - Стратегії розвитку промислового комплексу та плану розвитку промислового комплексу до 2020 року, Державної програми розвитку вітчизняних промислових підприємств з урахуванням потреб внутрішнього споживання, Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року; - наявність фінансових і валютно-кредитних ризиків в Україні, високі інфляційні очікування, недостатність ефективних механізмів фінансування структурних змін у промисловості; - занепад кадрового потенціалу розвитку промисловості; - монополізація ключових ринків та зловживання монополістичним становищем

Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - високий трудоворесурсний потенціал; - висока ділова активність населення; - високий рівень освіти 	<ul style="list-style-type: none"> - загострення проблем на ринку праці (зростання рівня безробіття реєструється в усіх регіонах України); - низький рівень оплати праці, наявність проблем із працевлаштуванням, тінізація заробітної плати; - відтік кадрів; брак професійних та управлінських кадрів; - міграція в інші регіони та країни
Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність підприємств, що готові випускати висотехнологічну продукцію 	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень науково-виробничої інтеграції; - відсутність дієвих механізмів стимулювання впровадження інтелектуальних та науково-технічних ресурсів у виробничих процесах промислових підприємств; - застаріла технологічна структура промисловості, її імпортозалежність від наукоємних товарів; - недостатнє фінансове забезпечення наукової і науково-технічної діяльності; - повільне впровадження енергоефективних і енергоощадних технологій у виробництво
ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА І ЛОГІСТИКА	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - імплементація Угоди між Україною та ЄС про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі; - безвізовий режим; - інтенсифікація співпраці України та країн Вишеградської групи; - подальша розбудова 5-го Критського транспортного коридору; - Ужгород – єдине українське місто-обласний центр, що розташоване за перевалами Українських Карпат на початку Тисо-Дунайської низовини і є центром стратегічної для України території низинної частини Закарпаття, унікального природного регіону-мосту, що з'єднує нашу країну з цією частиною Європейського континенту, на території якого функціонують кордони держави з чотирма сусідніми країнами ЄС 	<ul style="list-style-type: none"> подальше поглиблення фінансово-економічної кризи в Україні, супроводжується анексією Криму та воєнною агресією на Донбасі; внутрішньополітична нестабільність; загострення міжнародної та міжрегіональної конкуренції щодо контролю за транспортними потоками в Центрально-Східному (Карпатському регіоні) Європи, погіршення транскордонної безпеки спроможні відтермінувати або обмежити зусилля міської ради в системному реформуванні транспортної системи м. Ужгорода, включно й розвиток якісної дорожньо-транспортної інфраструктури

Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - геостратегічне розташування як фактор високої конкурентоспроможності: разом з Закарпатською областю єдиний регіон Європи, який має унікальне географічне розташування на збігу кордонів 5-ти країн, на стратегічних транспортних напрямках через Карпати у Тисо-Дунайську низовину, і далі на Балкани, країни Центральної і Південної Європи; - через місто проходять міжнародний транспортний коридор №5, три європейські автошляхи (E50, E58, E573), два міжнародні автошляхи (M06 та M08); - реалізація міжнародних проектів прямого залізничного сполучення «Інтерсіті»: Мукачево, Ужгород – Будапешт і Ужгород – Братислава суттєво підвищить транспортний і туристичний потенціал міста; - логістичні переваги створює центральне розташування м. Ужгорода серед міст-обласних центрів та прикордонних областей Карпатського регіону: в радіусі до 150 км автошляхами від Ужгорода розташовані міста-обласні центри Кошице і Пряшів (Словаччина), Ниредьгаза (Угорщина) і Сапа-Маре (Румунія), а в радіусі до 300 км – міста Львів та Івано-Франківськ, Мішкольц (Угорщина), Баю-Маре (Румунія), а міста Чернівці та Жешув (Польща) розташовані від Ужгорода на відстанях 435 км і 315 км відповідно; - використання ресурсних можливостей різних програм міжнародної технічної допомоги Україні, транскордонного співробітництва, секторальної (галузевої) підтримки ЄС, кошти яких можуть спрямовуватись і на розбудову просторової, дорожньої та транспортної інфраструктури міста 	<ul style="list-style-type: none"> - за умов близькості метрополій та регіонів країн ЄС у порівнянні з метрополією та більшістю регіонів держави консервація застарілої транспортної інфраструктури міста та регіону несе ризики дезінтеграції; - суттєве зниження за останні 15-20 років обсягів залізничних транспортних перевезень як по гілці Львів-Самбір-Ужгород-Чоп, так і по гілці Львів-Мукачево-Чоп, що викликано перманентними кризовими економічними явищами та інтенсифікацією міжнародних автомобільних вантажних перевезень; - невирішеність на міждержавному рівні проблем, що виникають у технічній експлуатації та використанні повітряного простору Словаччини міжнародним аеропортом «Ужгород» призвело до мінімізації функціонування аеропорту, ускладнення доступу інвесторів, туристів, транзитерів, певного дистанціювання міста та регіону від метрополії та інших регіонів; - незавершеність будівництва напівкільцевої об'їзної автодороги навколо міста у зв'язку з відсутністю ділянки прямого сполучення між КПП «Ужгород – Вишне Немецьке (Словаччина)» та с. Розівка і початком ділянки прямої автодороги на КПП «Тиса» - Чоп – Загонь (Угорщина) породжує зростання тиску моторизованого транспорту на транспортну інфраструктуру та забрудненість природного середовища міста
ЕНЕРГЕТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА МІСТА УЖГОРОДА	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - диверсифікація постачання енергоресурсів з ЄС (реверсні поставки природного газу); - децентралізація влади та підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування у енергетичній сфері 	<ul style="list-style-type: none"> - руйнування енергетичної інфраструктури та зупинка вугільних підприємств в окремих районах Донецької та Луганської областей; - значна і монопольна залежність від імпорту енергоресурсів, зокрема, природного газу
Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - розширення транскордонної енергетичної інфраструктури між Україною та ЄС; - забезпечення повноцінної імплементації положень «Третього енергетичного пакета» Директив ЄС; - підвищення рівня фінансово-кредитного забезпечення впровадження енергозберігаючих заходів 	<ul style="list-style-type: none"> - несприятливі умови для залучення інвестицій з метою модернізації об'єктів систем енергетичної інфраструктури; - надмірне регулювання та адміністративне втручання у діяльність суб'єктів енергетичного сектору

Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - встановлення автономного електричного опалення пільговим категоріям громадян за рахунок бюджетних коштів; - економія бюджетних коштів на теплозабезпечення соціальних закладів 	<ul style="list-style-type: none"> - неефективна державна політика субсидування вразливих категорій споживачів у енергетичній сфері
Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - упровадження технічних стандартів ЄС у сфері енергетики; - розширення використання відновлюваних джерел енергії у використанні кінцевого споживання енергії; - забезпечення вулиць міст LED освітленням; - збільшення частки біопалива на транспортному ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - незадовільний матеріально-технічний стан енергетичного сектору; - низький рівень енергоефективності; - при виробництві, транспортуванні та споживанні енергії; - високий рівень зношеності і технологічної відсталості об'єктів енергетики
ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ, РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО БІЗНЕСУ, СФЕРА ПОСЛУГ	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - широка підтримка бізнес-ініціатив з боку владних структур, населення та громадськості 	<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень регуляторного тиску на бізнес; значні трансакційні витрати, пов'язані з започаткуванням і створенням нового бізнесу, у т. ч. адміністративного характеру
Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - розвиток споживчого ринку, збільшення його місткості, активізація міжрегіональної та транскордонної співпраці, соціально-економічний розвиток міста 	<ul style="list-style-type: none"> - висока вартість і складність доступу суб'єктів підприємництва до ринків та ресурсів, зокрема фінансово-інвестиційних
Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - зростання попиту та збільшення обсягів споживання товарів і послуг, зокрема споживчих 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження купівельної спроможності населення внаслідок зростання витрат на послуги соціальної сфери

Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - зміцнення конкурентоспроможності економічного комплексу міста за рахунок розвитку співпраці суб'єктів бізнесу та освітніх і науково-дослідних структур, представників сфери інновацій та інформаційних технологій 	<ul style="list-style-type: none"> - технологічне та інноваційне відставання товарів (послуг) місцевого виробництва порівняно з імпортними аналогами
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - імплементація Угоди між Україною та ЄС про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі, безвізовий режим; - інтенсифікація співпраці України та країн Вишеградської групи; - активізація державної інноваційної політики; - схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи - затвердження середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 рр - схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки - приєднання України до Європейського звіту про розвиток інновацій (Innovation Union Scoreboard), - підписання Угоди про співпрацю між Національною академією наук України та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, що передбачає спільну роботу щодо модернізації економіки України, - заснування за ініціативою Міжнародного фонду сприяння інвестиціям Національної асоціації наукових, технологічних парків та інших інноваційних організацій України 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатній рівень політичної стабільності; - незавершена реформа місцевого самоврядування та адміністративно-територіальна реформа; - недостатній розвиток громадянського суспільства; - невизначеність етапів та строків інтеграції та вступу України до ЄС та членства в НАТО; - незавершеність формування правової держави, яка була б ефективною у тому числі у боротьбі з корупцією; - спонтанне ініціювання інновацій, непослідовність державної політики, недосконалість законодавчої бази в частині стимулювання інноваційної активності, матеріального та морального стимулювання інтелекту; - бюджетні засоби на реалізацію інноваційних і антикризових стратегій обмежені; - воєнно-політичний конфлікт з державою-агресором створюватиме у короткостроковій перспективі додаткові обмеження для формування сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища

Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - «Нова індустріалізація» на засадах Четвертої промислової революції; - Стирання міжсекторальних меж, перетворення сучасних виробничих компаній на економічні екосистеми, що постійно розширюють та диверсифікують види діяльності, інтегруючи до них фінансові, маркетингові, сервісні послуги шляхом розбудови мережі субконтракторів та партнерських зв'язків зі спеціалізованими підприємствами та організаціями, що робить процес виробництва, продажу, технічного обслуговування та ремонту максимально ефективним та ресурсощадним; - outsourcing – вплив глобалізації на перенесення промисловості в регіони і країни з нижчим рівнем виробничих витрат; - подальший розвиток в Україні ринків капіталу і фінансових ринків; - формування сталої позитивної кон'юнктури на світових ринках; - дерегуляція та демонополізація ключових видів економічної активності; - розвиток культури та технологій підприємництва; - Organic Growth – обрання компаніями стратегії посилення власних позицій на внутрішньому ринку, що дозволяє суттєво скоротити витрати на географічну експансію в умовах несприятливої світової кон'юнктури 	<ul style="list-style-type: none"> - нестабільна грошово-кредитна політика, висока облікова ставка НБУ, високі ставки кредитування комерційних банків; - висока залежність економіки країни від іноземних кредитів; - нестача обігових коштів у підприємств; - неконтрольоване зростання цін на товари та послуги природних монополій (сировина, енергоресурси); - високий рівень матеріало- та енергоємності продукції; - низька рентабельність виробництва; - низька купівельна спроможність населення; - низький платоспроможний попит внутрішнього ринку; - тіньова економіка та прояви недобросовісної конкуренції; - значні адміністративні бар'єри для ведення бізнесу та недостатність стимулів для його розвитку; - проблемний імідж України у міжнародному бізнес-середовищі та низький обсяг прямих іноземних інвестицій; - reshoring – повернення країнами у власні кордони промислових виробництв, що раніше розміщувалися в інших країнах світу, завдяки активній політиці скорочення виробничих та трансакційних витрат
Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - похвалення економічного розвитку і підвищення рівня життя населення; - вирішення проблеми безробіття; - розширення та розвиток системи інститутів допомоги вразливим верствам населення на державному рівні; - розвиток фондів місцевих громад, благодійництва і корпоративної соціальної відповідальності. 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання соціального розшарування населення; - недостатня фінансова незалежність молоді та низький рівень забезпеченості житлом молодих сімей; - розповсюдженість злочинності та корупційних явищ; - скорочення чисельності фахівців і робітників на підприємствах; - низька мотивація праці працівників; - низька престижність праці у виробничій сфері; - відставання та невідповідність системи освіти останнім технічним і технологічним вимогам в умовах стрімкого розвитку; - «відтік мізків» серед кваліфікованих кадрів
Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - інтенсивний розвиток інформаційних технологій; - активне впровадження компаніями «промислового Інтернету речей» (Industrial Internet of Things), що об'єднує різні цифрові пристрої та фізичні об'єкти в єдину інтерактивну мережу для максимальної продуктивності, безпеки та автоматизації виробництва; - розвиток «хмарних технологій» (Cloud Technologies) у промисловості, що приходять на зміну серверним технологіям та дозволяють суттєво скоротити трансакційні та операційні витрати підприємств завдяки створенню спільних баз даних та веб-сервісів; - поширення технології «великих даних» (Big Data), що можуть використовуватися для аналізу промислових ринків, розроблення та виведення на ринок нових продуктів, оптимізації системи моніторингу виробничих процесів тощо; - стимулювання технологічного прогресу за рахунок державної підтримки та прямих іноземних інвестицій; - упровадження технологій електронного врядування на державному та локальному рівнях; 	<ul style="list-style-type: none"> - продукція, що випускається, на більшості підприємств є морально застарілою, технології з низьким рівнем автоматизації та інтелекту; - переважають технології з низьким рівнем автоматизації та інтелекту, спостерігаються значне зношування активної частини основних фондів, незначний рівень упровадження нових технологій; - закріплення експортно-сировинної моделі економічного розвитку в Україні, погіршення технологічної структури виробництва; - упродовж багатьох років інноваційна активність промислових підприємств залишається на вкрай низькому рівні – у 2016 р. інноваційною діяльністю займалися лише 18,9 % підприємств; - триває руйнація фундаментальної бази для забезпечення структурних реформ на інноваційних засадах, про що свідчить погіршення динаміки питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП з 1,09 % у 2005 р. до критичного рівня 0,64 % у 2016 р. (за прийнятного значення 2 % ВВП)

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - дія Угоди про асоціацію з ЄС; - політична стабільність у регіоні 	<ul style="list-style-type: none"> - корупційні скандали у сфері проходження митного контролю; - нерегульовані проблеми етнічної сфери, що впливають на інвестиційний імідж;
Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - дія Угоди про асоціацію з ЄС; - валютна лібералізація та значна дерегуляція підприємницької діяльності; - наявність привабливих об'єктів та сфер для інвестування 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність коштів на оновлення основних фондів; - протидія перевізникам з України з боку урядових установ Російської Федерації; - скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій; - мінливість інвестиційного законодавства.
Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - трудова мобільність населення, одночасна участь у різних проектах; - наявність кваліфікованої робочої сили для підготовки та подання інвестиційних проектів; - соціальна стабільність, відсутність соціальних конфліктів, що позитивно впливають на інвестиційний імідж 	<ul style="list-style-type: none"> - значна частка безробітного населення і населення з недостатнім рівнем кваліфікації; - високий рівень трудової міграції, що вимиває ресурси із високотехнологічних проектів; - низький рівень оплати праці, що знижує мотивацію роботи в місті
Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність підприємств із високотехнологічним обладнанням, що сприяє залученню інвестицій у НДДРК; - високий рівень інноваційної сприйнятливості підприємств; - співпраця підприємств із науково-дослідними установами та навчальними закладами, що дає можливість реалізовувати ідеї на практиці 	<ul style="list-style-type: none"> - застарілі основні виробничі фонди, що не дає змогу залучати інвестиції на запровадження нових технологій; - порушення коопераційних зв'язків; - застарілість систем енергозабезпечення, що не сприяє залученню коштів на енергомодернізацію

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
Політичні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - імплементація Угоди між Україною та ЄС про асоціацію та всеосяжну зону вільної торгівлі; - покращення відкритості митних переходів у прикордонні; - орієнтування місцевого населення на переваги європейських цінностей. 	<ul style="list-style-type: none"> - тривале й виснажливе протистояння України у гібридній війні з боку Російської Федерації; агресивне закриття Російською Федерацією ринку для українських виробників; - перманентна політична криза в Україні.
Економічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС з 1 січня 2016 р.; - підвищення рівня конкурентності та прозорості системи державних закупівель; - активізація державної і регіональної підтримки українського туризму; - спрощення порядку відкриття та ведення бізнесу, прогрес у питаннях дерегуляції господарської діяльності; - наявність значної ресурсної бази: мінеральні, геотермальні, кліматичні ресурси; - утворення регіональної туристичної організації на усіх рівнях 	<ul style="list-style-type: none"> - ослаблення системи державного регулювання і контролю в діяльності туроператорів; - високий рівень тонізації туризму та готельно-ресторанного бізнесу; - повільне запровадження міжнародних стандартів сервісу та обслуговування в рекреації та туризмі, неадаптованість національної системи регулювання туристичної сфери до міжнародних та європейських стандартів; - відсутність плану та стратегії щодо напряму розвитку туристично-рекреаційної галузі регіону;
Соціальні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - високий трудоверсурсний потенціал; - висока ділова активність населення; - близькість кордонів, митних переходів та центральноєвропейських туристично-рекреаційних зон; - високий рівень освіти 	<ul style="list-style-type: none"> - загострення проблем на ринку праці; - низький рівень оплати праці, тінізація заробітної плати; - вплив кадрів; брак професійних та управлінських кадрів; - надміграція в інші регіони та країни

Технологічні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність об'єктів, що надають якісні рекреаційні послуги; - наявність об'єктів, що надають якісні готельно-ресторанні послуги 	<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень науково-виробничої інтеграції в туризмі; - відсутність дієвих механізмів стимулювання впровадження інтелектуальних та науково-технічних ресурсів у виробничих процесах туристичних підприємств; - застаріла технологічна структура туристично-рекреаційної сфери; - повільне впровадження енергоефективних і енергоощадних технологій у сфері туризму та готельно-ресторанного бізнесу
ПРОСТОРОВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОДА	
Можливості та переваги	Виклики і загрози
<ul style="list-style-type: none"> - інтенсивний розвиток інформаційних технологій; - наявні тенденції розширення використання інформаційних технологій та інтернету в бізнесі; - упровадження технологій електронного урядування на державному та локальному рівнях; - постійне оновлення стандартів управління і технологічних стандартів; - зростання вимог щодо захисту навколишнього середовища; - потреба у постійному навчанні, яка зумовлена швидкими технологічними змінами 	<ul style="list-style-type: none"> - застарілість технологій; - слабкий рівень заохочення запровадження інноваційних технологій; - брак кваліфікованого персоналу для реструктуризації виробництва і сфери послуг у всіх економічних і соціальних сферах; - невідповідність системи освіти останнім технічним і технологічним вимогам в умовах стрімкого розвитку; - стратегія «омолодження» у розвинених країнах і «відтік мізків» серед кваліфікованих кадрів

СТРАТЕГІЧНА МЕТА, БАЧЕННЯ, МІСІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ТА МІЖСЕКТОРАЛЬНИХ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ МІСТА

Стратегічна мета – упродовж наступного 12-літнього періоду вивести місто Ужгород у число найрозвинутіших і конкурентоспроможних, комфортних та безпечних обласних центрів України.

Гарантією досягнення цієї стратегічної мети та визначальною умовою забезпечення переходу на вищий рівень якості життя та комфортності життєвого простору городян є системна і динамічна, планомірна і консолідована робота міської влади та громадянського суспільства, зосередження всіх видів доступних ресурсів задля послідовної реалізації цілей і міжсекторальних пріоритетів цієї Стратегії, взаємодоповнюване та ефективно використання інструментів просторового і стратегічного планування та управління розвитком міста.

Бачення міста – 2030

Ужгород – це місто реалізації можливостей громадян різних ідентичностей, конфесій та уявлень про стиль життя та якість міських послуг. Природна толерантність ужгородців слугує надійним гарантом безпеки та рівних можливостей для громадян різних культур та життєвих

стратегій. Можливості бачити європейське життя безпосередньо зблизька формують високі вимоги містян до життєвого комфорту у своєму місті, стимулюють свідоме і підсвідоме наслідування в повсякденних укладах життя кращих взірців європейського побуту та організації міського життя.

Місто – центр зосередження економічного, управлінського й інтелектуального потенціалу Закарпаття, що інтегрує навколо себе прихильників передових технологій та інновацій, сучасних форм організаційної культури та креативних індустрій, залучає в орбіту взаємовигідних інтересів нові території й територіальні громади та закордонних партнерів. В місті на практиці реалізуються принципи сталого (збалансованого) розвитку.

Можливості та логістика міста на кордоні з Європейським Союзом поєднують наявні виробничі потужності та закордонні інвестиції з технологіями модернізації інфраструктури міста до сучасного європейського рівня, підвищують рівень креативності та самореалізації мешканців міста, упровадження «проривних» технологій та інноваційної свідомості нового покоління, вирішують протиріччя між збереженням історико-культурної, ментальної спадщини та більш продуктивнішим використанням усіх можливостей, як векторами розвитку міста, збільшують дохідність та продуктивну віддачу освітньо - наукового, рекреаційно-оздоровчого та історико-культурного туризму для міської громади .

За допомогою людського та соціального капіталів ужгородці покращують семантику міського середовища, зміцнюють «дух міста» («genius loci»), моделюють та конструюють соціально очікуване майбутнє. Ужгород трансформує комунікативний діалог містян у конструктивний дискурс, що утворює інноваційну свідомість, комфортний соціальний простір і вивільнений соціальний час, вирішує в місті глибинне протиріччя розділеного простору і часу.

Місія Ужгорода – через продуману та планомірну реалізацію можливостей, потреб і очікувань ужгородців у досягненні європейських рівня та якості життя, в умовах консолідації громади, міської влади і громадянського суспільства – забезпечити утвердження міста як:

- людиноцентричного, комфортного та безпечного міста для життя городян, в інтересах яких функціонують міське господарство та інфраструктура, економіка, підприємництво і сфера послуг та владні інституції і організації громадянського суспільства;
- університетського та інноваційного, культурного і креативного, поліетнічного міста міжнаціональної та міжконфесійної злагоди та гармонії;
- загальнодержавно- та міжнародно визнаного центру найзахіднішого українського регіону в Карпатському (Центрально-Східному) мегареґіоні Європи;
- пріоритетної території європейської конвергенції та реалізації Угоди Про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

Стратегічні цілі

1. Зберегти й примножити інтелектуальний потенціал та унікальний інтегрований освітньо-науковий і культурно-духовний простір міста на засадах наступності, інноваційності та креативності.
2. Зберегти та примножити людський капітал громади. Сповільнити й зупинити скорочення чисельності активного населення під впливом трудової міграції та соціально-екологічних і

медичних факторів, закріпити позитивні тенденції демографічного розвитку та людиноцентричної урбанізації. Якісно покращити здоров'я і середню тривалість життя ужгородців шляхом комплексного розвитку системи доступних і високоякісних медичних послуг і технологій, ефективним застосуванням інструментів медичної реформи, заходами соціальної та управлінської підтримки профілактики й попередження захворювань, розвитку фізичної культури, рекреації та спорту.

3. Забезпечити сталу екологічну безпеку та чисте довкілля, функціонування системи відродження та постійного самовідновлення «зеленого» міста, його природних об'єктів та захисних зон.
4. Сформувати гармонійний і комфортний простір проживання та міської інфраструктури з використанням усталених механізмів захисту, збереження, самовідтворення та розвитку, на засадах подолання диспропорцій між центральними та периферійними мікрорайонами.

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ТА ОПЕРАЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ, ОПЕРАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ ТА ІНДИКАТОРІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Операційні завдання	Індикатори
<p>1. Зберегти та примножити інтелектуальний потенціал та унікальний інтегрований освітньо-науковий і культурно-духовний простір міста на засадах наступності, інноваційності і креативності</p>	<p>1.1. Функціонування комплексної системи сучасної конкурентноспроможної освіти, що відповідає потребам ринку праці та розвитку особистості, враховує сценарії розвитку міста, регіону, держави в цілому та сусідніх країн-членів, зокрема</p>	<p>1.1.1. Покращити якість освіти з усуненням розривів між кращими і відстаючими школами.</p> <p>1.1.2. Забезпечити ефективне впровадження освітньої реформи в школах міста.</p> <p>1.1.3. Впровадити програми «освіти сталого розвитку», зокрема, інклюзивної, екологічної, інтернаціональної, краєзнавчої.</p> <p>1.1.4. Забезпечити інформатизацію освітнього процесу в школах та набуття навичок ІТ школярами.</p> <p>1.1.5. Сприяти розвитку закладів професійно-технічної освіти міста відповідно до потреб ринку праці.</p>	<p><i>Результатів розвитку:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Глобальний індекс людського розвитку ➢ Глобальні цілі ООН, України <p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Порівняльні результати ЗНО в розрізі шкіл ➢ Критерії і показники освітньої реформи ➢ Кількість впроваджених програм освіти сталого розвитку, од. ➢ Частка школярів старших класів, що належно володіють навичками ІТ ➢ Показники бюджету міста та плану соціально-економічного розвитку
	<p>1.2. Розвиток мережі закладів дошкільної та шкільної освіти відповідно до потреб мікрорайонів міста та модернізація їхньої матеріально-технічної бази.</p>	<p>1.2.1. Збудувати та ввести в дію нові та/або реконструювати, розширити існуючі заклади дошкільної і шкільної освіти в мікрорайонах міста.</p> <p>1.2.2. Провести модернізацію (у т. ч. термомодернізацію, інсталяцію та комп'ютеризацію класів усіх закладів дошкільної та шкільної освіти міста.</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Кількість і площа збудованих або реконструйованих закладів дошкільної і шкільної освіти, од./м. кв. ➢ Кількість модернізованих закладів дошкільної і шкільної освіти та площа, од./м. кв ➢ Обсяги спрямованих цільових бюджетних коштів у рік, тис. грн.

	<p>1.3. Формування інтегрованого освітньо-наукового простору міста, створення кластерної і цифрової платформ територіального інноваційного розвитку за участю ділових кіл, закладів вищої освіти, представників експертної спільноти.</p>	<p>1.3.1. Розробити і впровадити спільні програм співпраці «Школи Ужгорода та заклади вищої та професійно-технічної освіти», спрямовані на професійну орієнтацію школярів. 1.3.2. Здійснити з участю вчених закладів вищої освіти та науково-дослідних установ і вчителів шкіл міста реновацію «Малої академії наук» 1.3.3. Створити Центр інформаційних технологій для школярів 1.3.4. Реалізувати, пролонгувати, вдосконалити «Програму підтримки обдарованої учнівської молоді та учнівського врядування м. Ужгорода на 2016–2020 роки.» 1.3.5. Ухвалити та реалізувати разом із відповідними закладами вищої освіти, суб'єктами господарювання комплексну «Програму підтримки та реалізації експортного потенціалу галузі освіти» – збільшення обсягів підготовки іноземних студентів і студентів з інших регіонів України в Ужгороді. 1.3.6. Провести планомірні модернізацію бази та осучаснення змісту роботи мережі міських освітньо-культурних закладів, створити навколо них культурно-просвітницькі осередки (хаби) із залученням до участі у них дітей та молоді, людей похилого віку, реалізацією програм освіти для дорослих та створенням нових молодіжних культурно-просвітницьких центрів</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Відсоток випускників шкіл міста, що поступили у відповідні освітні заклади % ➤ Зростання кількості учасників «Малої академії наук
	<p>1.4. Забезпечити формування та функціонування сучасного культурно-духовного простору, підключення міста до Проекту ЄС «European City of Culture» («Європейське культурне місто»).</p>	<p>1.4.1. Сприяти вдосконаленню діяльності всіх закладів сфери культури обласного підпорядкування на території міста (спільні програми, заходи та акції) 1.4.2. Створити Музей міста Ужгорода – у статусі міського закладу культури із сучасними експозиціям.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кількість і площа модернізованих закладів культури, од./м.кв ➤ Кількість проведених спільних заходів і акцій на рік, од./рік ➤ Кількість відкритих нових закладів культури, од.

<p>2. Зберегти та примножити людський капітал громади. Сповільнити й зупинити скорочення чисельності активного населення під впливом трудової міграції та соціально-екологічних і медичних факторів, закріпити позитивні тенденції демографічного розвитку та людино-центричної урбанізації. Якісно покращити здоров'я і середню тривалість життя ужгородців шляхом комплексного розвитку системи доступних і високоякісних медичних послуг і технологій, ефективним застосуванням інструментів медичної реформи, механізмів госпітального округу, заходами соціальної та управлінської підтримки здорового способу життя та профілактики і попередження захворювань, розвитку фізичної культури, рекреації і спорту.</p>	<p>2.1. Забезпечити сталу соціальну та інвестиційну підтримку формування здорового способу життя і попередження захворювань, а також максимальне поширення інклюзивних практик на всі сфери життя м. Ужгорода (зокрема, щодо адаптації міської інфраструктури та транспорту, сфери послуг тощо)</p>	<p>2.1.1. Сформувати й реалізувати комплекс дієвих цільових багаторічних міських програм «Місто здоров'я», пов'язаних зі складовими здорового способу життя:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фізкультура, спорт і оздоровлення; - здорові їжа, вода і чисте довкілля; - подолання паління та інших шкідливих звичок; - активні відпочинок і дозвілля, <p>2.1.2 Забезпечити сталий контроль якості продуктів харчування, напоїв та води в закладах торгівлі та громадського харчування.</p> <p>2.1.3 Сприяти розвитку мережі доступних закладів і центрів фізкультури, спорту та оздоровлення, фітнес-залів, басейнів, спортмайданчиків, стадіонів.</p> <p>2.1.4. Провести реконструкцію і оновлення зелених насаджень міського парку «Боздоський» з формуванням і благоустроєм загальнодоступної інфраструктури здоров'я і сімейного відпочинку (бігові, прогулянкові і велотраси, спортмайданчики, місця відпочинку).</p> <p>2.1.5. Розробити й реалізувати спільно з УжНУ комплексний проект благоустрою лісового масиву «Стрільбище» в мікрорайоні «Шахта – гора Кальварія» : «Новий Ботсад УжНУ- Міський ліс здоров'я і рекреації».</p> <p>2.1.6. Залучити інвестиції для реалізації інвестиційного проекту «Будівництво рекреаційного оздоровчого спортивного центру на геотермальних джерелах м. Ужгорода»</p>	<p><i>Результатів розвитку:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Глобальний індекс людського розвитку ➢ Глобальні цілі ООН, України ➢ Збільшення середньої тривалості життя ужгородців, років ➢ Показники середнього та медіанного віку населення ➢ рівень демографічного навантаження на працююче населення <p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Кількість реалізованих програм та охопленість ними ужгородців, од./осіб ➢ Відсоток виявлених неякісних і підrobних продуктів харчування і напоїв, % ➢ Кількість закладів і центрів оздоровлення та їх відвідувачів, од./осіб ➢ Кількість об'єктів благоустрою та їх сумарна площа, од./га ➢ Обсяги залучених інвестицій в рік, тис. грн.
	<p>2.2. Забезпечити доступ містян до високоякісних медичних послуг в умовах реформування медичної галузі.</p>	<p>2.2.1. Здійснити реальну оптимізацію мережі міських медичних закладів та системи управління їх діяльністю в інтересах ужгородців із застосуванням інструментів медичної реформи, механізмів госпітального округу</p> <p>2.2.2. Здійснювати комплексний розвиток системи доступних і високоякісних медичних послуг і технологій, переоснащення й модернізацію діагностично-лікувального обладнання і апаратури та підвищення комфортності міських медичних закладів.</p> <p>2.2.3. Провести реконструкцію і термомодернізацію в усіх міських закладах охорони здоров'я.</p> <p>2.2.4. Досягти позитивної динаміки з усіх показників охорони і стану здоров'я дорослого і дитячого населення міста.</p> <p>2.2.5. Забезпечити наступність та вдосконалення таких міських цільових програм охорони здоров'я. Цільова міська комплексна програма підтримки пенсіонерів, Цільова комплексна програма міського інклюзивного розвитку, «Програма відпочинку та оздоровлення дітей на 2017 - 2019 роки», «Програма сімейної, демографічної, ґендерної політики, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми на 2016-2020 роки», спрямованих на стимулювання народжуваності, розвиток, виховання, навчання та створення комфортного міського середовища для малолітніх та містян старшого покоління, у т.ч. людей з особливими потребами</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Реконструйовані кількість та площа міських закладів, од./м. кв. ➢ Одиниць нового обладнання та їх вартість, од./ тис. грн. ➢ рівень шлюбності ➢ рівень розлучень ➢ коефіцієнт народжуваності ➢ коефіцієнт смертності ➢ Динаміка показників захворюваності в рік, од. ➢ Кількість міських цільових програм охорони здоров'я, од.

<p>3. Забезпечити сталу екологічну безпеку і чисте довкілля, функціонування системи відродження та постійного самовідновлення «зеленого» і квітучого міста, його природніх об'єктів та захисних зон.</p>	<p>3.1. Забезпечити системне управління твердими та побутовими відходами на територіях міста та нову якість поводження з відходами.</p>	<p>3.1.1. Здійснити повну реконструкцію очисних споруд міста. 3.1.2. Забезпечити контроль та технічні умови якісної очистки каналізаційних стоків на територіях, де відсутнє централізоване водовідведення, у т. ч. через обов'язкове впровадження локальних очисних споруд. 3.1.3. Технічно розділити дощову (зливову) і господарсько-фекальну каналізацію міста Створити у дощовій каналізації систему підземних резервуарів дощових вод з підключенням до них гідрантів. 3.1.4. Забезпечити збір відсортованої втор сировини до 50% від загальної кількості продуктованих ТПВ. 3.1.5. Упровадити систему збору «зелених» відходів та вологої фракції ТПВ (харчові відходи) з подальшою утилізацією для компосту чи виробництва біогазу. 3.1.6. Залучити інвесторів для побудови підприємства з комплексної переробки сміття із виробництвом альтернативної енергії</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Частка скиду неочищених або недоочищених вод у р.Уж, % ➤ Сапробність р. Уж у місці скиду вод з очисних споруд, за шкалою сапробності ➤ Зростання кількості облікованих локальних очисних споруд, од. ➤ Частка покриття територій локальними очисними спорудами, де відсутнє централізоване водовідведення, % ➤ Охопленість територій міста дощовою каналізацією, % ➤ Кількість підземних резервуарів дощової води та їх загальний об'єм, од./ тис. л ➤ Кількість ТПВ, що вивозяться для сортування та захоронення та частка в загальній кількості ТПВ, м.куб./% ➤ Кількість та частка ТПВ, яка вивозиться в якості втор сировини на переробку, кг/% ➤ Охопленість територій міста системою збору «зелених» відходів та мокрої фракції ТПВ, % ➤ Надходження в міський бюджет від продажу органічних добрив, тис. грн. ➤ Щорічне виробництво біогазу для потреб міського господарства, м.куб.
--	---	---	--

	<p>3.3. Забезпечити ефективне управління зеленим господарством та відродження зеленого міста.</p>	<p>3.3.1. Провести інвентаризацію зелених насаджень і паспортизацію зелених зон на основі результатів межування та картографування територій зелених зон методами ГІС технологій. 3.3.2. Здійснити реконструкцію і оновлення зелених насаджень у місті. 3.3.3. Реконструювати Боздоський та Підзамковий парки. 3.3.4. Здійснити комплексний благоустрій оригінального природного громадського міського простору – парку Перемоги 3.3.5. Збільшити площу зелених насаджень житлових кварталів лівобережжя до норм ДБН 360-92** із застосуванням інноваційного та вертикального озеленення.</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ГІС-карт зелених зон, од. ➤ Паспортів зелених зон, од. ➤ Площа зелених зон, які зазнали фахової реконструкції і оновлення, га. ➤ Кількість висаджених та добре зростаючих саджанців, од. ➤ Частка оновлених зелених насаджень міста, % ➤ Кількість проектів реконструкції, од. ➤ Кількість висаджених та добре зростаючих саджанців, од. ➤ Площа зелених зон і спортмайданчиків, що зазнали фахової реконструкції, га ➤ Кількість проектів реконструкції, од. ➤ Площа території, що зазнала благоустрою і озеленення, га ➤ Зростання площі зелених насаджень на 1 мешканця, м.кв. ➤ Площі поверхонь, озелених за підходами вертикального озеленення, га ➤ Кількість об'єктів озеленення, од.
	<p>3.4. Забезпечити підвищення рівня екологічної безпеки та підсилення природних чинників адаптації міста до глобальних змін клімату.</p>	<p>3.4.1. Забезпечити протипаводковий захист прирічкових районів міста 3.4.2. Звести до нуля ареали та площі зростання небезпечних для здоров'я людини інвазійних рослин на території міста – борщовика Сосновського та амброзії. 3.4.3. Зменшити площі «незакритих» зеленими газонами або сонячними батареями дахів будинків, асфальтових покриттів відносно великих майданчиків на території міста. 3.4.4. Здійснити паспортизацію «блакитних зон» - стоячих водойм міста (Кар'єр, Чорні озера, Кірпічка) та розробити й реалізувати проекти їх благоустрою і наповнення дощовою водою для використання як зон відпочинку та рекреації. 3.4.5. Забезпечити збільшення кількості фонтанів та якісний полив вулиць міста за допомогою спецтехніки.</p>	<p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кількість карт зон ризику і підтоплення, од. ➤ Кількість нових об'єктів протипаводкового захисту, од. ➤ Обсяги коштів, використаних на протипаводковий захист міста, тис. грн. ➤ Зменшення частки територій, де зростають борщовик Сосновського та амброзія, % ➤ Зростання кількості будинків з облаштованими дахами, од. ➤ Зростання загальної площі облаштованих дахів у місті, м. кв. ➤ Загальна потужність дахових СЕС у місті, МВт ➤ Кількість паспортів водойм, од. ➤ Кількість проектів благоустрою і обводнення озер, од. ➤ Обсяги залучених коштів на реалізацію проектів тис. грн. ➤ Кількість нових фонтанів, од. ➤ Кількість одиниць спецтехніки для поливу вулиць, од. ➤ Частка протяжності вулиць міста, охоплених поливом, %

4. Сформувати гармонійний та комфортний простір проживання та міської інфраструктури з використанням усталених механізмів захисту, збереження, самовідтворення та розвитку, на засадах подолання диспропорцій між центральними і периферійними мікрорайонами	<p>4.1 Забезпечити планувальні та управлінські передумови гармонізації просторово-функціональної організації міського середовища з поєднанням підходів «компактного», «зеленого», «розумного», «креативного» міста, узгодженням принципів засад та синхронізації змісту цієї Стратегії та осучасненого Генерального плану та Історико-архітектурного опорного плану міста.</p>	<p>4.1.1. Унормувати гармонізацію стратегічних цілей розвитку міста та просторово-функціональної організації міського середовища в Генеральному плані і детальних планах мікрорайонів міста.</p> <p>4.1.2. Здійснити оновлення інфраструктури, підвищення комфорту мікрорайонів шляхом створення нових центрів ділової, громадської, дозвільної та соціально-сервісної активності з одночасним забезпеченням планомірного і пропорційного за мікрорайонами благоустрою та утримання громадських міських просторів і зелених зон.</p> <p>4.1.3. Розробити, унормувати рішеннями ради і планомірно впровадити впродовж 2019-2021рр. міські цільові програми та проектні розробки щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - межування прибудинкових територій у кварталах багатопверхівок; - межування зелених зон (парків, скверів, бульварів, зелених насаджень, газонів,квітників тощо); - межування територій загальнодоступних міських просторів. 	<p><i>Результатів розвитку:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Глобальний індекс людського розвитку <ul style="list-style-type: none"> ➤ Глобальні цілі ООН, України <p><i>Моніторингу реалізації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Розроблених детальних планів мікрорайонів, од. ➤ Картографічні матеріали: <ul style="list-style-type: none"> - межування прибудинкових територій, од. - межування зелених зон, од. - межування територій громадських міських просторів, од. ➤ Обсяги коштів на благоустрій в розрізі мікрорайонів у рік, тис. грн.
	<p>4.2. Сформувати і підтримати бюджетним фінансуванням багаторічні цільові програми капітальних ремонтів і термомодернізації багатопверхових житлових будинків за умови спів фінансування власників квартир, у т.ч. ОСББ і ЖБК.</p>	<p>4.2.1. Забезпечити технічне обстеження та енергоаудит багатопверхових будинків крупнопанельних серій радянського періоду забудови з розробкою рекомендацій терміновості капремонтів і термомодернізації.</p> <p>4.2.2. Забезпечувати планомірні капремонтні багатопверхових житлових будинків у поєднанні з їх термомодернізацією і пропорційно за мікрорайонами міста.</p> <p>4.2.3. Розробити та впровадити багаторічну програму капремонтів і заміни відамортизованих і аварійних ліфтів багатопверхових будинків міста.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Моніторинг реалізації: ➤ Актів технічного обстеження будинків в розрізі мікрорайонів, од. ➤ Висновків енергоаудиту в розрізі мікрорайонів, од. ➤ Капітально відремонтованих і термомодернізованих будинків в розрізі мікрорайонів, од. ➤ Обсяги бюджетних коштів в рік за капремонті і термомодернізацію будинків в розрізі мікрорайонів, тис. грн. ➤ Кількість відремонтованих (замінених) ліфтів і обсяги витрачених коштів, од./ тис. грн.

Міжсекторальні стратегічні пріоритети:

ПРІОРИТЕТ А.

Модернізувати дорожню, вело- та пішохідну інфраструктуру і громадський транспорт міста на засадах пріоритетності пішоходів і немоторизованого транспорту.

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ

А.1. Здійснити планомірні реконструкцію і капітальний ремонт доріг і тротуарів та дорожньої й інженерної інфраструктури в усіх мікрорайонах міста.

А.1.а. Здійснити інвестиційні проекти розвитку міста як міжнародного туристичного

центру і міжнародного транспортного вузла:

- реконструкція привокзальної площі із створенням мультимодального логістичного центру (Укрзалізниця, національні та іноземні інвестори, бюджети різних рівнів);
- реконструкція (розширення) автотранспортних мостів Масарика та по вул. Анкудінова ;
- будівництво пішохідного мосту площа Б. Хмельницького – площа Народна;
- завершення Кільцевої автодороги (міжнародні фінансові інституції, Державний бюджет).

A.2. Ухвалити та реалізувати Програму інноваційної модернізації громадського транспорту та супутньої інфраструктури з використанням технічних рішень «розумного» (smart) міста.

A.3. Ухвалити План сталої мобільності міста та сформував відповідну міську інфраструктуру сталої мобільності жителів і гостей міста.

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

A.1.1. Забезпечити випереджаючу розробку комплектів ПКД щодо реконструкції і капремонту доріг та вуличних інженерних мереж.

A.1.2. Розробити і реалізувати багаторічні міські цільові програми реконструкції і капремонту доріг та вуличних інженерних мереж й інфраструктури пропорційно за мікрорайонами міста.

A.1.3. Здійснити комплексне оновлення схеми дорожнього руху. Ухвалити та реалізувати мультимодальну Транспортну схему міста з урахуванням домінування пішоходів, громадського транспорту і немоторизованого транспорту, створення системи парковок та формування мережі станцій зарядки електротранспорту;

A.1.4. Здійснити поетапне витіснення, аж до заборони, руху важкого і комерційного транспорту із історико - туристичного центру;

A.1.5. Реалізувати цілісний проект організації магістрального одностороннього автомобільного руху (із одностороннім рухом рокадними вулицями та можливою реконструкцією автотранспортних мостів) за відповідними маршрутами.

A.1.6. Реконструкція вул. Набережна Незалежності – головної міської пішохідної еспланади, важливої складової історико-архітектурно-ландшафтного ансамблю.

A.1.7. Реконструкція (розширення) діючого пішохідного мосту та площі Театральної.

A.1.8. Реконструкція Студентської набережної (на ділянці автотранспортний міст - готель «Олімп» - супермаркет «Нова лінія»).

A.2.1. Здійснити повне оновлення рухомого складу громадського транспорту із введенням комфортабельних міських автобусів та електроавтобусів. сегменту муніципального транспорту із часткою електротранспорту та відповідної інфраструктури підзарядки.

A.2.2. Удосконалити схеми і перелік маршрутів громадського транспорту з охопленням усіх мікрорайонів і приміських територій, упорядкувати графіка маршрутів.

A.2.3. Забезпечити формування транспортної IT—інфраструктури з використанням технічних рішень «розумного» (smart) міста (карткова оплата проїзду, GPS-маршрутизація, інформаційні табло).

A.2.4. Сформував мережу комфортабельних автобусних зупинок, облаштованих інформаційними табло графіку маршруту та Wi-Fi.

A.3.1. Забезпечити розробку проектів і створення інтегрованої велосипедної інфраструктури Ужгорода за кращими зразками європейських міст.

A.3.2. Реконструювати, розширити та здійснити благоустрій пішохідних зон, місць

відпочинку та масових заходів і туристичних маршрутів.

A.3.3. Сформувати мережу наземних і підземних паркінгів та паркоматів з використанням технічних рішень «розумного» (smart) міста.

ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Результат розвитку:

- використання модернізованої транспортної інфраструктури (кількість транспортних засобів, кількість пасажирів);
- темп зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу (на одну особу, на кв. км – кг);
- коефіцієнт мобільності громадського транспорту (кількість проїздів)

Моніторинг реалізації:

- зношеності магістральних вулиць;
- зношеності другорядних вулиць.

ПРІОРИТЕТ В.

Забезпечити сталий енергетичний розвиток всіх секторів енергоспоживання міста та його превентивну адаптацію до глобальних змін клімату (ПДСЕРК).

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ

В.1. Розробити і впровадити комплексний План дій сталого енергетичного розвитку і клімату м. Ужгорода на період до 2030 року.

В.2. Створити та сприяти діяльності комунального підприємства «ЕСКО – Ужгород» для комплексного забезпечення потреб в енергосервісних послугах у місті.

В.3. Сформувати й реалізувати багаторічну міську програму інформаційної та промоційної підтримки реалізації ПДСЕРК серед мешканців, організацій і підприємств міста.

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

В.1.1. Розробити і впровадити комплекс заходів термомодернізації житлових будинків і будівель закладів бюджетної сфери міста та енергомоніторинга.

В.1.2. Забезпечити зниження енергоспоживання в секторі комунальних послуг і громадському транспорті, у т. ч. з розвитком сталої мобільності міста.

В.1.3. Сприяти використанню технологій відновлюваних джерел енергії у всіх секторах енергоспоживання та виробництва енергії міста.

В.1.4. Розробити і впровадити комплекс превентивних заходів і дій з адаптації міста до змін клімату.

В.2.1. Забезпечити інституційне створення КП «ЕСКО – Ужгород».

В.2.2. Забезпечити сприяння і підтримку у формуванні інноваційно-сервісного і виробничого об'єднання підприємств і організацій (кластера) «Ужгород – енергія» з провідною роллю КП «ЕСКО – Ужгород».

В.3.1. Забезпечити стале інформування проблематики ПДСЕРК м. Ужгорода

В.3.2. Залучати фахові громадські об'єднання до проведення щорічних комплексів промозаходів з проблематики ПДСЕРК м. Ужгорода.

ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ

- Сумарна щорічна економія енергії по місту за секторами енергоспоживання, **МВт**.

год у рік.

- Зменшення споживання енергії в рік порівняно з базовим 2018 роком, %
- Зменшення викидів парникових газів за час реалізації ПДСЕРК, **тон**
- Зменшення викидів парникових газів порівняно з базовим 2018 роком, %
- Збільшення частки ВДЕ технологій в енергобалансі міста, %
- Обсяги бюджетних і небюджетних інвестицій, спрямованих на проекти адаптації

міста до змін клімату, **тис. грн.**

- Зростання обсягів наданих енергосервісних послуг в рік, **тис. грн.**
- Зростання виконаних кластером «Ужгород-енергія» обсягів робіт і послуг в енергосекторі міста у рік, **тис. грн.**

- Кількість упроваджених в енергосекторі міста інноваційних розробок, **од.**
- Кількість інформаційних компаній з проблематики ПДСЕРК, **од.**
- Кількість промозаходів з проблематики ПДСЕРК, **од**

ПРИОРИТЕТ С.

Активно і системно сприяти розвитку інноваційної економіки, креативної індустрії, підприємництва та сфери послуг, залученню інвестицій і транскордонному співробітництву міста.

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ

С.1. Створити умови для сталого вивільнення соціального часу на нарощування соціальних капіталів міста. Заохочувати креативні рішення міських проблем. Трансформувати комунікативний діалог містян у конструктивний дискурс виконавчої влади та громадськості міста

С.2. Забезпечити сталу і системну підтримку розвитку інноваційної економіки і креативної індустрії в місті, ухвалити і реалізувати Цільові програми інноваційного розвитку міста (у погодженні з Концепцією інноваційного розвитку УжНУ на 2015-2025 роки.) та «Креативне місто»

С.3. Забезпечити сталий розвиток підприємництва і сфери послуг міста.

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

С.1.1. Створювати інформаційні і ресурсні передумови для ефективної економічної діяльності промислових підприємств міста.

С.1.2. Сприяти просуванню промислової продукції міста на зовнішні ринки та практичній реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС.

С.1.3. Забезпечити стале сприяння залученню інвестицій в інноваційний розвиток і модернізацію промисловості та розширення виробництва конкурентоспроможної продукції

С.1.4. Розробити і системно впроваджувати п'ятирічну міську Програму ефективного використання територій промислових зон в інтересах ужгородської громади на 2019-2023 рр.

С.1.5. Створити в м. Ужгороді постійно діючий виставковий центр, що спільно з ВНЗ, НДІ та Торгово-промисловою палатою Закарпатської області організовуватиме виставки і презентації інвестиційних та інноваційних пропозицій та успішно реалізованих проектів у м. Ужгороді.

С.2.1. Сприяти розбудові мережі інституцій підтримки малого і середнього бізнесу (МСБ) у сферах консалтингу, проектного і фінансового менеджменту, інновацій та ІТ і залученні інвестицій, надати підтримку у створенні Асоціації інноваційних підприємств та створенні інформаційного порталу інноваційних підприємств, створення кластерної і цифрової платформ

територіального інноваційного розвитку.

С.3.1. Здійснити модернізацію та благоустрій мережі міських ринків та прилеглих територій з якісним покращенням їхнього комфорту для підприємців та покупців.

С.3.2. Здійснити реновацію і відновлення діяльності Ужгородського бізнес-інкубатора та акселератора молодого інноваційного підприємництва, ІТ підприємництва та академічного підприємництва (спільно з університетом-інтегратором трикутника знань)

С.3.3. Розробити і впровадити багаторічну міську програму ділового (підприємницького) транскордонного співробітництва із прикордонними регіонами і містами країн-сусідів

ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Результат розвитку:

- кількість балів згідно з рейтингом інвестиційної ефективності Ужгорода
- індикатори, які відображають стан та структуру інноваційного потенціалу: інтенсивність досліджень і розробок, продуктивність, High-tech щільність, концентрація дослідників та їх технологічні можливості, наукова ефективність та патентна активність.
- досягнення позитивного сальдо трудової міграції, зменшення дефіциту кваліфікованих кадрів.

Моніторинг реалізації:

- формування ситуативних інтенціональних груп громадян
- створення технологій Індустрії 4.0. та «Organic Growth». Кількість кластерів і мереж місцевого економічного розвитку, індустріальних парків, бізнес-інкубаторів, стартапів, центрів передачі технологій
- зростання обсягів інноваційного промислового виробництва міста в рік, **тис. грн.**
- частка працюючих на інноваційних промислових підприємствах від загальної кількості працездатного населення міста, **%**
- зростання обсягів реалізації інноваційної промислової продукції міста на зовнішніх ринках, **тис. грн.**
- сумарних обсягів залучених інвестицій промисловими підприємствами міста в рік, у тому числі інноваційних **дол. США**
- площі територій промислових зон міста, на яких відновлена економічна і господарська діяльність, **га**
- кількості створених інституцій підтримки МСБ у місті, **од.**
- частки підприємців міста, які охоплені послугами інституцій підтримки МСБ, **%**
- кількості модернізованих ринків міста та обсяги затрачених коштів, **од./тис. грн.**
- кількість створених нових робочих місць на ринках міста, **од.**
- площа приміщень бізнес-інкубатора, **м²**
- кількості підприємців у рік, що користуються послугами, **од.**
- зростання кількості учасників ділового ТКС у рік в розрізі окремих країн, **од.**

ПРИОРИТЕТ D.

Сформувані Ужгородську агломерацію «місто – суміжні сільські території» на засадах гармонізації взаємних інтересів просторового, економічного та соціального розвитку співпрацюючих територіальних громад.

ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ

D 1. Розробити і впровадити Концепцію створення і діяльності Ужгородської агломерації

«місто-суміжні сільські території» .

D 2. Розробити Стратегію діяльності Ужгородської агломерації «місто – суміжні сільські території» та забезпечити виконання Плану дій з її реалізації на період до 2030 року.

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

D.1.1. Сформуванню й узагальнити перелік проблемних економічних, соціальних, інфраструктурних та екологічних питань, що потребують територіального співробітництва в рамках Ужгородської агломерації «місто – суміжні сільські території».

D.1.2. Провести узгодження між потенційними учасниками вибору організаційно-правової інституційної форми Ужгородської агломерації «місто – суміжні сільські території».

D.1.3. Інституційно створити Ужгородську агломерацію «місто – суміжні сільські території»

D.2.1. Розробити і затвердити Стратегію діяльності Ужгородської агломерації «місто-суміжні сільські території» за напрямками:

- міжмуніципальне співробітництво і формування ОТГ;
- спільне просторове планування та інфраструктура;
- екологічна складова сталого розвитку;
- економічне співробітництво і кластеризація;
- транспорт і логістика;
- туризм і рекреація;
- транскордонне співробітництво.

D.2.2. Сформуванню фінансово-ресурсну основу та фінансові інструменти реалізації спільних проектів Ужгородської агломерації «місто-суміжні сільські території», включно й механізми міжмуніципальної співпраці, державно-приватного партнерства і транскордонного співробітництва

ІНДИКАТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Результат розвитку:

- критерії адміністративно-територіальної реформи

Моніторинг реалізації:

- кількості експертних аналізів і пропозицій учасників, **од**
- кількості Протоколів узгоджень, зауважень і пропозицій учасників, **од**.
- кількості учасників територіального об'єднання, **од**.
- кількості розроблених Стратегій і Планів дій, **од**.
- кількості розроблених спільних проектів стратегічного значення, **од**.
- обсягів реалізованих спільних проектів стратегічного значення, **тис. грн**

2 АНАЛІТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ

1. МІСЦЕ УЖГОРОДА СЕРЕД ІНШИХ МІСТ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Місто Ужгород є адміністративним центром Закарпаття – найзахіднішої області України. Водночас місто Ужгород та Закарпатська область межують з прикордонними регіонами сусідніх європейських країн – Польщею, Словаччиною, Угорщиною і Румунією. Отже порівняння потрібно проводити з найближчими адміністративними центрами сусідніх областей України та центрами прикордонних регіонів сусідніх країн.

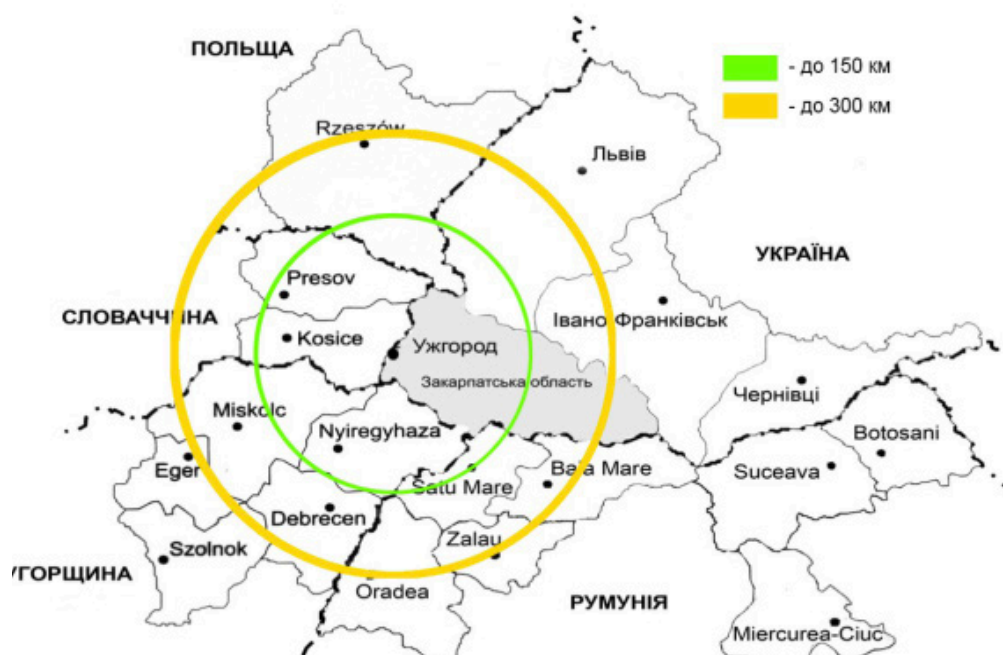
За чисельністю населення м. Ужгород займає 10-ту позицію з 11-ти, формуючи групу відносно малих міст - обласних центрів, до якої входять п'ять міст з чисельністю населення від 91,5 тис. осіб до 130,0 тис. осіб, відповідно (в порядку зростання чисельності населення, міста Прешов, Ужгород, Сату-Маре, Ніредьгаза, Баю-Маре). До групи міст з відносно «середньою» чисельністю населення в Карпатському регіоні входять міста Мішкольц (167,7 тис. осіб), Жешув (188,6 тис. осіб), Івано-Франківськ (233,4 тис. осіб), Кошице (240,7 тис. осіб) і Чернівці (266,0 тис. осіб). І лише місто Львів у Карпатському регіоні має відносно велику чисельність населення – 727,9 тис. осіб.

За відносною долею міського населення від населення відповідного регіону м. Ужгород також посідає 10-ту позицію (9%), формуючи окрему групу вже з містами Жешув (8,9%), Прешов (11,2%) та Івано-Франківськ (16,9%). Інші ж міста за цим показником розташовуються у діапазоні значень від 20,6% (м. Ніредьгаза) – до 31,3% (м. Сату-Маре). Це засвідчує про особливе і визначальне значення цих міст у життєдіяльності своїх регіонів уже хоча б тому, що вони складають від третини до п'ятої частини населення регіону.

Порівняння щільності населення на міських територіях та площ міст для обласних центрів вказує на те, що в сусідніх країнах ЄС територіальною основою міст є значні площі садибної забудови і прилеглих сіл, котрі в Україні не віднесені до територій міст.

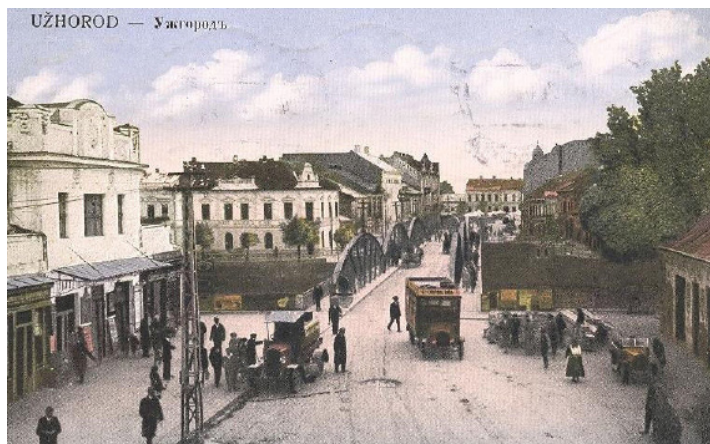
Найбільш вагомий внесок у конкурентоспроможність м. Ужгорода порівняно з оточуючими містами-обласними (регіональними) центрами дає саме його географічне розташування спільно з геостратегічним положенням і Закарпатської області. У Європі взагалі важко віднайти регіон, який мав би таке унікальне географічне розташування на збігу кордонів 5 країн, а саме: України з Польщею, Словаччиною, Угорщиною і Румунією та ще й на стратегічних транспортних напрямках через Карпати у Тисо-Дунайську низовину і далі на Балкани та країни Центральної і Південної Європи. Важливо й те, що Ужгород – єдине українське місто-обласний центр, що розташоване вже за перевалами Українських Карпат на початку Тисо-Дунайської низовини. Отже, воно є центром стратегічної для України території низинної частини Закарпаття, котре є природним регіоном-містом, що зв'язує нашу країну з цією частиною Європейського континенту і 4-ма сусідніми країнами ЄС.

- через місто проходять міжнародний транспортний коридор №5 (Венеція-Трієст/Копер-Любляна-Марибор-Будапешт-Ужгород-Львів-Київ);
- три європейські автошляхи (E50, E58, E573);
- два міжнародні автошляхи (M06 та M08).

Мал.1. Карта-схема транспортно-логістичного позиціонування Ужгорода і оточуючих Іміст – обласних центрів та регіонів України, Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії
Джерело: малюнок надано Агентством місцевого розвитку «Європоліс»).

Позиціонування міста Ужгорода в Україні та світі за його унікальними промоційними характеристиками та ознаками

Ужгород – це:

- Історичне і одне з найдревніших міст України (1125 років від умовної дати заснування міста в 893 році).
- Місто із Замковою горою і діючим донині Ужгородським замком IX століття (обласний краєзнавчий музей) – частиною кварталу історико-культурної спадщини.
- Поліетнічний і полірелігійний європейський Карпатський мегареґіон у мініатюрі: місто міжнаціональної та міжконфесійної злагоди впродовж багатьох віків.
- Місто Ужгородської греко-католицької унії, укладеної у 1646 році.
- Заснований ще в 1970 році і один із перших в Україні Закарпатський музей народної архітектури та побуту – «Закарпатське село» XVIII-XIX ст. з дерев'яними хатами з усіх районів, церквою, школою, кузнею, млином і корчмою.
- Місто однієї з найвідоміших в Україні та європейському Карпатському регіоні у XX столітті «Закарпатської школи» художників (представлені в Закарпатському художньому музеї ім. Йосипа Бокшая).
- Місто, що розділене навпіл річкою Уж, яка створює особливий міський простір своїми озелениними набережними, природним плином річки та пішохідним мостом між двома старими центрами.
- Найдовша в Україні липова алея-набережна (2,2 км).
- Місто тисяч насаджених японських вишень-сакур, які своїм пишним рожевим цвітом щовесни приваблюють на фестиваль «Сакура-Фест» туристів з усієї країни.
- Одне з найбільших зелених міст в Україні та європейському Карпатському мегареґіоні.
- Місто щомісячних фестивалей і святкових дійств, серед яких оригінальністю і масовістю вирізняються фестивалі: бетлегемів (січень); «Сакура-Фест» (квітень); «Парад наречених» (червень); «Ужгородська регата» (липень); День міста (жовтень); «Закарпатське божоле» (листопад); «Парад Миколайчиків» (грудень).
- Місто найсмачнішої кави в Карпатському регіоні, найбільшої кількості кав'ярень на одного

мешканця і давніх традицій спілкування за кавою.

- Єдине місто – обласний центр України, межі якого співпадають з Державним кордоном України зі Словаччиною.
- Місто, що має 20 міст-побратимів в 11 країнах Європи та США й активно співпрацює з ними.
- Найменший за чисельністю населення обласний центр України і країн Карпатського регіону (114,0 тис.осіб).
- Найзахідніший обласний центр України, ворота до країн Центральної і Південно-Східної Європи.
- Місто, з якого автотрасами міжнародного сполучення і завдяки коротким відстаням швидко можна дістатись до багатьох столиць європейських країн: Будапешта (330 км); Братіслави (520 км); Відня (580 км); Варшави (520 км); Праги (740 км); Белграда (600 км); Загреба (700 км); Бухареста (710 км).
- Єдине місто в Україні, в якому поєднані історичні квартали забудови періоду Австро-Угорщини (до 1918р.) та квартали міської забудови житловими та адміністративними будівлями в стилі чеського конструктивізму (1919-1939рр.).
- Університетське молодіжне місто: кожний сьомий ужгородець є студентом вишу, а Ужгородський національний університет є найстарішим і найбільшим закладом вищої освіти Закарпаття та кузнею його кадрів.
- Місто понад 20-ти оригінальних вилитих з металу міні-скульптур роботи скульптора Михайла Колодка.
- Місто, на території якого є більше 20 проявів мінеральних вод природних джерел і штучних свердловин типу Єсентуки, Нарзан і Настуня.
- Місто, оточене напівкільцем лісистих пагорбів – мальовничих передгір'їв Вулканічного хребта Карпат на виході Ужанської долини у Тисо-Дунайську низовину.
- Місто, на території якого розташований міжнародний аеропорт “Ужгород”, а літаки здійснюють зліт і посадку з використанням повітряного простору сусідньої Словаччини.
- Місто, яке за походженням мешканців громади представляє всі райони і національні та мовні і субетнічні групи області: Закарпаття в мініатюрі.
- Єдине місто в Україні, де є школи і підрозділи університету з навчанням і підготовкою фахівців угорською, словацькою і румунською мовами, а на вулицях міста щодня можна почути спілкування українською, угорською, словацькою, русинською, румунською, російською і ромською мовами.
- Місто комфортних і недорогих готелів та безлічі кафе й понад 100 ресторанів з чудовою закарпатською кухнею і європейським сервісом обслуговування, місто привітних людей і незабутніх вражень від особливої атмосфери поєднання історії і сучасності в міському просторі старовинних вулиць, набережних і площ.
- Місто, в якому 1926 р. була відкрита перша у Європі школа для ромів, що діє і донині, а впродовж останніх десятиліть з'явилися музей ромської культури, танцювальний ансамбль і ромський ресторан з живою музикою та піснями.

- Місто, в приміських селах якого можна оздоровитись і відпочити з комфортом на басейнах з термальною водою: «Золота Гора» (3 км, с. Барвінок) і «Термал-Стар» (10 км, с. Нижне Солотвино).
- Єдине місто в Україні і Карпатському регіоні, на старовинному гербі якого є лише виноградні гілки і грона, а впродовж кожного року проводяться два міські фестивалі вина.

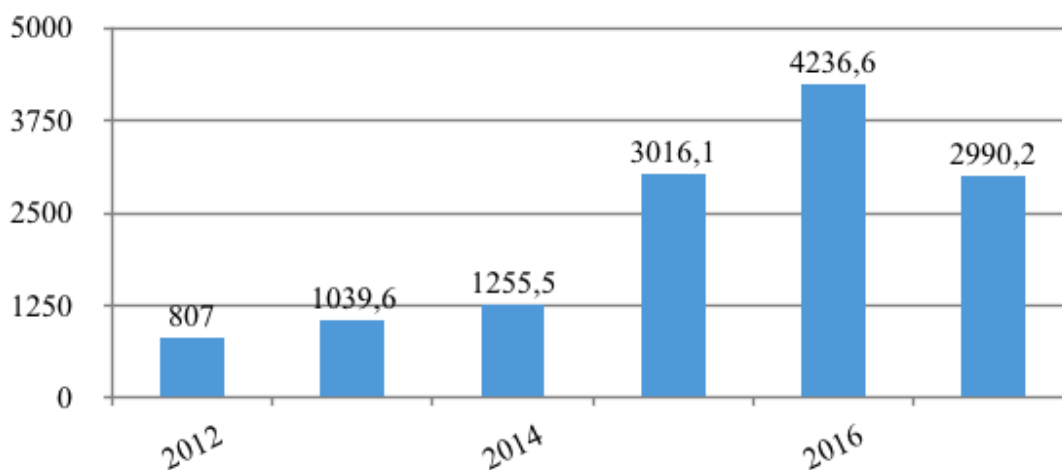

3 МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА БЮДЖЕТОУТВОРЕННЯ

ПРОМИСЛОВІСТЬ

Однією з провідних галузей в економіці міста є промисловість.

У промисловому комплексі міста працюють понад 5 тис. суб'єктів господарської діяльності. *Пріоритетними галузями промисловості є: хімічна, машинобудування, виробництво електроенергії, газу та води, легка, оброблення відходів, харчова та виробництво меблів (Додаток 1).*

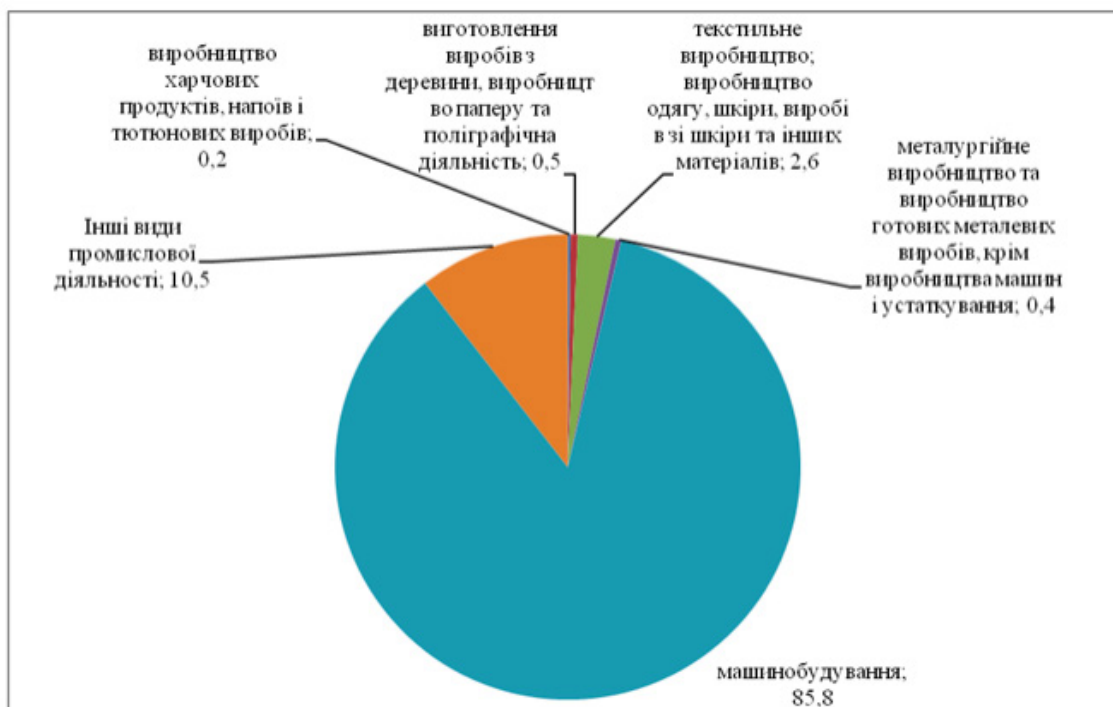
Мал. 2. Динаміка обсягу реалізації промислової продукції м.Ужгорода, млн грн.

Промисловість міста є потужною платформою для реалізації інвестиційних проектів. Станом на 31.12.2017 р. в економіку м. Ужгорода залучено 49,5 млн дол. США ПІІ, при цьому 32,7 млн дол. США або 66 % зосереджено у промисловості.

Серед галузей промисловості найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій – (85,8%) – накопичено у машинобудуванні.

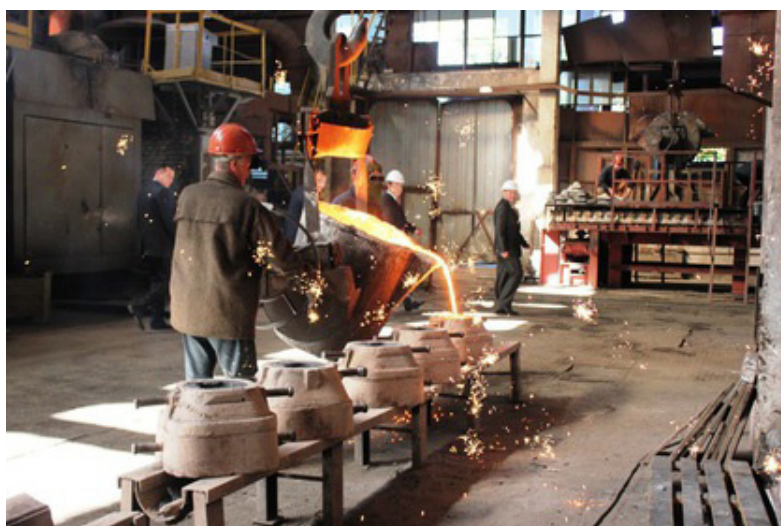
Незважаючи на загалом позитивну динаміку діяльності у промисловості, є

низка проблем, зумовлених дією як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Мал.3. Структура прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у промисловість м. Ужгород за видами діяльності, на 31.12.2017 р., %

- надмірна орієнтація підприємств промисловості на роботу за давальницькими схемами;
- застаріла матеріально-технічна база виробництва, критичний стан основних засобів, ступінь зношеності яких невпинно зростає;
- низька фінансова спроможність підприємств через їхню збитковість у 2014 р.;
- висока енергоємність, нераціональне енергоспоживання та низькі екологічні характеристики низки виробництв, недостатнє використання потенціалу екологічно чистих відновлюваних джерел енергії;
- відсутність вітчизняної сировинної бази для виробництва продукції з вищим ступенем обробки, а також сучасного обладнання і матеріалів, що призводить до їх імпорту;
- нерозвиненість коопераційних зв'язків у промисловості, слабкий рівень співробітництва у ланцюгу «держава-бізнес-наука» у сфері розвитку повних циклів виробництва продукції шляхом створення кластерів.

Стратегічною метою розвитку промислового потенціалу м. Ужгород є підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств на засадах залучення інвестицій у модернізацію виробничих потужностей, активізації інноваційної діяльності, впровадження енергоефективних, ресурсощадних технологій у процеси створення продукції, розширення міжнародного співробітництва.

Обрані шляхи вирішення:

- 1. Реалізація потенціалу галузей, орієнтованих на внутрішній ринок.*
- 2. Популяризація та просування промислової продукції на зовнішніх ринках, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків підприємств.*
- 3. Модернізація промисловості на засадах залучення інвестицій у технічне переоснащення та оновлення основних фондів підприємств, упровадження ресурсозберігаючих, енергоефективних, екологічних технологій.*
- 4. Зміцнення інноваційного та науково-технічного потенціалу промисловості, підтримка «точок зростання» – перспективних виробництв, сприяння розвитку міжгалузевої та міжрегіональної кооперації.*
- 5. Розширення міжнародного науково-технічного і виробничого співробітництва з метою спільного випуску продукції та використання світового досвіду у розбудові конкурентоспроможних виробництв:*

ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ. РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО БІЗНЕСУ

Місто Ужгород є важливим соціально-економічним центром області та ділової активності, характеризується сформованою та наявною базовою бізнес-інфраструктурою, що забезпечує потребу суб'єктів господарської діяльності міста у фінансово-кредитних, страхових, юридичних, маркетингових, інформаційно-аналітичних та інших необхідних послугах.

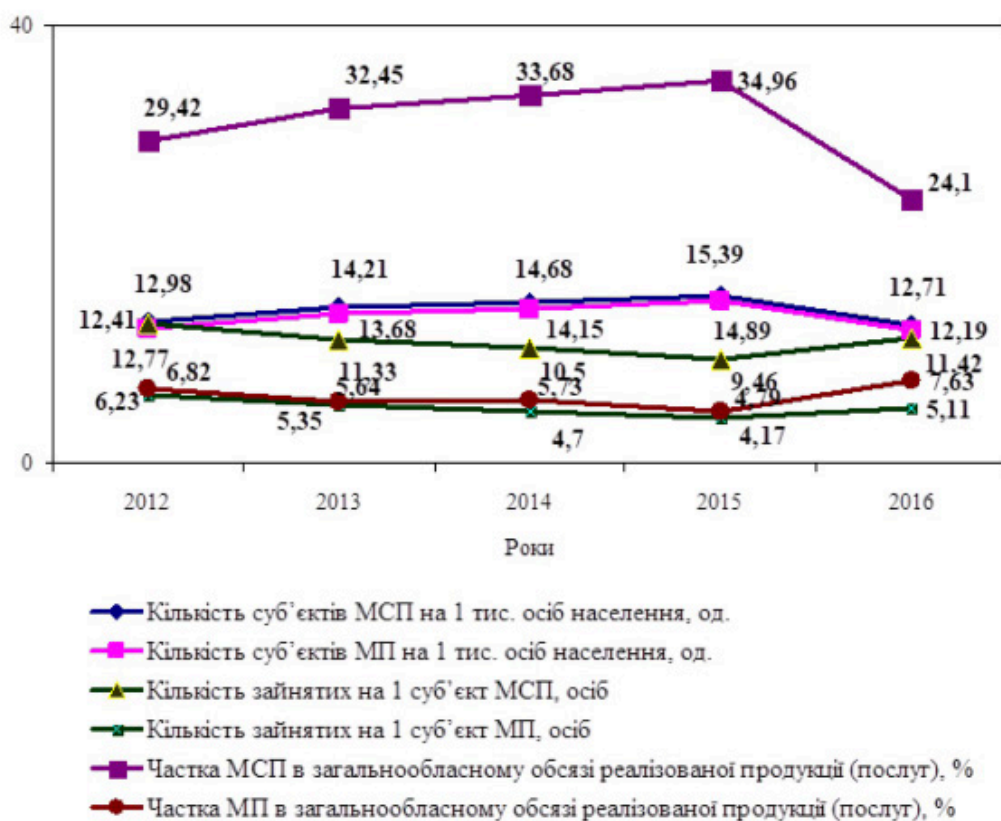
Останнім часом відбуваються процеси активізації розвитку місцевого бізнесу та, зокрема, збільшення чисельності малих і мікро- підприємств та зростання частки суб'єктів МСП у загальній чисельності підприємств міста (Мал.3).

Проте, в 2012-2016 рр. для секторів великого і середнього бізнесу та 2016 р. для малого і мікро- бізнесу були властиві негативні тенденції, пов'язані зі зменшенням чисельності суб'єктів підприємництва. Найвищий рівень спаду в 2016 р. відносно до 2012 р. проявився у сегменті середніх підприємств.

Основними видами економічної діяльності суб'єктів сектору малого підприємництва м. Ужгорода є оптова та роздрібна торгівля, операції з нерухомим майном, переробна промисловість, будівництво та надання платних споживчих послуг населенню. Значною мірою галузева спеціалізація суб'єктів малого бізнесу міста зумовлена розвитком торговельно-збутової інфраструктури. Загалом серед суб'єктів підприємництва м. Ужгорода, починаючи з

2014 р., відсутні великі підприємства та наявна тенденція до збільшення частки малих і мікропідприємств, що є свідченням все більшої зорієнтованості економіки міста на малий бізнес.

Запорукою подальшого розвитку підприємництва та місцевого бізнесу м.Ужгорода є відновлення обсягів діяльності провідних середніх підприємств, нарощування виробничих потужностей представників малого бізнесу, збільшення чисельності суб'єктів, зайнятості та обсягів виробництва і реалізації продукції в галузях реального сектору економіки міста, а також у видах економічної діяльності, що мають потенціал розвитку (готельно-ресторанний бізнес, туризм і рекреація, транспорт та логістика, споживчі та бізнес-послуги).

Мал. 3. Динаміка головних кількісних показників розвитку малого і середнього підприємництва м. Ужгорода у 2012 - 2016 рр.

ПОСЛУГИ

Одним з перспективних видів економічної діяльності м. Ужгорода є сфера послуг. Відтак, позитивно, що впродовж 2010-2017 рр. обсяги реалізованих послуг лише зростали.

Ще позитивніше, що за аналізований період вищими були темпи зростання споживчих послуг. Так, упродовж 2012–2016 рр. відбулося зростання обсягу реалізованих послуг населенню за 2012-2016 рр. у 3,1 раза, а частка цього сегмента послуг збільшилася з 31,02 % в 2012 р. до 39,4 % в 2016 рр.

Змінилася й структура реалізованих у м. Ужгороді послуг зокрема наявні тенденції до зростання частки послуг транспорту, складського господарства, пошти та кур'єрської служби

і скорочення частки послуг сфер інформації та телекомунікацій, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, в операціях з нерухомим майном.

Попри позитивні тенденції до збільшення обсягів реалізації послуг, динаміку структури обсягів їх реалізації слід вважати недостатньо раціональною. Доречно аби в перспективі зростав сектор споживчих послуг, а також послуг з високим рівнем доданої вартості, ділових та консалтингових послуг.

Водночас, валові обсяги реалізації послуг у розрахунку на одиницю населення м. Ужгорода, загалом лише зростали.

Обсяги реалізованих послуг у розрахунку на одиницю населення в м. Ужгороді істотно перевищували відповідний середньообласний показник.

Місто Ужгород має реалізувати власний потенціал у цій сфері, а перспективи подальшого розвитку міської сфери послуг м. Ужгорода значною мірою пов'язані з забезпеченням загального соціально-економічного розвитку міста, реалізацією його стратегічного потенціалу і можливостей, у т. ч. з врахуванням геополітичного розташування міста в межах України та Європи.

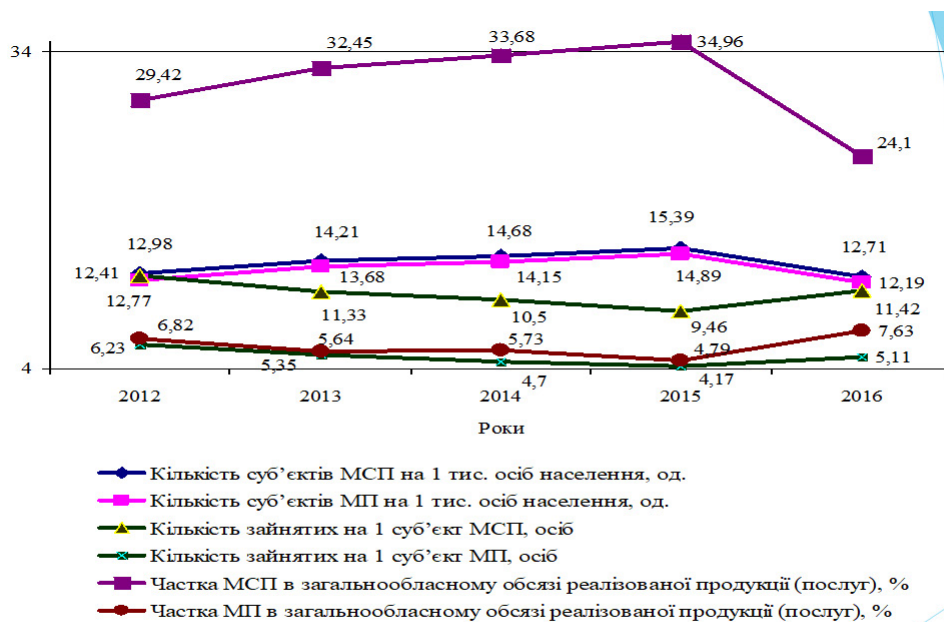

Рис. 1. Динаміка головних кількісних показників розвитку малого і середнього підприємництва м. Ужгорода у 2012-2016 рр.

Операційна ціль: реалізація потенціалу та покращення структурних характеристик підприємницького сектора, розвиток внутрішнього ринку

Основні операційні дії:

- підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів реального сектора шляхом сприяння утворенню локальних інтегрованих структур;
- забезпечення зростання інноваційної активності у секторі малого підприємництва, стимулювання попиту малих підприємств на НДКР місцевого освітньо-наукового сектору;
- збільшення обсягів інвестицій та покращення матеріально-ресурсного забезпечення освітньо-наукового сектору міста, створення й підтримка діяльності

«майданчиків» інтеграції освіти, науки та бізнесу, розробки і комерціалізації інновацій;

- підвищення рівня ділової активності, зростання частки населення самозайнятого підприємницькою діяльністю, відкриття нових бізнесів;
- зростання місткості внутрішнього ринку послуг, покращення задоволення потреб населення та відвідувачів міста у якісних послугах (консалтинг, туризм та рекреація, транспорт, сфера розваг, ІТ-сфера, освіта, охорона здоров'я);
- сприяння створенню багатофункціональних торговельно-сервісних об'єктів.

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

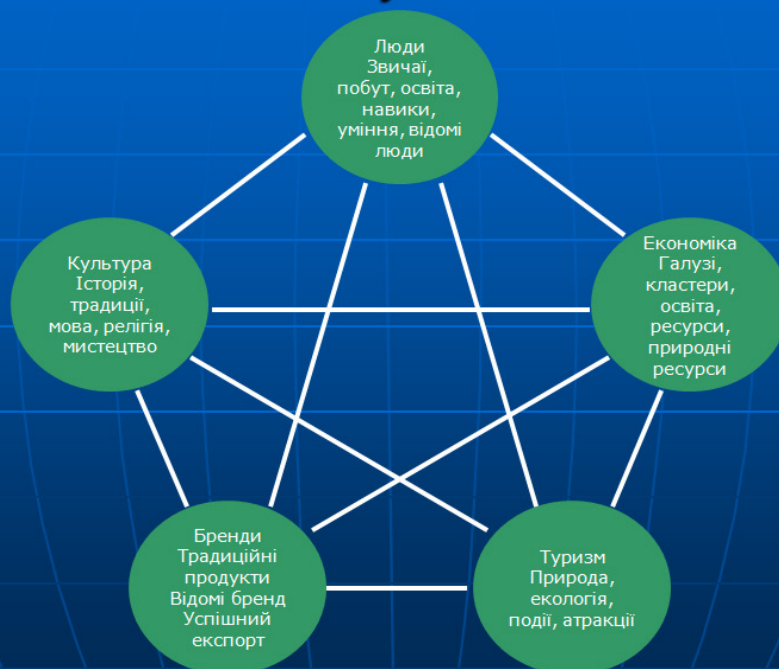
Пріоритетні завдання та шляхи досягнення мети щодо туризму в Ужгороді:

- формування здорового способу життя (SPA/WELLNESS);
- підвищення культури життя та збереження історико-культурної спадщини;
- промоція рекреаційно-туристичного потенціалу;
- диверсифікація та підвищення конкурентоспроможності туристичних та курортно-рекреаційних послуг;
- поглиблення зв'язків курортно-рекреаційного комплексу та суміжних галузей.
- поглиблення транскордонної та єврорегіональної співпраці;
- формування та розвиток транскордонної інформаційно-комунікаційної та транскордонної мереж.

Створення тренду та бренду **«УЖГОРОД»,** що орієнтований на споживачів

- Очікування
- Досвід
- Відчуття
- Цільова група
- Організації

Тренди Ужгорода повинні відображати усі елементи унікальності

4 напрями розвитку тренду «Ужгород»

1. Створення іміджу та реалізація програм направлених на підвищення інвестиційної привабливості
2. Формування довіри до національних виробників, комплексні програми просунення місцевих національних продуктів
3. Створення іміджу привабливого туристичного напрямку та створення програм залучення туристів на найбільш дохідні туристичні напрями
4. Створення програми привабливого іміджу території міста Ужгород

Можливі приклади поширення тур/трендів через УЖГОРОД

країна походження

- Українська кухня
- Угорська гастрономія
- Український алкоголь
- Українське сало

Регіон походження

- Закарпатське вино
- Закарпатський коньяк
- Закарпатські сири
- Закарпатський мед

Місто походження

- Торт «Ужгород»
- Ужгородське крафтове пиво
- Закарпатський пряник
- Ужгородська кава

Територіальний туристичний тренд «Ужгород»

Ідея – об'єднання представників туристичного бізнесу, органів влади, освітніх закладів, професійних асоціацій довкола бренду «Ужгород»

Короткочасні трендові цілі:

- Транзитний туризм
- MICE-туризм
- Гастрономічний туризм

4

ЛЮДСЬКИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Демографія

Ключовою демографічною характеристикою м. Ужгорода є найменші темпи скорочення населення серед обласних центрів України за винятком м. Києва. За період з 1991 по 2017 роки чисельність постійного населення м. Ужгорода скоротилася приблизно на 11 тис. осіб.

Місто Ужгород є одним із небагатьох обласних центрів України, що має позитивні тенденції демографічного розвитку. Відносно молоде населення, більша частина якого переживає період найвищої трудової та репродуктивної активності, є однією з найбільших конкурентних переваг цього міста. Показники середнього та медіанного віку населення міста (38,2 років та 36,9 років відповідно) залишаються одними з найнижчих у країні, не зважаючи на поступове зростання за останні 12 років. В умовах збереження вагомості чинника активізації процесів урбанізації в області така ситуація має оцінюватися як потужний чинник подальшого соціально-економічного розвитку м. Ужгорода.

Віковий склад населення є потужним стратегічним ресурсом міста, оскільки зумовлює й відносно низький рівень демографічного навантаження на працююче населення. У 2016 р. в Ужгороді демографічне навантаження на населення віком 16 – 59 років було на рівні 566 осіб, а на населення віком 15 – 64 роки – на рівні 418 осіб. Для порівняння: в середньому по Україні станом на 1 січня 2017 р. ці показники були на рівні 632 та 462 осіб відповідно.

Однією з суттєвих переваг у демографічному розвитку міста є традиційно високий рівень шлюбності та низький рівень розлучень.

Попри досить складні просторові умови розвитку м. Ужгорода стратегічною демографічною метою має бути стабілізація чисельності населення міста одночасно з омолодженням його вікової структури. Основні зусилля для цього мають бути зосереджені на подоланні негативного імпульсу 2016-2017 рр., пов'язаного з переважанням кількості померлих над кількістю народжених; випадків передчасної смертності мешканців міста, особливо серед чоловіків працездатного віку; покращення системи охорони здоров'я міста; еміграційних тенденцій серед працездатного населення.

Міграційні тенденції

Незважаючи на поповнення населення за рахунок припливу сільських мешканців, міграційне сальдо м. Ужгорода має від'ємні значення. Більшість приїжджих це сільське населення області та прилеглих сіл, а більшість тих, хто покинув місто - це мігранти до інших країн та інших регіонів України.

Інтенсивність зовнішньої трудової міграції населення Закарпаття є найвищою в Україні. Основними причинами виїзду мешканців міста для постійного проживання, а також і для тимчасового працевлаштування або навчання, є низька порівняно з сусідніми країнами заробітна плата, гірші умови життя. Хоча справляють вплив й історичні міграційні зв'язки, особливо у середовищі етнічних меншин, а також пасивність місцевої влади у протидії асиметричній активності сусідніх держав щодо їхніх співвітчизників за кордоном та мігрантів.

Стратегією стабілізації міграційних процесів у м. Ужгороді мають стати комплексні зусилля з покращення умов праці та її оплати, переорієнтування грошей заробітчанин з поточного споживання на інвестиційне, активізація політики залучення закордонних українців та повернення трудових мігрантів, створення привабливих умов для застосування підприємницького досвіду здобутого за кордоном.

Соціальний захист та забезпечення

Соціальному захисту та забезпеченню у м. Ужгороді приділяється досить багато уваги. Про це свідчить належне відображення відповідних питань у програмних та виконавчих документах міста, значна вага видатків за соціальними статтями, постійне поширення діалогових платформ із соціальних питань у фізичному та електронному просторах.

Найбільш активними напрямками діяльності міста у соціальній сфері є:

- реалізація на рівні міста заходів з пенсійної реформи, збільшення розміру пенсійних виплат та соціальних допомог, забезпечення належного рівня життя пенсіонерів;
- збільшення обсягів соціальної допомоги малозабезпеченим громадянам міста.

В Ужгороді налагоджена регулярна робота з підтримки вимушено переселених осіб з Криму та Донбасу. У місті запрацював соціальний проект для переселенців. «Зміцнення самозабезпечення внутрішньо переміщених осіб та громад, що постраждали від конфлікту в Україні».

Ужгород є одним і піонерів серед міст України зі створення стаціонарного паліативного закладу, а наразі діє виїзна бригада «Хоспіс вдома».

У місті активно розвивається підтримка життєздатності осіб з обмеженими фізичними можливостями, а також сектор обліку та нічного перебування бездомних осіб.

М. Ужгород є одним з національних лідерів у формуванні взаємодії місцевої влади та громадянського сектору. Тут вже кілька років поспіль здійснюється Програма підтримки громадських організацій міста соціального спрямування.

Разом з тим у місті накопичено й значну кількість проблем у сфері соціального захисту та забезпечення, зокрема:

- слабким місцем соціального захисту міста залишається інфраструктурна, медико-фізична й технічна підтримка вразливих та малозабезпечених громадян;
- не вистачає адресних програм підтримки особам, які тимчасово перебувають у складних життєвих обставинах (в т.ч. надання грошової допомоги, працевлаштування, забезпечення орендною житлом, надання медичних та психологічних послуг);
- не спостерігається чіткої диференціації соціального захисту на заходи підтримки нужденних та заходи із попередження бідності у потенційно вразливих категорій населення та реабілітації й відновлення власних можливостей людини: недостатньо активно ведеться робота щодо соціального захисту людини у сфері зайнятості, де залишаються гострими проблеми: безпеки та гігієни праці, неоформлення трудових відносин з ініціативи роботодавця; дезактуалізація інституційного соціального діалогу між соціальними партнерами, відсутність реальних механізмів соціального діалогу на рівні міста;
- переважає ідеологія компенсації над ідеологією соціальної інтеграції та стимулювання;
- має місце інституційна та організаційна невирішеність проблеми недостатньої адресності та обґрунтованості надання соціальної допомоги. Зокрема не вдалося забезпечити в актуальному стані Єдиний реєстр одержувачів соціальних пільг, а також запустити єдину систему обліку кількості перевезених пільговиків;
- залишається недостатнім рівень інформованості населення щодо права отримувати адресну допомогу, механізмів перевірки реального рівня життя претендентів на соціальну допомогу;
- матеріальне забезпечення та фізичний стан існуючих закладів, що реалізують заходи політики соціального захисту та забезпечення у місті потребують оновлення, покращення умов праці соціальних працівників, її оплати, а також підвищення їх кваліфікації.

Метою успішної стратегії у сфері соціального захисту та забезпечення повинно стати підвищення однорідності соціального середовища через активну політику зайнятості, впровадження механізмів адаптації соціально вразливих верств населення, підвищення якості

життя містян, безпеки та комфортності міського середовища.

Стратегія у соціальній сфері м. Ужгорода має базуватися на принципах соціального прагматизму, інтегрованого стійкого розвитку, ефективності та симетричності взаємодії та мати дуалістичний характер, а саме:

- орієнтуватися на ліквідацію значних диспропорцій у соціально-економічному розвитку різних соціальних страт і демографічних груп населення та вирівнювання доступу городян до основних соціальних благ (безпека, охорона здоров'я, житло, освіта, гідна оплата праці, соціальний захист, комфортне міське середовище);
- супроводжуватися створення ефективної (за критеріями доступності, прозорості, адресності, достатності, а також якості надання соціальних послуг) системи соціального захисту, що поєднує інститути держави й місцевого самоврядування, громадянського сектору та підприємництва.

ГУМАНІТАРНИЙ СЕКТОР

Ужгород – місто транскордонного співробітництва, портал у Європу для України і портал в Україну для Європи. З огляду на унікальне географічне розташування міста на кордоні зі Словаччиною та безпосередньою близькістю до кордонів з Угорщиною і Польщею, значний потенціал внутрішнього й зовнішнього туризму та розвитку сучасної інноваційної економіки, **особливого значення набуває розвиток освіти, науки, культури шляхом використання потенціалу інноваційного виробництва, розвитку підприємництва.**

Поточний і перспективний розвиток будь-якого міста значною мірою детермінується **обсягом і якістю людського капіталу** (насамперед, найбільш активної частини населення – молоді).

ОСВІТНЯ СФЕРА

Стратегічна мета розвитку освітньої сфери – створення у місті сучасного освітнього простору, що у повній мірі відповідає актуальним вимогам і викликам XXI століття (табл. 2).

Вища освіта

- в Ужгороді працюють чотири заклади вищої освіти III–IV рівнів акредитації;
- п'ять державних закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації;
- три професійно-технічні навчальні заклади.

Флагманом є Ужгородський національний університет, який, завдяки своїм масштабам та якості освіти, має позитивний вплив не тільки на освітню сферу міста та краю, а й на економіку, соціальну сферу та міжнародну репутацію Ужгорода.

За більш ніж 70 років в університеті вироблено власну школу викладання, наукові та освітні традиції. У цьому навчальному закладі працює 134 доктори наук, професори, 675 кандидатів наук, доцентів. Університет має унікальну, найбільшу в регіоні бібліотеку, яка нараховує 1,7 мільйона видань, серед них — колекція першодруків, котрі побачили світ до середини XVI століття.

Середня та дошкільна освіта

У місті діє 51 заклад дошкільної та середньої освіти, в яких функціонує 529 класів з наповнюваністю 14980 учнів. У 2017 р. відкрито три додаткові дошкільні групи.

Таблиця 2.

Зведені основні дані щодо навчальних закладів (динаміка за 10 років)

Заклади освіти	2005/2006	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/2016
Вищі навчальні заклади III–IV рівнів					
акредитації (одиниць)	2	4	4	4	3
у них студентів, тис. осіб	13,7	14,9	14,9	14,3	13,5
Навчальні заклади I–II рівнів					
акредитації, (одиниць)	4	3	2	2	3
у них студентів, тис. осіб	2,2	2,1	0,6	0,6	0,7
Загальноосвітні школи, (одиниць)	33	30	30	30	30
у них учителів, тис. осіб	1,4	1,2	1,3	1,3	1,2
у них учнів, тис. осіб	15,8	13,9	14,2	14,6	15,2
Дошкільні заклади на кінець року, (одиниць)	28	30	30	30	30
у них вихователів, тис. осіб	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
у них дітей, тис. осіб	4,1	5,6	5,6	5,7	5,7

Операційні цілі:

- створення комплексної системи сучасної конкурентноспроможної освіти, що відповідає потребам ринку праці та розвитку особистості. При розбудові такої системи необхідно враховувати не тільки існуючий досвід та поточний стан соціально-економічної сфери, а й сценарії розвитку краю, України в цілому, сусідніх країн-членів ЄС;

- формування єдиного освітньо-наукового простору м. Ужгорода як осередку транскордонного співробітництва та обласного центру Закарпаття. Досягнення зазначеної операційної цілі потребуватиме оптимізації управління освітньою сферою, модернізації мережі навчальних закладів відповідно до потреб міської громади, громади області та необхідності поступального розвитку транскордонного співробітництва;

- упровадження програм освіти сталого розвитку (зокрема, інклюзивної, екологічної, інтернаціональної освіти з одночасним наголосом на патріотичному вихованні та прищепленні української національної свідомості та зміцненні української громадянської ідентичності).

Операційні завдання:

1) упровадження програм інноваційної освіти та наукових досліджень (інформаційно-комунікаційні технології, сучасне підприємництво, комерціалізація результатів наукових досліджень, розвиток європейського партнерства);

2) розвиток ефективної системи освіти протягом життя;

3) поліпшення якості освіти випускників шкіл міста, усунення розриву в результатах ЗНО між найкращими і відстаючими школами (за рахунок значного поліпшення результатів останніх);

4) розвиток потенціалу вищої освіти, у першу чергу Ужгородського національного

університету як провідного вищого навчального закладу м. Ужгорода і всього Закарпатського регіону;

5) *реалізація експортного потенціалу галузі освіти* – збільшення кількості іноземних студентів та студентів з інших регіонів України, які здобувають вищу освіту у м. Ужгороді.

КУЛЬТУРНА СФЕРА

Стратегічна мета розвитку культурної сфери – формування у м. Ужгороді простору сучасної регіональної культури, органічно інтегрованої до національного та загальноєвропейського культурного ландшафту.

В Ужгороді створюються сприятливі умови для розвитку культурних і творчих ініціатив з врахуванням місцевих національно-культурних особливостей, розв'язання проблем національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб населення.

Операційні цілі:

1) *удосконалення та розширення мережі музейних, культурно-мистецьких закладів з урахуванням необхідності подальшого розвитку туристичного потенціалу міста;*

2) *створення культурно-просвітницьких осередків («хабів») на базі існуючих закладів культурно-просвітницького спрямування (у т.ч. бібліотек, будинків дитячої творчості) із залученням до участі у них не тільки дітей та молоді, а й у т.ч. людей похилого віку;*

3) *збільшення ступеня охоплення мешканці міста культурно-мистецькою освітою.*

Операційні завдання:

1) *реалізація креативних ініціатив щодо збереження та розвитку національно-культурної спадщини, задоволення мистецьких та естетичних потреб населення;*

2) *зміцнення культурних зв'язків із закладами інших регіонів України, сусідніх держав ЄС;*

3) *проведення на базі провідних закладів міста всеукраїнських та міжнародних культурно-мистецьких форумів, конференцій, тренінгів.*

ПІДТРИМКА СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Стратегічна мета у підтримці сім'ї, дітей та молоді – забезпечення у м. Ужгороді максимально комфортних (на рівні відповідних європейських практик) умов для молодих сімей; забезпечення комплексного соціального захисту дітей.

Найбільш ефективними заходами попередження дитячої бездоглядності, запобігання негативним проявам в дитячому середовищі є проведення профілактичних рейдів, відповідна робота в сім'ях, де батьки або особи, що їх замінюють, ухиляються від виконання батьківських обов'язків, робота по влаштуванню дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Операційні цілі:

1) *реалізація державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання та подолання дитячої бездоглядності та безпритульності;*

2) *забезпечення дотримання вимог законодавства щодо усиновлення дітей, встановлення опіки, влаштування в прийомні сім'ї, позбавлення батьківських прав, тощо;*

3) *створення сприятливого міського середовища для відпочинку, оздоровлення, дозвілля та фізичного розвитку дітей, залучення їх до занять спортом.*

Операційні завдання:

1) *здійснення систематичних заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності та негативним проявам в дитячому середовищі (профілактичні вуличні рейди, відповідна робота в сім'ях, інформаційна робота стосовно дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, тощо);*

2) *імплементація європейського та світового досвіду щодо підтримки сім'ї, дітей та молоді;*

3) *будівництво нових і реконструкція наявних спортивних майданчиків; удосконалення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців сфери фізичної культури і спорту.*

ДУХОВНІСТЬ

Стратегічна мета розвитку духовної сфери – створення та підтримання реноме Ужгорода як одного із загальноукраїнських центрів поліконфесійної комунікації.

Релігійне життя міста Ужгорода, є поліконфесійним та представленим як традиційними, так і нетрадиційними релігійними напрямками.

Операційні цілі:

- 1) забезпечення максимального задоволення духовних потреб мешканців м. Ужгорода;
- 2) гарантування дотримання вимог Конституції України та законодавства України про свободу совісті та релігійні організації всіма сторонами соціально-конфесійного полілогу;
- 3) створення умов для недискримінаційного, толерантного співіснування всіх релігійних конфесій.

Операційні завдання:

- 1) організаційна підтримка релігієзнавчих комунікативних заходів як майданчиків для міжконфесійного діалогу на рівні міста;
- 2) запобігання спробам політизації та радикалізації державно-конфесійних питань шляхом оперативного юридичного реагування на правопорушення у цій сфері;
- 3) забезпечення постійного діалогу міської влади з місцевими очільниками релігійних конфесій.

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

Стратегічна мета молодіжної політики – формування конкурентноспроможного (на рівні відповідних європейських стандартів) середовища для навчання, професійної орієнтації, працевлаштування та дозвілля молоді м. Ужгорода позитивних процесів в масштабах регіону

та усього українського суспільства.

Операційні цілі:

1) залучення юних мешканців до активної участі в житті місцевої громади та управлінні містом (із використанням передового досвіду інших міст і регіонів України, а також досвіду держав ЄС);

2) організаційна та фінансова підтримка локальних молодіжних громадських проєктів та ініціатив (зокрема, спрямованих на вдосконалення інфраструктури міського середовища, впровадження інновацій, запобігання молодіжній злочинності, пропаганду здорового способу життя і позитивних моделей соціальної поведінки);

3) здійснення комплексних заходів щодо зміцнення української національної ідентичності молоді, її гармонійної інтеграції до загальнонаціонального та європейського гуманітарного (науково-освітнього, культурного, інформаційного, тощо) простору.

Операційні завдання:

1) вдосконалення інфраструктури, матеріального, організаційного та інформаційного забезпечення молодіжної політики в місті;

2) забезпечення формування у молодіжних працівників основних теоретичних знань та практичні навичок для реалізації регіональної молодіжної політики;

3) імплементація основних положень доповіді «Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації» 2017 р. та рекомендацій Парламентських слухань щодо становища молоді 2016 та 2017 рр. щодо заходів на локальному рівні із забезпечення зайнятості молоді, подолання молодіжної бідності та покращення матеріального стану молодих людей, залучення молоді до процесу децентралізації, а також щодо міжвідомчої взаємодії владних структур різних галузей щодо розв'язання проблем молодіжної сфери (із застосуванням інтегрального підходу).

ІНКЛЮЗІЯ

Стратегічна мета розвитку інклюзивних практик – формування в м. Ужгороді простору високої європейської інклюзивності. Станом на початок 2018 р. в Ужгороді було 383 дитини з особливими потребами. Тому вагомою подією в житті міста стало відкриття цього року першого на Закарпатті інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ).

Такі центри покликані повністю замінити архаїчну систему психолого-медико-педагогічних консультацій. В них не тільки навчатимуть, а й надаватимуть комплексну психолого-педагогічну оцінку та супровід розвитку дітей віком від 2 до 18 років, а також допомагатимуть їх соціальній адаптації, реалізації їх права на здобуття подальшої освіти (зокрема, у закладах професійно-технічної освіти).

Операційні цілі:

1) *забезпечення повної відповідності Інтегровано-ресурсного центру м. Ужгорода вимогам наказу МОН України від 03.05.2018 р. № 447 щодо переліку обладнання для оснащення кабінетів інтегровано-ресурсних центрів, інших відомчих нормативно-правових актів, а також новітнім європейським та світовим практикам і стандартам (зокрема, щодо забезпечення якості педагогічних кадрів і середовища для інтегрованого навчання);*

2) *максимальне поширення інтегративних практик на всі інші сфери життя м. Ужгорода (зокрема, щодо адаптації міської інфраструктури та транспорту, сфери послуг, тощо);*

3) *активізація використання можливостей децентралізації, державно-приватного партнерства, меценатства та волонтерства для втілення відповідних ініціатив.*

Операційні завдання:

1) *розробка проектів адаптації міської інфраструктури до європейських вимог інтегративності;*

2) *проведення широкої інформаційної кампанії для залучення зовнішнього фінансування (зокрема, за рахунок грантових та інших благодійних коштів) до реалізації відповідних інтегративно-орієнтованих проектів;*

3) *забезпечення максимальної взаємодії та обміну досвідом із іншими інтегративно-ресурсними центрами як в межах Закарпатського регіону, так і в інших областях України.*

5

МІСЦЕВИЙ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Рушійним чинником соціально-економічного розвитку м. Ужгорода є інвестиційна діяльність (табл. 3). У рейтингу оцінки інвестиційної привабливості місто має рейтинг Invest A+-, що означає високу інвестиційну привабливість та низьку чутливість до інвестиційних ризиків.

Таблиця 3.

**Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій
в економіку м. Ужгорода
(наростаючим підсумком з початку періоду інвестування)**

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США	52,2	50,1	52,7	61,8	50,9	47,5	48,3	49,5
Приріст/ скорочення обсягів інвестицій у порівнянні з попереднім роком, %	-	-4,1%	+5,2%	+25,4%	-17,6%	-28,0%	+1,7%	+2,5%

Інвестиційними перевагами міста Ужгород є кваліфікована робоча сила, розвинений промисловий комплекс, діяльність понад 5 тис. суб'єктів господарської діяльності, реалізація продукції на майже 200 млн. дол. щорічно, значна кількість потенційно привабливих інвестиційних об'єктів, спрощення процедури оформлення документів через створення ЦНАП, удосконалення системи контролю за будівництвом (табл. 4).

Таблиця 4.

Динаміка інвестицій в основний капітал у м. Ужгороді

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг інвестицій в основний капітал за рахунок усіх джерел фінансування, млн. грн.	201,2	225,7	542,0	652,0	461,9	591,3	656,9	729,8

Зростання/ зменшення порівняно з попереднім роком, %	-18,9%	-2,3%	+40,3%	+20,3%	-58,9%	+12,6%	+28,0%	+11,1%
Обсяг інвестицій в основний капітал на одну особу, грн.	3525	3613	4717	5689	4044	5196	5727	6390

Несприятливі чинники інвестиційного клімату

Незважаючи на позитивні здобутки у сфері інвестування, інвестиційний клімат в м. Ужгороді залишається несприятливим для залучення прямих іноземних інвестицій та більш масштабного освоєння капітальних інвестицій. Нині в соціально-економічному розвитку міста є низка чинників, які формують несприятливий інвестиційний клімат та перешкоджають надходженню інвестицій.

Проблемним питанням інвестування залишаються:

- низький технічний потенціал промислових підприємств міста, які раніше були потужними виробниками промислової продукції і на яких працювали понад 20 тис. працівників (зараз менше 6,0 тис. працівників);
- незначний рівень сплати податків до місцевих та державного бюджетів, що свідчить про недостатньо ефективне використання виробничих площ та земельних ділянок промислової зони міста та значний рівень тенізації економіки;
- відсутність у підприємств розроблених інвестиційних пропозицій та проектів, а також відсутність зацікавленості у керівників підприємств залучати інвестиційні ресурси;
- недостатній ступінь поінформованості вітчизняних і іноземних інвесторів про інвестиційні можливості м. Ужгорода;
- диспропорції в структурі інвестиційних вкладень у регіон, відсутність інвестиційно привабливих об'єктів;
- недостатня конкурентоспроможність економіки міста;
- повільне впровадженням новітніх технологій, їх висока енергоємність;
- незадовільна якість активів та їх низька прибутковість;
- високий рівень ставок за банківськими кредитами;
- втрата ринків збуту та зменшення на цій основі виробництва продукції;
- несвоєчасне повернення суб'єктам господарювання податку на додану вартість.

Зважаючи на вказані проблеми, сьогодні найважливішими завданнями для м.Ужгорода є покращення інвестиційного клімату та створення позитивного інвестиційного іміджу.

Стратегічною метою діяльності міської ради м. Ужгорода у сфері інвестиційної діяльності мають стати: покращення інвестиційної привабливості міста на основі поширення інформації про інвестиційні можливості міста серед міжнародних інвестиційних фондів та компаній, створення сприятливих умов для залучення інвестицій на реалізацію важливих інвестиційних проектів міста, формування репутації Ужгорода як надійного бізнес-партнера у бізнес-спільноті. Такі кроки сприятимуть забезпеченню сталого економічного зростання та покращенню добробуту територіальної громади міста.

Основним джерелом фінансування капіталовкладень залишатимуться власні інвестиційні ресурси підприємств. Передбачається, що зросте частка капіталовкладень за рахунок кредитів банків та інших позик, бюджетних коштів, а також за рахунок іноземних інвесторів.

Очікувані результати від покращення інвестиційного клімату – приріст обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій у пріоритетні галузі економіки міста, залучення інвесторів на засадах державно-приватного партнерства, поліпшення привабливості міста для іноземних інвесторів, створення нових робочих місць.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Критичні питання 2015 р. (що не вдалося виконати?)

- створення міської системи збереження і впровадження науково-технічної інформації щодо об'єктів інтелектуальної власності та передових технологій;
- розробка дієвої програми інноваційних пріоритетів, яка б відповідала засадам сталого еколого-економічного розвитку м. Ужгорода;
- інвестиції в інноваційну діяльність залучаються у мізерних частках та за залишковим принципом (0,5% – в охороні здоров'я, науковій та технічній діяльності, транспорті, поштовій та кур'єрській діяльності);
- технологічне оновлення підприємств, впровадження цифровізації із зменшенням частки енерго-, матеріало- та трудомістких виробництв, а також забруднюючих технологій носить імпульсний, а не стратегічний характер;
- надмірна орієнтація на роботу за давальницькими схемами;
- повільні темпи гармонізації стандартів виробництва продукції з вимогами ЄС;
- інноваційна діяльність обмежена процесами виробництва;
- скорочення слабо диверсифікованої мережі науково-освітніх та науково-дослідних закладів міста: у 2015 р. (2017 р.) - 12 (7) од;
- концентрація потенціалу, ресурсів, можливостей і відповідальності на платформі університету – інтегратора освіти, науки та регіонального соціально-економічного розвитку;
- периферійний тип місцевої інноваційної системи, що характеризується переважанням традиційних галузей, сектору низькотехнологічних послуг, низьким рівнем продуктивних та процесних інновацій;
- кластери та мережі є або слабкими, або взагалі відсутні, що призводить до обмеження взаємодії між учасниками місцевої інноваційної системи;
- дослідницькі організації ризикують законсервувати низький та середній рівень підготовки спеціалістів, а організації з трансферу технологій діють неефективно або припиняють роботу.

Можливості і потенціал (що вдалося виконати в 2015 р.?)

- створені нові точки зростання інноваційно-інвестиційної діяльності м. Ужгорода та регіону;
- ухвалена Концепція інноваційного розвитку Ужгородського національного університету на 2015 - 2025 роки;
- створено Науковий парк;
- участь науковців міста у Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» (за угодою H2020-EU (ID-73112) “Посилення провідних європейських науково-дослідних інфраструктур”);
- помітно зросли обсяги підготовки кадрів науковців і дослідників.

Сталим живильним середовищем науково-дослідницької та інноваційної діяльності міста є функціонування вищих навчальних закладів (табл. 5). Їх освітньо-наукова та соціальна діяльність перетворила Ужгород на університетське та молодіжне місто.

Таблиця 5.

Діяльність вищих навчальних закладів м.Ужгорода в 2012–2017 рр.
(на початок навчального року)

	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Вищі навчальні заклади I–II рівнів акредитації²						
кількість закладів, од	3	2	2	3	3	3
кількість студентів, осіб	2150	587	578	691	692	698
прийнято на початковий цикл навчання, осіб	621	170	155	175	160	162
кількість випущених з ВНЗ, осіб	621	158	155	280	219	198
Вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації³						
кількість закладів, од	4	4	4	3	3	3
кількість студентів, осіб	14920	14930	14344	13466	14373	15750
прийнято на початковий цикл навчання, осіб	2826	3262	2985	2508	2454	3328
кількість випущених з ВНЗ, осіб	4779	3081	2881	2828	1577	3174

Наукові, науково-технічні й технологічні розробки в найбільшому обсязі проводять:

- Ужгородський національний університет;
- Інститут електронної фізики НАН України;
- Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України;
- Державна установа “Науково-практичний медичний центр «Реабілітація» Міністерства охорони здоров’я України;
- ДП «Закарпатський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою»;

- ДП «Закарпатський державний інститут проектування міст і сіл»;
- Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти.

Реальний сектор економіки міста і науково-технічна та інноваційна діяльність

Поодинокі приклади впровадження систем Індустрії 4.0 у національній економіці не поширилися поки що в м. Ужгороді, відтак в обласному центрі, де далеко не всі промислові підприємства використовують навіть технології автоматизації – ключової технології попереднього покоління, підприємства мають ознаки примітивізації (табл. 6).

Таблиця 6.

Інноваційне виробництво - 2015 р. Ознаки примітивізації.

Динаміка інноваційної діяльності підприємств м. Ужгорода	2015	2017
Кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	5	5
Загальний обсяг інноваційних витрат, тис. грн.	10231,7	6259,0
Впроваджено інноваційних видів продукції, од.	6	5
Придбано нових технологій, од.	0	1
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн.	543673,1	235160,1

Реалізація міською владою та підприємницькими колами проектів та бізнес-планів технічного і технологічного оновлення та модернізації підприємств приватної та комунальної власності на базі досягнень науково-технічного прогресу із зменшенням частки енерго-, матеріало- та трудомістких виробництв, а також забруднюючих довілля технологій, початкових процесів інформатизації усіх сфер соціально-економічної діяльності та управління містом, завдяки яким ставала можливою підтримка та впровадження науково-технічних і технологічних досягнень науковців, інженерів, конструкторів, технологів і винахідників освітніх, наукових і конструкторсько-технологічних закладів міста носить поки що імпульсний, а не цілеспрямований, стратегічний характер.

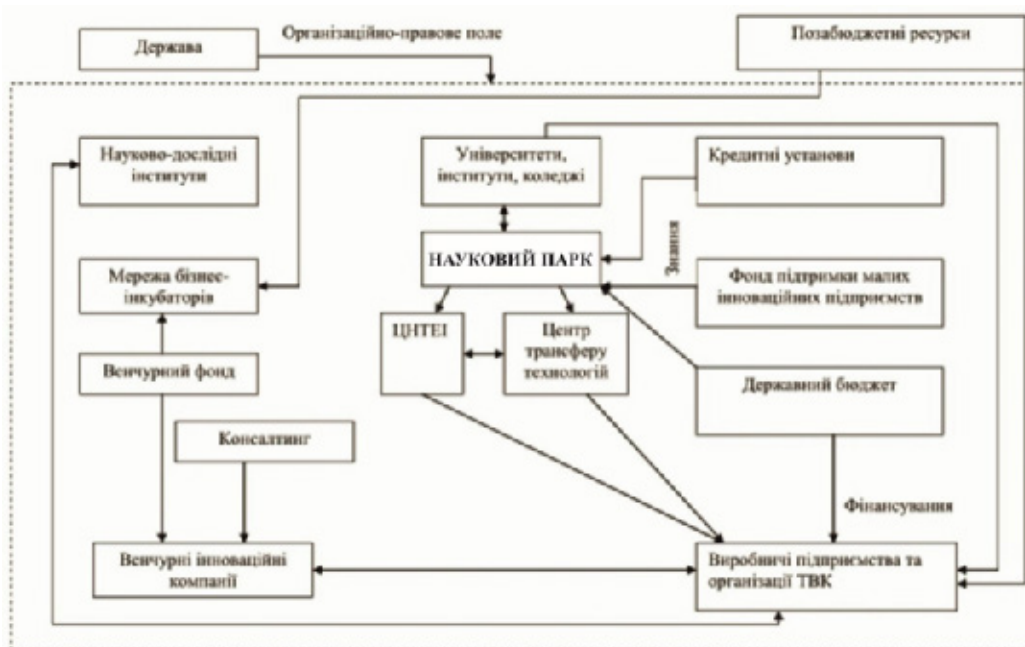
Аналіз обсягів фінансування наукових та науково-технічних робіт свідчить про те, що фінансові ресурси м. Ужгорода, кошти місцевого бюджету фактично не мають впливу на стимулювання інноваційної діяльності, а інструменти державно-приватного партнерства у цій сфері не застосовуються.

Досягнутий рівень інноваційного підприємництва та промисловості відносить місто до периферійного типу місцевих інноваційних систем громад та регіонів, що характеризуються переважанням традиційних галузей, сектору низькотехнологічних послуг, з низьким рівнем продуктивних та процесних інновацій.

У місцевому економічному розвитку домінує частка малих і середніх підприємств, тоді як кластери та мережі є або слабкими, або взагалі відсутні, що призводить до обмеження взаємодії між учасниками місцевої (регіональної) інноваційної системи. Інноваційна діяльність обмежена впровадженням тих інновацій, що стосуються лише процесів виробництва, а реально існуючі передумови для становлення та поширення кластерів у автоагрегатній, транспортно-логістичній, приладобудівній, лісопереробній, туристично-рекреаційній та ІТ-галузях не реалізуються в повному обсязі.

Передумови створення кластерної і цифрової платформ територіального інноваційного розвитку

Системна співпраця Федерації роботодавців автомобільної галузі України, Об'єднання асоціацій роботодавців Закарпаття та Регіонального відділення УСПП, Агентств регіонального розвитку м.Ужгорода та Закарпатської області з Німецько-українською торговою палатою, Ужгородським національним університетом, Національним транспортним університетом (м. Київ), Києво-могилянською школою бізнесу створила продуктивні можливості для сприяння кадровому забезпеченню високотехнологічного розвитку, включаючи підвищення якості технічної освіти та її відповідності сучасним світовим тенденціям і вимогам, збільшення державного замовлення на фахівців технологічних спеціальностей, а також забезпечення постійного навчання широкого кола спеціалістів промислового сектору щодо використання цифрових технологій у професійній діяльності, створення передумов для кластерного розвитку та зміцнення кооперації між галузевими науково-дослідними установами та промисловим сектором у виробничих процесах промисловості, зокрема, шляхом організації спеціальних майданчиків, на яких відбувається ознайомлення представників промислового сектору з наявними інтелектуальними та науково-технічними розробками.

Намагання підняти технологічний, управлінський та організаційний рівень інноваційної діяльності підприємств до нинішніх стандартів більш розвинених агломерацій країни та за кордоном вимагатиме від регуляторних інституцій міської громади Ужгорода, фірм та науково-дослідних установ:

-приєднання до кластерів, циклів виробництва та наукових організацій для прискореного трансферу технологій;

- залучення національних та міжнародних інноваційних компаній до модернізації та розширення своєї виробничої та сировинної бази, посилення бази нових знань шляхом відкриття нових дослідницьких організацій, орієнтованих на місцеву економіку;

- стимулювання створення та підвищення ролі суспільно-асоціативних форм підтримки малого інноваційного підприємництва з використанням інтеграційних форм.

Ефективним інструментом підтримки малого інноваційного підприємництва та розвитку в регіоні може виступати інтегрований інформаційний ресурс, який використовує інформацію як сполучний елемент між власниками ресурсів та їх споживачами (малі інноваційні підприємства). Крім того цей інструмент є основою для управління реалізацією регіональних програм розвитку та сприяє здійсненню ділових пропозицій і проектів в інноваційній сфері.

У зв'язку з цим на його базі необхідно організувати електронну інформаційну мережу, що представляє собою інформаційний портал малих інноваційних підприємств (ІПМІП) – інформаційну систему, що дозволяє організовувати роботу з різними джерелами даних малих інноваційних підприємств і бізнес-послуг на основі єдиних інтегруючих принципів взаємодії та надання інформації на фінансові, виробничі та інші ресурси.

Візія стратегічної перспективи Ужгород - 2030 та сценарії її досягнення

У 2030 р. громада м. Ужгорода, освітні й науково-дослідницькі заклади, представники креативних індустрій міста забезпечуватимуть конкурентоспроможність на базі синергії на платформах «Університетське місто- learningregion», «Інноваційне місто – Innovationdistrict», інтенсифікації «проектно-орієнтованих» та «підприємницьких» моделей взаємодії із фінансово-економічними, виробничими, науково-освітніми, владними та соціокультурними структурами, зокрема, це моделі «відкритих інновацій» та інфраструктурної моделі «Креативного міста», як комплексної системи інформаційно-комунікаційних та соціальних технологій.

До 2030 р. реальний сектор економіки м. Ужгорода:

- відмовиться від спеціалізації як виробника й експортера низько технологічної продукції;
- зробить ставку на енергійне формування ринкового попиту на власну інноваційну продукцію;
- розвиватиме високотехнологічні галузі НДКР у формі багатовекторної кооперації.

Стратегічний пріоритет - забезпечення сталого та збалансованого економічного розвитку і якості життя міста інструментами інноваційного, креативного і кластерного розвитку.

Тематичні міжсекторальні пріоритети;

- створення індустріальних та наукових парків, технопарків, стартапів та бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій як бази формування суб`єктів V та VI укладів економіки;
- поширення горизонтальних зв'язків, мереж неформальних контактів представників науково-дослідних та бізнес-кіл (асоціювання);
- підтримка асоціацій інноваційних підприємств у науково-технічній сфері стимулювання місцевого інноваційного кластеру (інноваційного дистрикту);
- формування реєстру інноваційних підприємств та надання можливих місцевих преференцій і гарантій;
- приєднання до національних та міжнародних кластерів, циклів виробництва та наукових організацій для трансферу технологій;
- залучення національних та міжнародних інноваційних компаній до модернізації, розширення виробничої та сировинної бази, посилення базових знань;
- упровадження інфраструктурної моделі «креативного міста», як комплексної системи інформаційно-комунікаційних та соціальних технологій;
- підключення у терміни дії Стратегії «Ужгород – 2030» до Проекту ЄС «European City of Culture» або «Європейське культурне місто».

Операційні програми управління (галузеві та міжсекторальні):

- цільова програма інноваційного розвитку міста;
- концепція інноваційного розвитку УжНУ на 2015-2025 роки.;
- створення бізнес-інкубатора та акселератора молодого інноваційного підприємництва та академічного підприємництва (спільно з університетом-інтегратором трикутника знань);
- підтримка Асоціації інноваційних підприємств;
- створення інформаційного порталу інноваційних підприємств;
- залучення іноземних студентів, здобувачів і науковців;
- розвиток конгрес туризму;
- розвиток медичного туризму;
- цільові програми відновлювальних джерел енергії і вторинної переробки;
- план дій сталого енергетичного розвитку і клімату м. Ужгорода (2018 р., проект);
- цільові програми просторового розвитку міста;
- цільові програми екологічного, сталого розвитку м. Ужгорода.

Об'єкти та проекти розвитку, джерела фінансування і ресурсного забезпечення

- Науковий парк;
- академічне підприємництво;
- смарт-місто, SmartCityHub та SmartCityLab;

- креативне місто;
- державно-приватне партнерство;
- інвестиції;
- міжнародна фінансова і технічна допомога;
- бюджети різних рівнів;
- бізнес-інкубатор та академічне підприємництво;
- Експо-центр;
- Ужгородський К`ю (Ботанічний сад).

**СТИМУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКА САМООРГАНІЗАЦІЇ
КЛАСТЕРНИХ МЕРЕЖ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ВАЖІЛЬ ЗРОСТАННЯ,
ДИНАМІКИ ТА ЯКОСТІ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОД**

У сучасних умовах економічного розвитку міста просторова організація суб'єктів господарювання, дослідників і креативного класу виступає привабливим чинником конкурентоспроможності, здатним швидко, а не в перспективі, сприяти локалізації ділової активності, формуванню нових «точок зростання», забезпеченню розвитку міжрегіонального та внутрішньо-територіального співробітництва, активізації місцевої (локальної) підприємницької ініціативи.

Розвиток нових просторових форм організації бізнесу здатний посприяти припиненню процесів примітивізації діяльності існуючих підприємств м. Ужгорода, формуванню конкурентних переваг економіки громади та місцевого територіального капіталу, вивільненню додаткового соціального часу для креативного розвитку містян.

Одним із найбільш дієвих інструментів підвищення конкурентоспроможності громади, регіону чи держави в цілому, в сучасних умовах, є мережеві об'єднання, або кластери.

Креативні кластери

У креативних кластерах вбачаються такі просторові форми організації креативних індустрій та суміжних видів економічної діяльності, які локалізовані на певній території громади та

характеризуються щільними просторово-функціональними й синергетичними зв'язками між підприємствами цих індустрій.

Основою організації їх економіки є наявність специфічних знань і творчих здібностей, а інвестиції в основному здійснюються у формування інформаційної компетенції та творчих здібностей, тобто у формування «економіки знань» та «економіки вражень», у культуру людського капіталу (професійних компетенцій) громади.

Такого роду кластери у місті Ужгород лише викристалізуються, а в таких галузях як-от: розвиток традиційних народних ремесел, художня та реміснична освіта дітей, мода та дизайн, комп'ютерне програмування, діяльність IQ-центрів інклюзивного розвитку, підготовки до материнства та креативного сімейного виховання, робототехніка, мала вулична скульптура, фестивальний та івент-туризм, гастрономічний та винний туризм, є всі необхідні підстави та ресурси для формальної інституалізації.

В економіці та соціокультурній сфері міста представлені та реально функціонують усі сутнісні елементи диверсифікованого туристично-рекреаційного креативного кластеру у вигляді суб'єктів господарювання різних форм власності, туристичних асоціацій (палат), громадських та проектних організацій, дослідників і представників креативного класу та навчальних закладів, що готують кадри і персонал. Ухвалення між потенційними суб'єктами саме туристичного кластера та міською владою першої для міста кластерної угоди про державно-приватне та громадянське партнерство дало б додатковий поштовх до збільшення дохідності та продуктивної віддачі освітньо-наукового, рекреаційно-оздоровчого та історико-культурного туризму для міської громади, розвитку людського капіталу і комфортного соціального простору м. Ужгорода.

У примноженні ролі креативних індустрій у міській економіці та соціумі **як стратегічної цілі програми «Ужгород - 2030»**, вбачаються такі операційні цілі:

- 1) арт-конверсія життєвого простору;
- 2) виховання творчості, креативності в місті;
- 3) утримання креативних мешканців міста та залучення до міста нових креативних людей.

Просторові освітньо-наукові системи: чинники та особливості кластеризації

Наразі офіційні освітні та наукові кластери в Ужгороді ще не функціонують, однак напрацювання у цьому напрямку відбуваються досить активно та мають розмаїте підґрунтя у досвідах попереднього стратегічного періоду 2008 – 2015 рр.

Компактний характер просторового розвитку міста Ужгород, порівняна легкість комунікацій сприяють доступності, взаємопереплетінню та інтеграції роботи установ освіти, громадських освітніх ініціатив, креативних просторів, коворкінгів, тощо.

Освітньо-науковий простір Ужгорода як обласного центру та університетського міста несе в собі усі елементи та можливості ядра освітнього регіону («Learning region») за класифікацією

ОЕСР.

Аналіз практик функціонування у економічному та інтелектуально-культурному просторі міста секторальних та міжгалузевих освітніх та наукових мереж свідчить про бажаність, доцільність та можливість формалізації у формі Кластерних угод про державно-приватне та самоврядно-громадське партнерство:

- Ужгородського міського кластеру розвитку безперервної освіти та креативності в якості муніципально-громадського освітнього партнерства, який поєднає діяльність громадського сектору, управлінських структур, закладів освіти різного рівня, тощо на таких основних напрямках як: інтернетизація та цифровізація закладів вищої освіти, шкіл та дошкільних установ, вивчення англійської мови, критичне мислення, розвиток підприємницьких навичок, розвиток інклюзивного середовища та простору, тощо;

- Ужгородського інноваційного кластеру «Innovative district» в якості синергетичної платформи «відкритих інновацій» та «organic growth» територіальної інноваційної системи, співпраці наукових установ та організацій та суб'єктів господарювання.

Стратегічні та операційні цілі Стратегії «Ужгород – 2030» у просторовій організації освіти та науки:

- визначити пріоритети стимулювання розвитку міської мережі локальних просторових освітніх та наукових субсистем для міської інноваційної екосистеми, обґрунтувати інструменти підтримки та сприяння розвитку ефективних форм просторових освітніх систем;

- створити міську інформаційно-аналітичну систему зі збору, розповсюдження інформації про формування і розвиток просторових освітніх систем, моніторингу процесу їх розвитку і поширення з метою розширення каналів комунікації та взаємодії між учасниками просторових освітніх систем.

Інформаційно-технологічний кластер

Інформаційно комунікативні технології (ІКТ) створюють усе більше передумов та детермінант для комплексного просторового розвитку як міст, так і агломерацій, регіонів та всієї країни, а ІКТ-компанії та підприємці – додаткову високотехнологічну та ІQ-зайнятність та сутнісні джерела надходжень до місцевих бюджетів

Закономірно, що учасники створюють інформаційно-технологічні кластери (ІТ-кластери), головною метою яких є спільна реалізація проектів, які сприятимуть активізації розвитку ІТ-сектора та сфери високих технологій.

Зважаючи на те, що український ІТ-сектор, є здебільшого індустрією аутсорсингової розробки, цілком логічно, що саме провідні аутсорсінгові ІТ-компанії стали ядром ІТ-кластерів у великих містах та обласних центрах України (Мал. 6). На даний час в Україні створено 14 ІТ-кластерів (у т.ч. 9 таких, що активно функціонують).

Локалізація ІТ-кластерів в Україні

ІТ-сектор є важливим донором державного та місцевих бюджетів.

У місті Ужгород існують необхідні передумови для випереджаючого розвитку ІТ сектора

та становлення і мережевого поширення ІТ кластера на період 2030 р. та на подальшу перспективу. В ІТ-індустрії Ужгорода зайнято 800-1000 спеціалістів, в місті працюють близько 20 ІТ-компаній та їх офісів.

Мал. 6. Локалізація ІТ-кластерів в Україні

Більшість ІТ-компаній працюють за моделлю аутсорсингу та аутстафінгу. За підрахунками ІТ експертів за останні 5 років кількість робочих місць зросла у 3-4 рази, а в 2014-2017 рр. розвиток ІТ-індустрії у м. Ужгороді стрімко прискорився: з'явилися нові компанії, місцеві ІТ-спільноти почали проводити регулярні зустрічі, активізувалася робота над стартапами. Найбільш затребувані на ринку ІТ в Ужгороді JS та веб-девелопери рівня Middle/Senior та продуктивних ІТ Sales менеджери. Відзначається вищий рівень обізнаності та володіння англійською мовою. Ужгород дуже близько до європейських країн та локація міста завжди сприяє міжнародним зв'язкам та співпраці, що є можливістю для розвитку в ІТ-галузі.

Усі ці чинники сприяють внутрішній міграції ІТ-фахівців.

Найбільші ІТ-школи в Ужгороді: GURU IT School (PHP, WordPress, JavaScript, iOS, Android, Unity 3D, UX/UI, QA, робототехніка); Uzhhorod QA School (QA, Automation QA).

До проблемних питань і хвороб росту віднесемо нестабільність учасників ринку, нечисельність продуктивних компаній (їх небагато, а ті, що присутні, є R&D-офісами закордонних фірм), дефіцит кадрів middle і рівня вище. Розробників не вистачає. Інституціалізовані та активні ІТ-кластери поруч і переманюють вищими зарплатами.

Мало «непопулярних» вакансій

На даний момент слід більш виразно окреслити перспективи в розвитку ІТ-сектора міста. Без цього продовження бурхливого росту не буде, а позитивна тенденція релокації не компенсує експорт фахівців. На відміну від інших міст, в Ужгороді немає навіть ІТ-хаба. Потрібна краща, кластерна, координація всіх ІТ-компаній, продумана стратегія навчання кадрів, допомога Ужгородського національного університету і міської влади.

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ТА ІНФРАСТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ «КРЕАТИВНОГО МІСТА»

Розвиток креативної індустрії як засіб конвергенції науково-дослідних установ та міського господарювання, досягнення синергетичного ефекту місцевого та інноваційного розвитку.

Трансформація м. Ужгорода пов'язується із розвитком «людського капіталу», з його інтелектуальним, креативним, духовним і культурним ресурсом. Саме людський капітал, тобто сукупність знань, умінь і навичок, що використовуються для задоволення різноманітних потреб людини та суспільства в цілому, спонукає до креативної, інноваційної діяльності й, відповідно, є основою «інтелектуальної економіки», «креативної економіки», «економіки знань».

Протягом останніх двох-трьох років наче гриби після дощу з'являються нові хаби, коворкінги, бренди одягу (прикрас, взуття, аксесуарів), креативні простори, майстерні, поліграфії, видання, онлайн-платформи, спільноти дизайнерів та архітекторів тощо, проваджуються тренінги розраховані на людей, які працюють у креативних і культурних бізнесах/старт-апах у сферах: видавництво, дизайн, мода, архітектура, візуальне мистецтво, музика, театр/танець, кіно, радіо/ТБ, фотографія, відеоігри, цифрові медіа, фестивальний менеджмент, креативні простори, IT-рішення для культурних/креативних ініціатив, ремесла (табл. 7).

Стратегічна перспектива міста потребує якнайшвидшого переосмислення галузі культури в означенні її як прибуткової галузі інноваційної економіки, продукти виробництва якої створюють індивідуальні, колективні та спільні блага. До того ж, усе це надає підґрунтя до створення вертикального місцевого (регіонального) креативно-індустріального кластера та підключення у терміни дії Стратегії «Ужгород – 2030» до Проекту ЄС «European City of Culture» або «Європейське культурне місто». Цьому сприятиме запозичення доступного досвіду участі у вище вказаній програмі міста – побратима Кошице (Словаччина), що став Культурною столицею Європи 2013 р.

Отже, креативні інновації являють собою основну діяльність широкого кола галузей з огляду

на це, що креативні люди є найважливішим ресурсом для економіки міста.

Таблиця 7.

Існуючі та потенційні креативні простори міста

№ п/п	Локація простору	Активність	Потенціал
1	Аеропорт – Боздоський парк	Авіа-байк-фестиваль	+
2	Головний корпус УжНУ(БAM) -Гуртожитки	Студентські фестивалі, спорт	+
3	Площа Лаборця	-	+ (спорт, діти)
4	Новий Ботсад «Стрільбище»	Монтен-Байкквенти	+ (екологія)
5	Ареал Горянської Ротонди	-	+ (нічна підсвітка)
6	Ректорат УжНУ-- Сквер св.Тетяни	-	+ (Простір , майданчик свободи інтелекту)
7	ПАДІЮН-Емігранд- Спорткомплекс УжНУ	Спорт, мурали,	+ (арт-простір Вархола)
8	Ротарі парк	благодійність, екологія	+
9	Парки Боздоський, Підзамковий, Стадіон та басейн	багатопрофільна	+
10	Площа Народна, Платановий скверик і розарій Парку «Малий Галагов»	Багатопрофільна, Фестиваль Писанки	+ (паркові ландшафти)
11	Амфітеатр, Тир, Болото	Концертна та місіонерська діяльність	+ (природний заказник)
12	Скверик Масарика-Шафарика	діти, історико-культурна спадщина	+
13	Спортмайданчик ЗОСШ №3	Спорт, діти	+
14	Площа Пушкіна (Будинок Мистецтв)	-	+ (Культурна спадщина)
15	Пам'ятник Августину Волошину, Площа Поштова	Концерти, історична спадщина	+
16	Гімназія ім. Т.Г. Шевченка, Корзо, Наб.Рошковича , Телеком-Міква	Ярмарки, концерти	+
17	Театральна площа	багатопрофільна	+
18	Філармонія, пам'ятник Фенцику	багатопрофільна	+ (туристичні ворота-хаб, історичного центру)

19	Обласні краєзнавчий музей та архітектури і побуту, Замок та Сканзен	багатопрофільна	+
20	Єпархія, пам'ятник Марії-Терезії,	історико-культурна	+
21	Старий Ботсад, Мала залізниця, набережна, Фізичний факультет	Діти, природа	+ (туристичний, дозвільний, діти)
22	ЗОСШ №№ 10,11	-	+ (спорт, діти)
23	Православна церква арх. Коломацького та сквер Православна набережна	історико-культурна, святкова	+ (історико-культурний, святковий)
24	Спортмайданчик коледжу та сквер Православна набережна	-	+ (спортивний, святковий, діти)
25	Обласний художній музей, Жупанат, Альпінарій, ЗОСШ №4	Виставкова і фестивальна	+ (Ужгородський Монматр, виставки-продажі вуличні)
26	Совине гніздо та Сквер Героїв Майдану	Виставкова і фестивальна	+
27	Облмуздром театр	багатопрофільна	+
28	Площа Петефі	-	+ (виставкова і фестивальна)
29	Кірпичка	-	+ (паркові ландшафти, спорт, діти, івенти)

Високий потенціал соціокультурної інфраструктури в галузі інноваційного й креативного підприємництва та туризму як бренду «Я Люблю Ужгород» повинен продемонструвати особисте схвалення міста, яке засноване на самосвідомості якостей бізнес-орієнтованої політики. Сучасна економічна програма визнає креативну індустрію як окремий сектор, доданий до кластеру ІКТ та нових медіа, орієнтовану, перш за все, на добре освічений персонал.

Стратегічний пріоритет - забезпечення сталого і збалансованого економічного розвитку та якості життя міста інструментами інноваційного, креативного і кластерного розвитку.

Тематичні міжсекторальні пріоритети

- поширення горизонтальних зв'язків, мереж неформальних контактів представників креативних індустрій та бізнес-кіл (асоціювання);
- підтримка креативних асоціацій підприємств у сфері стимулювання місцевого креативного кластеру ;
- впровадження інфраструктурної моделі «креативного міста» як комплексної системи інформаційно-комунікаційних та соціальних технологій;
- підключення у терміни дії Стратегії «Ужгород – 2030» до Проекту ЄС «European City

of Culture» або «Європейське культурне місто»;

- вихід за межі політики пріоритету підтримки промислових підприємств і впровадження політики підтримки креативних і культурних індустрій, виробництва інноваційних і культурних продуктів, здатного сприяти сталому економічному зростанню за рахунок участі у більш широкому ринку ідей, соціальній і культурній єдності громадян.

Операційні програми управління (галузеві і міжсекторальні)

- Цільова програма креативних індустрій розвитку міста;
- підтримка Асоціації креативних індустрій;
- створення інформаційного порталу креативних індустрій;
- залучення іноземних студентів, здобувачів і науковців.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ «РОЗУМНОГО МІСТА» (SMART CITY)

Просторовий сценарій розвитку «розумного» міста для розробки Стратегії «Ужгород - 2030»

Концептуальні підходи сталого розвитку «розумної» громади міста Ужгород означають ефективний інноваційний розвиток спільноти, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь реалізувати власні потреби на основі інтелектуального управління та інтегрованих інформаційно-комунікаційних технологій за активної участі мешканців міста.

«Розумне» місто формується на основі сучасної цифрової інфраструктури, яка поєднується з безпечним, відкритим доступом до публічних даних, що використовуються повторно і дозволяють містянам отримувати доступ до необхідної інформації. Таким чином «розумне» місто розглядається як міська екосистема, що зосереджується на використанні цифрових технологій для підвищення ефективності існуючих соціальних, екологічних та економічних процесів.

Створення єдиного ринку цифрових технологій має стати одним з пріоритетів Стратегії розвитку «розумного» міста «Ужгород - 2030», що передбачає забезпечення реалізації трьох основних напрямків:

- економіка та суспільство: максимізація потенціалу зростання цифрової економіки;
- доступ: кращий доступ для споживачів та бізнесу до цифрових товарів та послуг;
- навколишнє середовище: створення умов для розвитку цифрових мереж та інноваційних послуг.

На основі результатів SWOT-аналізу м. Ужгорода з розвитку підприємництва, сфери послуг, енергетичного комплексу, сильних та слабких сторін, можливостей і загроз для реалізації Стратегії розвитку міста «Ужгород - 2030» можна зробити наступні висновки:

- не працює інноваційна екосистема (наука-освіта-інновації) та відсутній вплив НДДКР на конкурентоспроможність підприємств міста;
- відсутні експерти з інформаційно-комунікаційних технологій для застосування знань в промисловості та кібернетичних системах та не сформовані Центри компетенції;
- спостерігається погіршення загального бізнес-середовища та відсутність інвестицій в людський капітал (і в майбутньому в трансфер технологій);
- не створені передумови для розвитку кластерів інформаційно-комунікаційних технологій для промисловості;
- виникає нагальна потреба у широкому розгортанні мереж доступу наступного покоління та реалізації майбутніх інтернет-програм для надання високоякісних електронних послуг;
- потребують гармонізації та упрощення стандарти щодо інтелектуальної інфраструктури територіальної громади міста;
- необхідно затвердити цифрову програму переходу до інноваційного розвитку територіальної громади м. Ужгорода.

Основними пріоритетними напрямками переходу до інноваційного розвитку територіальної громади м. Ужгорода визначені:

- електронна комерція;
- телекомунікації;
- електронна конфіденційність;
- гармонізація цифрових прав;
- узгоджені правила щодо ПДВ;
- авторське право.

Для забезпечення відкритого та безпечного цифрового середовища територіальній громаді міста необхідно вирішити три основні проблеми:

- забезпечення ефективної роботи онлайн-платформи для задоволення потреб економіки, бізнесу та спільноти;
- формування цифрових активів міста з урахуванням наявного потенціалу;
- захист активів шляхом вирішення проблем, пов'язаних із кібербезпекою.

Цифрова програма переходу до інноваційного розвитку територіальної громади м. Ужгорода щонайперше має передбачати:

- забезпечення широкосмугового доступу;
- сприяння розвитку цифрових інновацій;
- прискорення інновацій у мобільних фінансових службах, електронній комерції;
- підвищення довіри та безпеки в цифровій економіці, а також цифровізації промисловості.

Перехід територіальної громади міста Ужгород до високотехнологічного економічного розвитку на основі промислового Інтернету речей розглядається як об'єднання екосистеми розумних машин, цифрових систем та людей, котрі здатні виконувати виробничі операції на новому інтелектуальному рівні.

Розгортання мережевої інфраструктури та послуг, передусім на основі технологій 4G та в майбутньому 5G, вимагає прийняття віртуалізації мережевих функцій з метою створення телекомунікаційних послуг (сервісів), т. зв. віртуалізованих послуг мережі з метою використання інфраструктури хмарних обчислень з урахуванням галузевих стандартів на основі волоконно-оптичних мереж та високошвидкісного бездротового широкосмугового зв'язку.

Технологічне оновлення міста здійснюватиметься через впровадження стандартів, формування інфраструктури, розробки механізмів стимулювання та розвитку технологічних інновацій (нові продукти, послуги та виробничі процеси).

Відкриті стандарти з обґрунтованими та недискримінаційними економічними й правовими умовами є необхідними для надання суб'єктам господарювання доступу до нових технологій і нових способів ведення бізнесу та слугують ключовими елементами цифрової платформи.

6 ІНФРАСТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ МІСТА УЖГОРОД

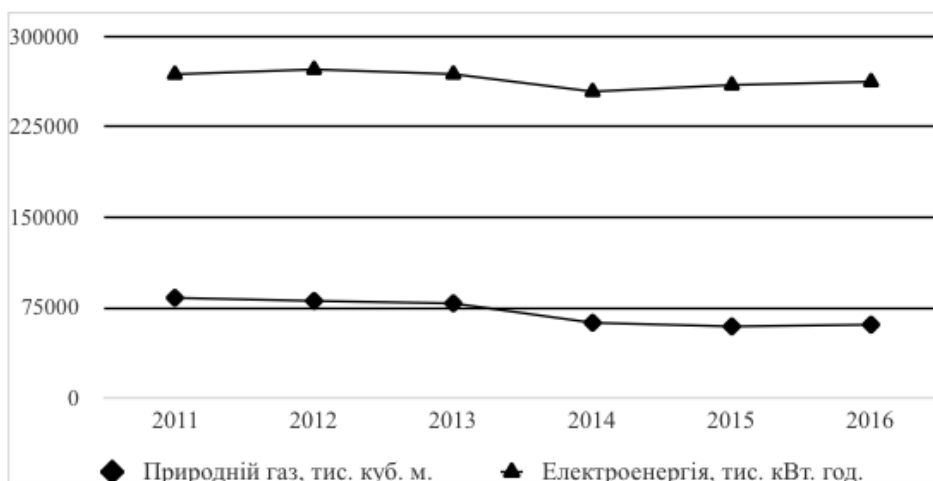
ЕНЕРГЕТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА МІСТА УЖГОРОД

Ужгород – єдине в Україні місто, що повністю перейшло на автономне опалення. Ініціатором переходу на індивідуальне опалення у місті виступили місцеві мешканці. Основною причиною відмови мешканців від централізованого теплопостачання були зношеність магістральних трубопроводів тепломереж (65 %), які призводили до значних втрат тепла (43 %) та зростання собівартості послуг з централізованого теплопостачання та гарячого водопостачання для населення. На час затвердження нової схеми теплопостачання у місті мешканці 70 % квартир самостійно за власні кошти встановили автономне газове опалення, 20 % - автономне електричне опалення.

Разом з тим, створенню оптимальної для міста Ужгород економічно ефективної, екологічно безпечної та надійної системи теплозабезпечення заважає наявність низки серйозних проблем, Основними з яких є: відсутність повного обліку характеристик теплових потоків, починаючи від генерації теплової енергії та закінчуючи її споживанням; потреба масштабної модернізації всіх основних об'єктів систем теплопостачання міста, враховуючи їх зношеність і технологічну відсталість; несприятливі умови для залучення інвестицій з метою модернізації об'єктів систем теплопостачання, у тому числі приватних інвестицій; низький рівень енергоефективності при виробництві, транспортуванні та споживанні теплової енергії та відсутність дієвих стимулів для енергозбереження.

Найскладнішою щодо ефективності використання енергії залишається ситуація у житлово-комунальному комплексі, де зношені теплові та водопостачальні станції працюють з низьким коефіцієнтом корисної дії і здійснюють постачання через такі ж зношені мережі. Органи місцевого самоврядування у м. Ужгороді зробили певні кроки на шляху енергозбереження. Затверджено Програму відшкодування відсотків за кредитами, залученими населенням на впровадження енергозберігаючих заходів у м. Ужгороді на 2016-2017 рр. («Теплий дім»). Відповідно до цієї програми основними джерелами фінансування програми є бюджет міста, кредитні ресурси банківських установ. Кінцевою метою енергозберігаючої політики є скорочення витрат на утримання та експлуатацію житлових будинків та квартир.

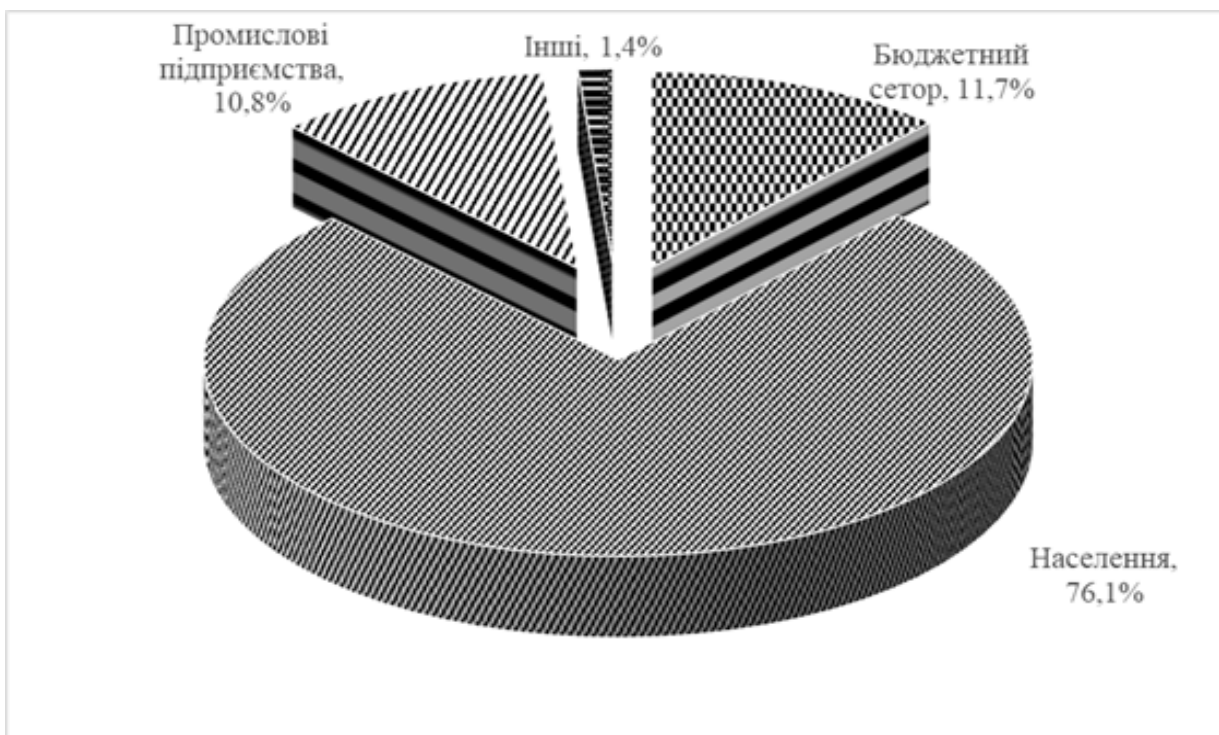
У м. Ужгороді спостерігається загальна тенденція до зменшення обсягів споживання природного газу та електроенергії (Мал. 7–9). При цьому в структурі споживання енергоносіїв у м. Ужгороді переважало населення (Мал. 10, 11).

Мал. 7 Обсяги споживання природного газу та електроенергії у м. Ужгород у 2011-2016 рр

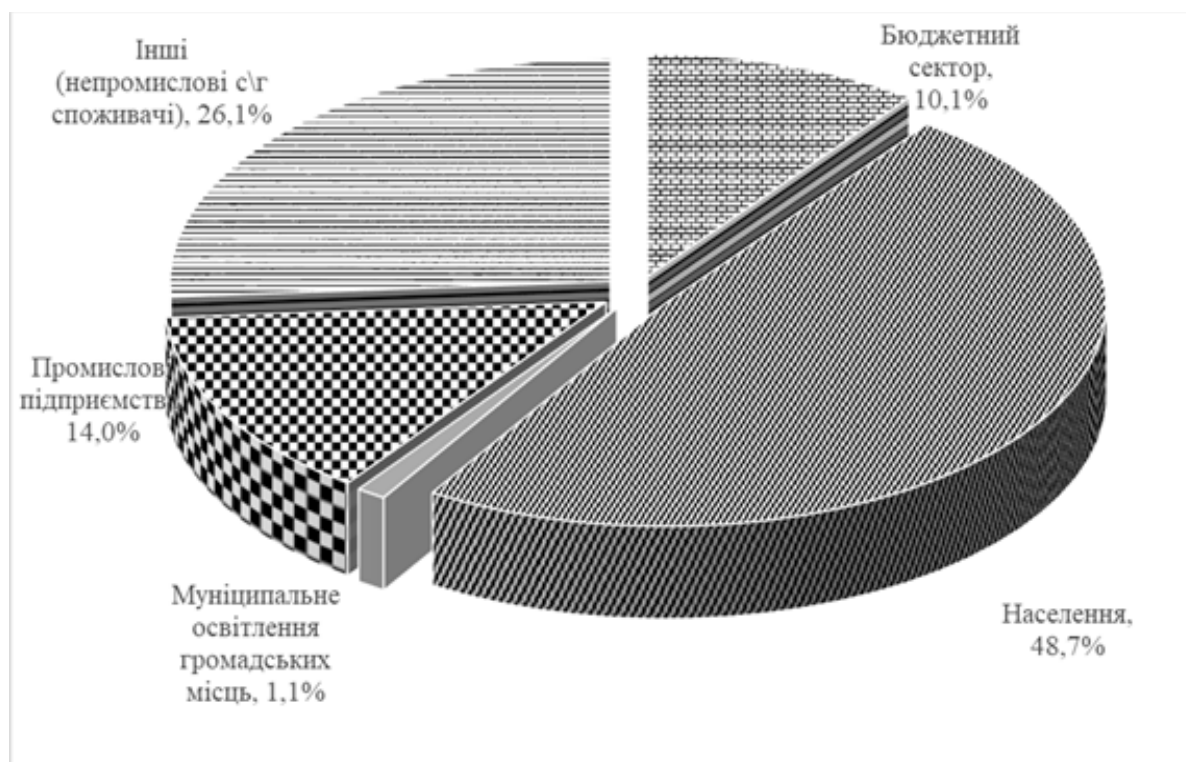
Мал. 8. Обсяги споживання природного газу у розрізі галузей у м. Ужгороді у 2011-2016 рр., тис. куб. м.

Мал. 9. Структура споживання природного газу у розрізі галузей у м. Ужгороді у 2016 р., %

В контексті покращення благоустрою міста позитивним є той факт, що кожного року зростають обсяги споживання електроенергії в цілях муніципального освітлення громадських місць.

При цьому, в структурі споживання електроенергії у м. Ужгороді переважало населення

Мал. 10. Структура споживання електроенергії у розрізі галузей у м. Ужгороді у 2016 р., %

Попри позитивні тенденції до зменшення обсягів споживання природного газу та електроенергії, динаміку структури їх обсягів споживання слід вважати недостатньо раціональною. Доречно аби в перспективі зростав сектор промислових, непромислових та сільськогосподарських споживачів.

З метою ефективного використання енергетичних ресурсів, енергозбереження, зменшення видатків на утримання бюджетних закладів, зменшення викидів парникових газів (CO₂) на 30 % до 2030 року на території міста, залучення зовнішніх ресурсів на вирішення нагальних потреб міста Ужгородською міською радою затверджено План дій сталого енергетичного розвитку і клімату м. Ужгорода, яким передбачено розроблення перспективних цілей та механізмів їх досягнення.

Операційна ціль: Системне підвищення ефективності функціонування енергетичного комплексу міста

Основні операційні завдання:

- зростання частки видатків бюджетів інвестиційного характеру, що зорієнтовані на реалізацію проектів з модернізації виробництв, створення ресурсо та енергоощадних виробництв, модернізацію об'єктів системи енергетичного комплексу міста, підвищення її економічної та технологічної ефективності;
- забезпечення реалізації цільової програми енергозбереження у бюджетній і житлово-комунальній сфері шляхом активізації створення та якісної діяльності ОСББ;
- підвищення енергоефективності кінцевого енергоспоживання шляхом реалізації механізмів підтримки фізичних осіб як кінцевих споживачів енергетичних послуг;

- впровадження енергозберігаючих проектів у промисловості шляхом використання передбачених податкових пільг при закупівлі сучасного енергозберігаючого обладнання; укладання угод щодо отримання податкового кредиту на частину прибутку, що спрямовується на інвестування енергоефективних технологій; відкриття спеціальних кредитних ліній у вітчизняних банках для фінансування реконструкції та модернізації промислового обладнання.

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА УЖГОРОД

Для м. Ужгорода є характерною щільність житлової забудови: площа багатоквартирної забудови становить 74 % від загальної площі житлових споруд. Перспективи підвищення етажності поверховості забудови в місті попри інтенсивний розвиток відповідних будівельно-інженерних технологій певною мірою обмежуються сейсмічною специфікою території. Це не виключає локальних можливостей підвищення щільності та етажності поверховості забудови, однак висуває більш складні організаційні, технологічні та фінансові вимоги.

Поряд з цим, останні 20 років усе активніше розвивається індивідуальне садибне будівництво, що потребує відповідного організаційно-управлінського та інженерно-комунального забезпечення.

Актуальним викликом для міського господарства є якість обслуговування дворів та прибудинкових території і поводження з відходами. Значною мірою це питання пов'язане із накопиченням проблем у сфері збирання та обробки твердих побутових відходів.

Конкурентною специфікою житлово-комунального господарства міста є відмова від централізованого тепlopостачання. Разом з тим, індивідуалізація опалення житла не може вважатися економічно та технологічно оптимальною стратегією подальшого розвитку тепlopостачання та розширення можливостей використання відновлюваної електроенергії. Сучасні технології та приклади локаційної інтеграції мешканців міста створюють нові можливості задля спільного використання джерел теплової та електричної енергії і її економії.

Справжнім викликом системі житлово-комунального господарства є погіршення подальших можливостей експлуатації наявної системи водопостачання. Зношеність

обладнання та мереж Ужгородводоканалу перевищує 50%.

Стратегічні цілі розвитку житлово-комунального господарства

1. Забезпечення високої якості послуг житлово-комунального господарства, що передбачає:

- втілення новітніх технологій автономного забезпечення енергією. Закарпатська область на 90% залежить від енергоджерел інших регіонів, хоча має високий потенціал альтернативної енергетики. Стовідсотковий перехід міста на автономне газове та електричне опалення створює сприятливі умови для подальшої модернізації системи теплозабезпечення та перехід її на власні нетрадиційні джерела енергії;

- впровадження системи роздільного водопостачання в місті для питно-господарського та технічного використання;

- розвиток ринку виконавців послуг в житлово-комунальному господарстві;

- забезпечення нової якості поводження з відходами.

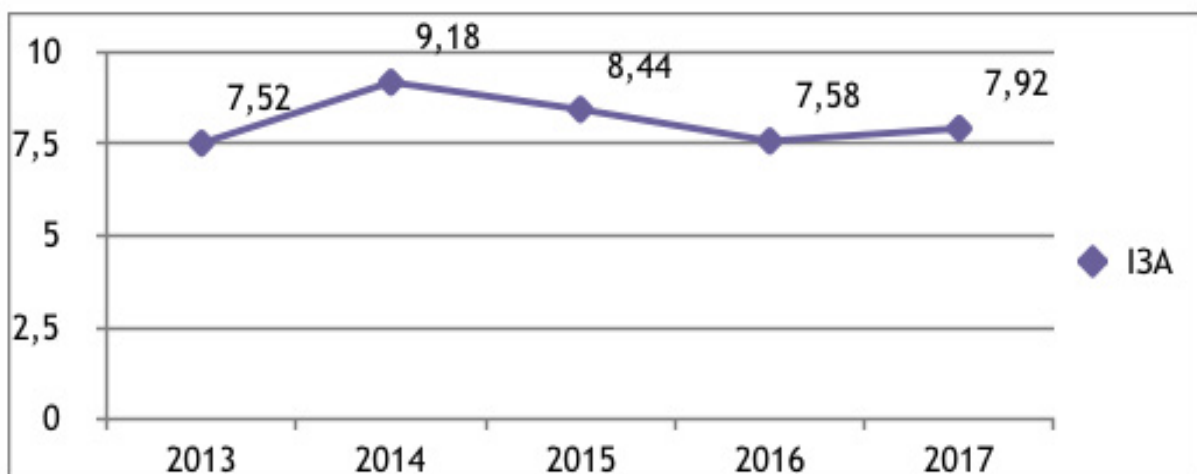
2. Забезпечення високої якості житла.

СТАН ДОВКІЛЛЯ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЙ МІСТА УЖГОРОД

Стан довкілля

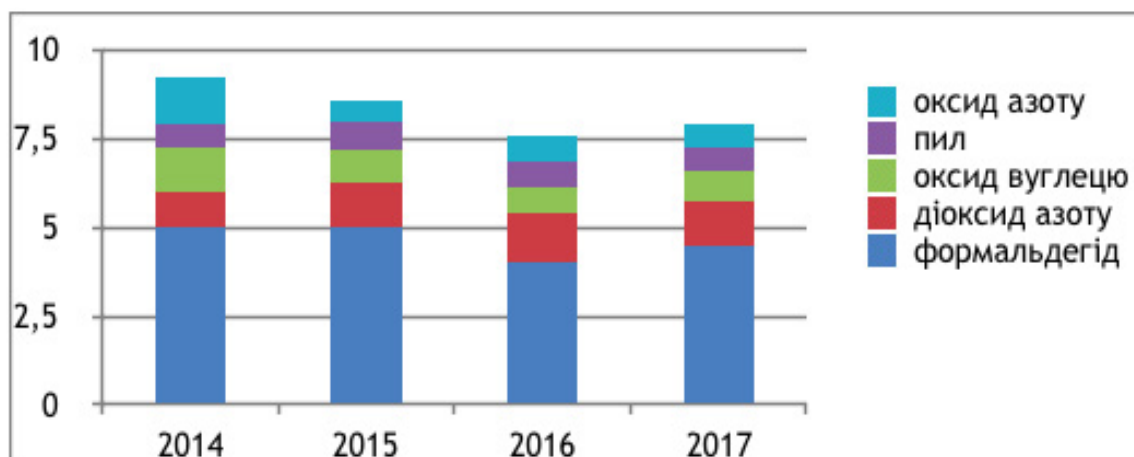
Ужгород розташований у передгір'ї Вигорлатського гірського масиву на висоті 120 м над рівнем моря на річці Уж. З північного та східного боку місто захищене відрогами гір, а з західного та південного боків відкривається Закарпатська низовина. Котловинне розміщення міста з оточуючими навколо лісами, що його оточують, створює своєрідний мікроклімат, в якому повітряні маси переміщуються, але не видуються, відтак значна частина викидів затримується над містом, що призводить до підвищення концентрації забруднюючих речовин над досліджуваною територією.

Рівень забруднення атмосфери в Ужгороді є стабільно **високим (Мал. 12)**.

Мал. 13. Динаміка показника індексу забруднення атмосфери (ІЗА) для м. Ужгорода за 2013-2017 рр.

Аналіз значень індексів забруднення повітря за окремими забруднювачами, які домінують, дозволяє констатувати, що основним забруднювачем атмосфери в Ужгороді є **формальдегід** (Мал. 13, табл. 8).

Мал. 13. Динаміка показників індексу забруднення атмосфери окремих домінуючих домішок у м. Ужгороді за 2014-2017 рр

Таблиця 8.

«Формальдегідний» максимум в атмосферному повітрі впродовж 2013-2017 роках (індекс забруднення формальдегідом)

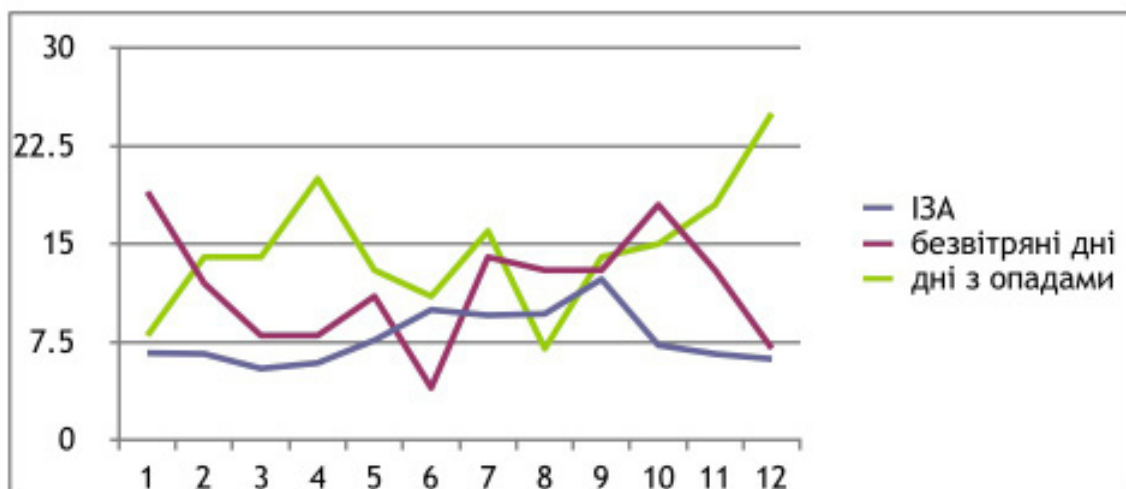
08.2013	08.2014	08.2015	08.2016	09.2017
15,06	10,76	15,92	7,26	9,39

Формальдегід є канцерогеном, тобто має властивість викликати важкі захворювання людини, зокрема онкологічні. В зону ризику потрапляють насамперед органи дихання. За даними досліджень у структурі поширеності окремих класів хвороб дітей в Ужгороді перше місце займають хвороби органів дихання (48%). Встановлено високий рівень позитивної кореляції між захворюваннями органів дихання у дітей та забруднюючими речовинами, які здатні їх викликати.

Викиди двигунів автомобілів, які працюють на природному газі та на дизельному пальному, викликають найбільші проблеми зі здоров'ям у дітей. Таким чином, **від стану атмосферного повітря напряму залежить здоров'я мешканців міста**, саме тому це питання повинно бути у фокусі проблем при просторовому плануванні розвитку міста та його транспортної інфраструктури.

Виявлено певний позитивний зв'язок між показниками ІЗА та кількістю безвітряних днів, як і негативний зв'язок між показниками ІЗА та кількістю днів з опадами, за винятком літнього

періоду, де на рівень основного забруднювача у повітрі – формальдегіду – також впливають високі температури повітря (Мал. 14). Отже, кількість безвітряних днів у році (від 35 до 40%) також слугують додатковим чинником високого рівня забрудненості атмосферного повітря в Ужгороді

Мал. 14. Динаміка показників ІЗА, кількості днів з опадами та кількості безвітряних днів в Ужгороді упродовж року (2017 р.).

Зважаючи на усе вищесказане констатуємо, що рівень забруднення повітря у м. Ужгороді є стабільно високим. Ця ситуація має чіткий позитивний зв'язок з рівнем захворюваності органів дихання у дітей, зокрема важких, таких як бронхіальна астма та хронічний бронхіт. Без конкретних управлінських рішень та активних дій міської влади ситуація не покращуватиметься, а за оптимістичного прогнозу, залишатиметься у тому стані, який є сьогодні.

Озеленення міста Ужгород

Зелені насадження – невід'ємна складова загальної архітектури міста, його важливий екологічний, естетичний, культурний та історичний чинник. Розбудова концепції озеленення Ужгорода розпочалась ще у ХХ ст., коли за часів Чехословаччини озеленення міста вперше було покладено на планову основу та з'являється на генеральних планах міста. На сьогодні значна частина зелених насаджень втратила свій естетичний вигляд, багато дерев є перерослими, перестиглими, пошкодженими хворобами та шкідниками, спотворені варварським коронуванням тощо. Крім того тотальна забудова в останні десятиліття поглинула не одну зелену зону міста. Згідно з ДБН 360-92** потреба Ужгорода у зелених насадженнях загального користування загальноміського значення складає 120 га (з розрахунку 10 м² на кожного мешканця). Також місто потребує ще 72 га (з розрахунку 6 м² насаджень на людину) зелених зон загального користування для житлових районів. Всього – 192 га. В Ужгороді є лише 137,58 га зелених зон загального користування.

Для забезпечення комфортного та здорового середовища проживання мешканців, у місті проектується зелені зони загального користування серед житлових кварталів з тим, щоб кожна людина мала можливість протягом 15-20 хв. пішого ходу дістатись до найближчого скверу, парку, бульвару, алеї, набережної.

Для історичної частини міста Ужгорода (станом на 1946 рік) характерне правильне

планування зелених зон загального користування та достатня їх кількість у межах 10-15 хв. ходьби одна від одної. У **новій лівобережній частині міста**, де проживає переважна більшість міського населення, нині існують лише 8 скверів. **Житлові квартали багатоповерхової забудови** по вул. Гагаріна, вул. Лавріщева (промислова зона), а також вул. Легоцького, вул. Чорновола («Новий» район) **практично позбавлені зелених зон загального користування**. Для вулиць Минайська – Заньковецької – Грушевського – 8-го Березня єдиною найближчою зеленою зоною загального користування є парк Перемоги. Ще гірша ситуація спостерігається в наймолодшому мікрорайоні «Боздош», що загалом забудований досить хаотично, а зелені зони практично відсутні.

Зелені насадження *спеціального призначення* в межах забудови м. Ужгорода, як складова природного комплексу, має велике значення, оскільки включає систему насаджень транспортних магістралей, розв'язок і вулиць; охоронні зони інженерних споруд (залізниці, інженерні комунікації), ділянки санітарно-захисних зон промислових підприємств, території кладовищ.

Зелені насадження на магістральних і житлових вулицях призначені для захисту від загазованості, пилу і шуму, затінення у літню пору, художнього оформлення вуличного простору.

Нагальним на часі є переведення процесів озеленення та догляду за зеленими насадженнями в цивілізоване, планово-документальне русло та перетворення його в повноцінний сектор міського господарства.

Одним з перших етапів такого процесу є **інвентаризація** існуючих насаджень з **топографічною прив'язкою (GIS прив'язка)** всіх інвентаризованих екземплярів, що дозволить надалі не тільки оцінити кількість, асортимент, площі деревно-чагарникових насаджень та їх стан, а й визначати довготривалі прогнози щодо реконструкції та розробку планових регулярних заходів догляду з можливістю передбачення і прогнозування необхідних ресурсів, зокрема коштів.

Враховуючи високу існуючу загазованість Ужгорода важливим є **розширення площ зелених насаджень** за рахунок не тільки створення нових скверів чи парків у колишній промисловій зоні міста, де зелені зони загального користування відсутні, але й збільшення та розширення посадок на вулицях та елементів вертикального озеленення на будівлях, площах та у скверах.

Стан водних об'єктів м. Ужгорода

Ужгород побудовано на річці Уж, яка ділить місто на дві частини. В місті також знаходяться стоячі водойми штучного походження – Блакитне озеро на Радванському андезитно-базальтовому кар'єрі, Чорні озера біля Ужгородського аеропорту та Озеро в центрі парку Перемоги у кварталі висотної житлової забудови міста.

Річка Уж – головна природна водна артерія міста. Це транскордонна річка, її довжина в межах України – 107 км, Ужгород озташований у середній її течії, де р. Уж має все ще гірський характер. Нижче Ужгорода – річка набуває рівнинного характеру.

Місто досить добре захищене від сезонних паводків, однак протипаводковий захист має «слабкі місця» в районі «Радванка», на Студентській набережній та у районі парку Боздоський.

Також, існує проблема з наносними островами у руслі річки, які регулярно утворюються через наноси мулу та гравію. Ці острови, якщо вчасно не зносити, то з часом вони заростають деревно-чагарниковою рослинністю та перешкоджають проходженню паводка.

Ще однією проблемою для міста є поширення борщівника Сосновського – інвазійного виду рослини, який поширюється берегами річок під час паводків. Ця рослина заповонила береги Ужа й потребує постійного скошування, бо представляє небезпеку для людей, особливо в період цвітіння.

Крім названих, в Ужгороді ще є три стоячі штучно створені водойми на місці кар'єрів, які потребують паспортизації та регулярного контролю за якістю води.

За останні десятиріччя в Ужгороді, порівняно з кліматичною нормою, суттєво зросла кількість спекотних днів з температурами в діапазоні 30,1-35,0°C. Помітною є і зміна режиму зволоження в усьому регіоні: літні опади зменшились на 10%, а осінні зросли на 20%. Рівень ґрунтових вод у місті впав на 2,5 м і більше, що також призводить до обміління водойм міста.

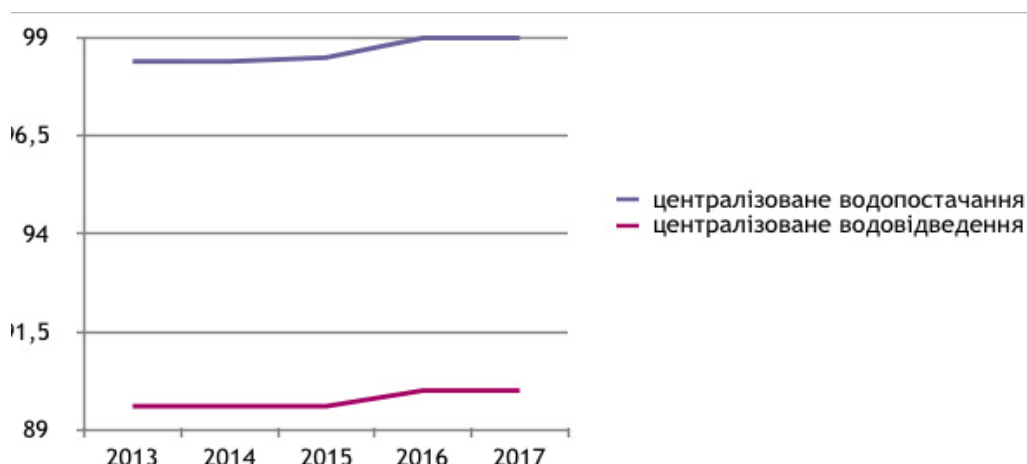
Створення згаданих «блакитних» зон у містах поряд із «зеленими» зонами є важливим заходом з адаптації до змін клімату. «Блакитні» зони міста – річка, ставки та озера – суттєво пом'якшують мікроклімат середовища та відіграють роль «природних острівців прохолоди» у спекотні дні.

Обводнення стоячих водойм міста, зокрема, озера у парку Перемоги можливо здійснити, спрямувавши у це озеро відфільтровані природним шляхом (через гравій та дерен) зливові дощові води з дахів навколишніх будинків.

Централізоване водопостачання та водовідведення

Станом на 2017 р. 99% населення міста забезпечено централізованим водопостачанням та 90% – централізованим водовідведенням (Мал. 16).

Не каналізованими є мікрорайони Доманинці, Дравці, Горяни (окрім вул. Військове містечко), «Компотний» мікрорайон біля Ужгородського аеропорту та частково вул. Загорська. У Горянах також немає централізованого водопостачання (окрім вул. Військове містечко), відповідно населення користується власними колодязями та свердловинами, а також вигрібними ямами та септиками.

Мал. 15. Динаміка охоплення міського населення послугами централізованого

водопостачання та водовідведення впродовж 2013-2015 рр. (у %).

Не прокладаються комунальні водопровідні та каналізаційні мережі також по нових мікрорайонах виділених під забудову.

Немає жодних гарантій відсутності несанкціонованих підключень господарсько-фекальних випусків у мережі дощової каналізації навіть у районах, де наявна окрема господарсько-фекальна каналізація, не говорячи вже про мікрорайони, де така каналізація відсутня (табл. 9).

Проблемою мереж водопостачання та водовідведення також є їхня зношеність: частка аварійних та зношених мереж водопостачання складає майже половину існуючих – 49%; частка аварійних та зношених мереж каналізації – 27%.

КОС м. Ужгорода експлуатуються з 1975 року. Фізично та морально зношені як споруди, так і технологічні мережі, електротехнічне обладнання та будівлі. Проектна продуктивність очисних споруд складає 50 тис. м³ на добу. В суху погоду поступлення на очисні споруди коливається в межах 42-48 тис. м³ на добу. В залповий дощ поступлення сягає близько 70 тис. м³ на добу. Весь обсяг стоків проходить через ланцюг очисних споруд механічної та біологічної очистки: решітки, піскоуловлювачі, первинні відстійники, аеротенки, вторинні відстійники.

Таблиця 9.

Дані річного звіту 2ТП – водгосп щодо загального обсягу та ступеню очистки зворотних вод за 2015-2017 рр.

Рік	Відведено зворотних вод за рік, тис. м ³			
	Всього	Забруднених		Нормативно-очищених на очисних спорудах біологічної очистки
		Без очистки	Недостатньо очищених	
2015	17416,1	0,4	464,4	16951,3
2016	19865,4	0,2	1565,2	18300,0
2017	19937,1	0	1687,1	18250,0

Місто Ужгород має два основні джерела водопостачання: лівобережна частина міста отримує воду з підземного водозабору «Минай», правостороння – з поверхневого водозабору з дериваційного каналу р. Уж. Мікрорайон «Горяни», а саме будинки по вул. Військове містечко, отримують воду з окремої артезіанської свердловини.

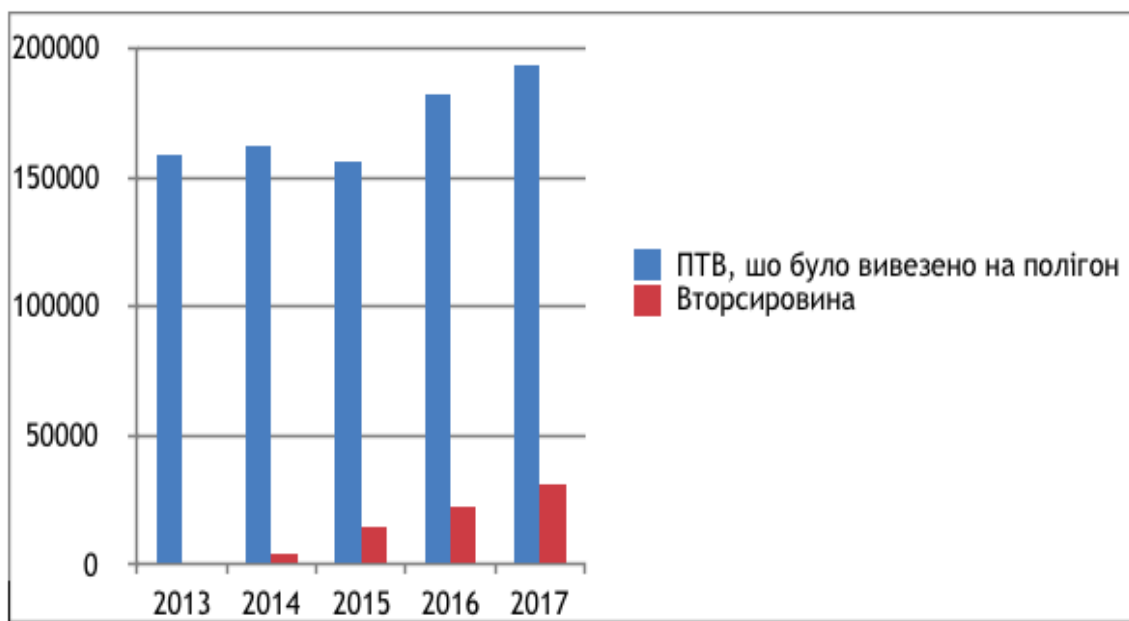
Дані щодо об'ємів підйому води як з артезіанських джерел, так і з поверхневого джерела свідчать, що потреба міста у воді за останні два роки помітно зростає. Можливо, це пов'язано зі здачею в експлуатацію нових житлових комплексів багатоповерхової забудови.

Вода з поверхневого джерела водопостачання дериваційного каналу р. Уж потребує очистки. Очисні водопровідні споруди м. Ужгорода складаються з трьох комплексів очисних споруд: НФС-1 експлуатується з 1929 р., НФС-2 – з 1970 р., НФС-3 – з 1987 р. На всіх трьох насосно-фільтрувальних станціях прийнятий такий метод очистки: коагулювання, освітлення води у відстійниках або у освітлювачах та фільтрування на швидких фільтрах з первинним та вторинним знезараженням води хлором.

На найближчі роки для міста є важливим реконструкція КОС, введення новітніх технологій очистки стоків, реконструкція мереж водопостачання та водовідведення, а також прокладання дощової каналізації там, де її немає та приведення її до функціонального стану там, де вона є, але не працює. Можливі пілотні проекти з прокладання локальної дощової каналізації для наповнення внутрішніх водойм міста – Чорних озер та Озера у парку Перемоги. Доцільним також вбачається проведення реконструкції напівзношеної господарсько-фекальної та дощової каналізацій з розділенням їх та забезпечення акумулювання дощових вод із наступним їх використанням для господарських потреб міста, зокрема полив зелених насаджень, забір при протипожежних заходах тощо.

Поводження з твердими побутовими відходами

Важливим у сенсі збереження та охорони довкілля м. Ужгорода є питання, що стосуються поведження з твердими побутовими відходами (ТПВ) та способів їхньої утилізації, також динаміка їхніх об'ємів (Мал. 16).

Мал. 16. Динаміка об'ємів ТПВ, які скопичуються у місті Ужгороді впродовж 2013-2017 рр. (у м³)

У місті спостерігається чітка тенденція до **формування сталої практики селективного збору сміття** за фракціями: папір, пластик, скло.

Слід зауважити, що у місті не налагоджено питання утилізації «зелених відходів» -

опалого листя, деревини, отриманої від обрізки дерев та зрізання дерев. Це є не ТПВ, цей вид відходів не повинен знаходитись на майданчиках з контейнерами для збору ТПВ (як це робиться на сьогоднішній час) і вивозитись на полігон ТПВ міста Ужгорода.

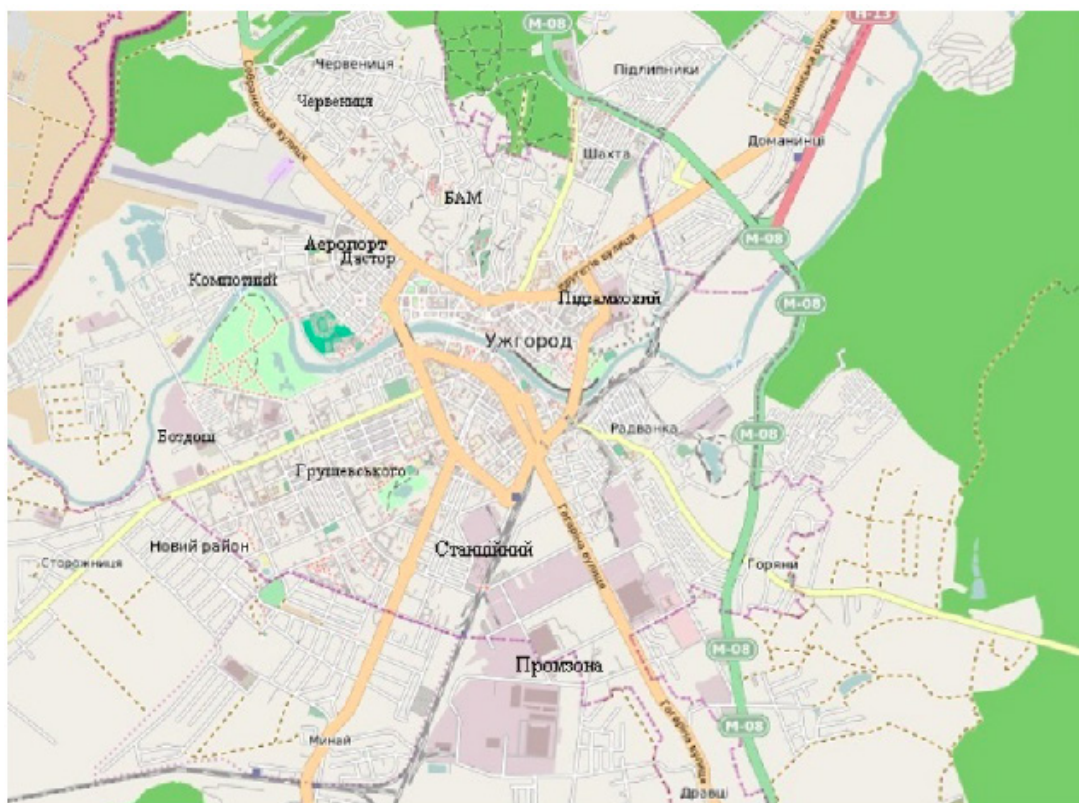
Будівельне сміття, каміння та змет з вулиць, яке забирається технікою ТОВ «АВЕ-Ужгород», складає 10-20 % від усього об'єму відходів.

Віднедавна, тут облаштовано газовідвідну систему, що забезпечує сміттєзвалище від повторного виникнення пожеж.

Місто може ставити завдання перед ТОВ «АВЕ-Ужгород» щодо збільшення частки зібраних фракцій ТПВ, які піддаються переробці, через розширення асортименту (різних видів пластику окремо, упаковки ТетраПак, ЕлоПак, ганчір'я, кольорових металів, харчових відходів) та збільшення кількості контейнерів і майданчиків для їх розташування. Також у місті необхідно організувати систему збору та утилізації «зелених відходів», тобто біомаси: гілок дерев, опалого листя, які щосезонно складають проблему для ТОВ «АВЕ-Ужгород», контейнери яких не розраховані на збір сміття такого типу. Для цього типу сміття також можна виділити площу й організувати збір біогазу та виробництва високоякісних добрив. Потенціал міста достатній, щоб до 2025 року досягти 50% зібраної чистої вторсировини від загальної кількості ТПВ, яке продукується мешканцями міста.

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА І ЛОГІСТИКА. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОМІНУВАННЯ ПІШОХОДІВ ТА НЕМОТОРИЗОВАНОГО ТРАНСПОРТУ

Оцінка транспортної системи міста: поточний стан

Мал. 17. Карта-схема транспортної мережі міста Ужгорода

Загальна протяжність вуличних мереж орієнтовно складає 240 км, з них 160 км. доріг

паспортизовано документацією 70-х років. На міських дорогах експлуатуються 9 мостових споруд, в т. ч. 5 залізобетонних, 2 металеві, 2 кам'яні. Зношеність магістральних вулиць міста складає 30-35%, другорядних 55- 65%, внутрішньо кварталних територій - 70-80%. В місті існує один пішохідний і три транспортні мостові переходи через річку Уж. З південної та східної сторони міста функціонує об'їзна дорога, що забезпечує відведення транзитного автотранспорту з магістральної вуличної мережі міста. Однією із головних проблем залишається пропуск транспорту через центральну частину міста, для чого зараз використовуються вулиці історичної частини міста. Унеможлиблює розширення вулиць на перспективу також скорочення у червоних лініях окремих вулиць при забудові.

Місто Ужгород має історично сформовану радіально-променеву структуру вуличної мережі (Мал. 19). Наявність кількох історично сформованих центрів на право – і лівобережній частинах міста та чинна транспортно-планувальна структура не відповідає сучасним вимогам пропуску транспортних потоків. Значна частина магістральної вуличної мережі міста не відповідає сучасним технічним вимогам, але виконуючи свої пропускні функції, є дуже перевантаженою. Загальний стан більшості вуличних мереж міста і придорожніх споруд не відповідає сучасним технічним та експлуатаційним нормативам. Зношеність магістральних вулиць міста становить 30-35%, другорядних – 55-65%, а внутрішньо-квартальних громадських територій – 70-80%.

Таблиця 10.

Динаміка автомобільного транспорту м. Ужгород

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Перевезено пасажирів, тис.осіб	15615,4	16058,5	16146,1	17567,3	15428,0	13847,7
Пасажирооборот, тис.пас. км	233282,3	218246,5	216433,9	225688,1	219049,8	205545,3
Перевезено вантажів, тис.т	1396,5	661,5	797,4	1092,3	889,8	1006,7
Вантажооборот, тис.т. км	363105,8	456223,9	495156,4	533081,3	515608,1	538360,9

Загалом автомобільні перевезення домінують у регіональному життєвому та економічному просторі населення м.Ужгорода та зберігають стабільні параметри, а в обсягах вантажообороту демонструють помітне зростання (табл. 10). Пріоритети пасажирського та вантажного транзиту, міжрегіональних та національних пересувань – за залізничним транспортом. Їхні обсяги очікують на повернення до докризових значень та суттєве зростання після продовження руху поїздів «Інтерсіті» від м.Львова до м.Ужгорода та підключення м. Мукачева та Ужгорода до мережі «Інтерсіті» в Угорщині та Словаччині. Підписання у 2018 р. нової українсько-словацької урядової угоди про авіаційний рух спричинить багаторазове зростання авіаційних перевезень спроможних туристів та представників ділових кіл до Ужгородського аеропорту, подальший розвиток його інфраструктури та асортименту послуг.

Таблиця 11.

Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення м. Ужгород

	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, т.	576,2	347,9	1200,7	1753,3	1023,8
у тому числі оксид вуглецю	21,0	58,2	15,3	13,9	287,8
метан	451,3	193,9	1099,4	1641,9	692,7
сполуки азоту	11,9	16,7	16,5	21,5	3,2
сажі	29,4	24,1	12,3	18,9	16,3
діоксиду сірки	14,0	111	6,0	10,1	10,1
неметанові леткі органічні сполуки	26,2	20,4	42,7	40,0	6,7
Темп зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин в атмосферу, %	53,8	60,4	345,1	146,0	58,4
Крім того, викиди діоксиду вуглецю, тис. т.	0,1	0,5	0,4	0,8	0,5
Викиди забруднюючих речовин у розрахунку на одну особу, кг	4,9	3,0	10,3	15,2	8,9
Викиди забруднюючих речовин у розрахунку на квадратний кілометр, кг	18007	10874	37522	54792	31994

Візія стратегічної перспективи 2030 у транспортній сфері , сценарії її досягнення

У 2030 році пішоходи, велосипедисти та громадський транспорт матимуть перевагу в усьому, буде забезпечено домінування пішоходів та немоторизованого транспорту. Кількість пішоходів у місті має зрости до 50 відсотків учасників руху. Центр Ужгорода буде пішохідним, крім руху за картками жителів, комерційних авто нічного руху, громадського «чистого» транспорту.

Створення конкурентоспроможної і ефективної транспортної системи, інноваційний розвиток транспортної галузі, реалізація міжнародних інвестиційних проектів, просування екологічно чистого й енергоефективного транспорту, а також безперешкодна мобільність і міжрегіональна інтеграція дадуть можливість:

- сприяти доступності та забезпечувати право на мобільність для всіх користувачів, зокрема, дітей, жінок, осіб похилого віку, осіб з обмеженими фізичними можливостями;
- балансувати різні потреби в мобільності, зокрема потреби громадян, ділових кіл та промисловості;
- збалансувати розвиток та взаємну інтеграцію всіх режимів транспорту;
- вдосконалювати операційну та фінансову ефективність транспорту;
- забезпечувати ефективне використання міського простору транспортною інфраструктурою та послугами;
- підвищувати рівень безпеки та якості життя жителів міста;
- сприяти скороченню використання енергії, викидів CO² та інших шкідливих викидів, забруднення шумом (табл. 11).

Покращення транспортної ситуації і технічної інфраструктури зумовить оновлення й розвиток громадського транспорту. Покращення роботи громадського транспорту дасть суттєве зменшення руху індивідуальних транспортних засобів та досягнення кращої досяжності центральної частини міста з використанням громадського транспорту. Реалізація модельного проекту транспортної системи та плану сталої мобільності населення дасть можливість здійснити зразкову перебудову людних пунктів мультимодальної пересадки в центральній та прилягаючій до неї частини міста, які мають відповідати вимогам до вузлів пересадки громадського транспорту.

Очікується зниження конфліктності руху усього вуличного транспорту (громадського транспорту, індивідуального автотранспорту та вантажівок) покращення схеми руху транспорту та його обмежень.

Водночас очікується, що на збільшення мобільності та досяжності населення, зростанню обсягів перевезень позитивно вплине розвиток кільцевої та радіальної транспортної інфраструктури, в т.ч. транскордонної, зокрема, поліпшення стану існуючих доріг загального користування та комунальної власності і дорожнього облаштування, запровадження регулярного сполучення між Ужгородом Словаччиною та Угорщиною потягами, приведення до стандартів та утримання в належному стані Міжнародного аеропорту Ужгород і розширення напрямів сполучення.

Стратегічний пріоритет розвитку транспортної системи міста – створення конкурентоспроможної і ефективної транспортної системи, інноваційний розвиток транспортної галузі з метою просування екологічно чистого й енергоефективного транспорту, забезпечення безперешкодної мобільності і інтеграції жителів міста, домінування пішоходів, громадського та немоторизованого транспорту у життєвому просторі міста.

Операційні цілі (завдання) управління

- *Комплексне оновлення схеми дорожнього руху.* Необхідно розробити і запровадити концепцію оптимізації дорожнього руху;
- *Оновлення рухомого складу громадського транспорту та транспортної інфраструктури.* При здійсненні модернізації системи громадського транспорту пріоритетним має бути розвиток електротранспорту. Вдосконалення мережі доріг;
- *Поетапне витіснення, аж до заборони, руху важкого і комерційного транспорту із*

туристичного центру. Рух за картками, нічний комерційний рух;

- *Створення цілісної інтегрованої мережі велодоріжок;*
- *Транспортний смарт.* В місті має бути впроваджена система електронного управління громадським транспортом;
- *Оптимізація руху транспорту та пішохідних потоків в межах історичного ареалу міста, охоронних зонах, пам'яток та прилеглих до них територіях з метою оптимізації транспортних ресурсів, збільшення туристичного потенціалу. Можливість платного в'їзду до історичного центру комерційного транспорту та безоплатного для проживаючих за картками; місто без автомобілів у центральній частині;*
- *Створення нових центрів ділової, громадської, дозвільної та соціально-сервісної активності на базі мікрорайонів.* Мета - оновлення інфраструктури та підвищення комфорту. Витіснення транспортно-ємного бізнесу із історичного центру, капіталізація нерухомості та модернізація інфраструктури в спальних районах;
- *Розвиток міста як міжнародного туристичного центру і міжнародного транспортного вузла; транзитного центру міжнародного туризму, формування транспортно-логістичної прикордонної інфраструктури.*

Операційні програми управління

- План сталої міської мобільності міста Ужгорода;
- Транспортна модель міста Ужгорода;
- Програма впровадження транспортного смарту.

ОСНОВНІ ПРОСТОРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІСТА

ЦІЛІ - ЗБЕРЕЖЕННЯ

Природного середовища

Історико-архітектурної спадщини,
планувальної структури, силуету міста

Головна проблема-виклик

- Відсутність генерального плану розвитку міста. Невідповідність довгострокових просторових планів та містобудівної документації сучасним європейським стандартам.
- Невідповідність сучасним вимогам виробничого комплексу міста, системи міського господарства транспорт, інженерного обладнання і благоустрій території, житлового фонду.
- Неєфективне використання міських земель внаслідок неправильного планування, освоєння територій садибною забудовою, нерентабельності діяльності і банкрутства багатьох підприємств.
- Нераціональне використання територій та інфраструктури при одночасному неефективному споживанні енергії та інших ресурсів і забруднення навколишнього середовища. Достатньо висока щільність міського середовища, дефіцит вільних територій. Відсутність напрямків розвитку та збільшення території міста, нераціональне освоєння території міста малоповерховою садибною забудовою, малоземелля.
- Відсутність ефективної транспортної системи, збалансованої мобільності та забезпечення потреби у пересуванні усіх соціальних та вікових груп. Застаріла інженерна інфраструктура нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури, низький рівень розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури. Високий рівень енергоспоживання і низький рівень енергоефективності.
- Низька якість сервісу туристичної інфраструктури.

Обрані шляхи вирішення

- Містобудівна документація – основа стратегії просторового розвитку міста шлях до сталого та гармонійного розвитку міста. Розроблення і впровадження в практичну діяльність генерального плану, яка є інструментом регулювання планування, забудови та використання територій. Врахування екологічного аспекту в плануванні території. Створення геопорталу відкритих даних об'єднаного містобудівного та земельного кадастру міста.
- Покращення мережі суспільного простору . Формування безперервної мережі публічних просторів та рекреаційних зон.
- Збереження архітектурної та містобудівної спадщини міста, як основи структури і традиційного характеру забудови, ландшафту.
- Розвиток міста: як міжнародного туристичного центру; як міжнародного транспортного вузла; транзитного центру міжнародного туризму, формування транспортно-логістичної прикордонної інфраструктури

Бачення до 2030 року- операційні цілі, завдання

- Облаштування центрального громадського простору міста як засобу комунікації мешканців міста і влади. Облаштування громадських просторів: арт-простір, сцена, скверів, скейт-парків, музичну естраду та зон спілкування.
- Організація громадських (публічних) просторів - реконструкція парків «Боздошський», «Підзамковий». Будівництво аквапарку на території парку «Боздошський». Облаштування пляжів на річці Уж.
- Реконструкція аеропорту «Ужгород» до рівня міжнародних стандартів, організація рейсів лоукостів. Оптимізація руху залізничних перевезень. Реконструкція автостанції , доведення автовокзалу до рівня міжнародних стандартів. Оптимізація та збільшення прямих автобусних пасажирських перевезень до міст Євросоюзу. Реконструкція митного посту «Ужгород», збільшення пропускної спроможності, організація пішохідного переходу.

- Розвиток навчально-освітніх центрів міста. Оновлення навчально-виховних закладів до європейських норм. Будівництво навчально-виховних комплексів в районі вул. Загорської та Боздошського парку.
- Оновлення та реконструкція об'єктів енергетичної інфраструктури та об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, системи поводження з твердими побутовими відходами. Розвиток програм утеплення житлового фонду та промислових будівель.
- Оновлення і розвиток громадського транспорту. Зменшення руху індивідуальних транспортних засобів та кращої досяжності центральної частини міста з використанням громадського транспорту. Модельна інсталяція автоматичної системи пріоритету громадського транспорту. Облаштування велодоріжок.
- Збереження архітектурної спадщини та забезпечення житлової функції через ухвалення Правил облаштування будинків в процесі виконання будівельних робіт в історичних будівлях Ужгорода.
- Оформлення площ, які створюють обличчя міста шляхом нового оформлення Поштової, Театральної площі, площі Ш. Петефі та різних площ історичної частини міста.

Показники:

- встановлені нові межі міста;
- розроблені детальні плани за мікрорайонами;
- щільність заселення в цілому по місту та за мікрорайонами (кількість мешканців/км²);
- щільність житлової забудови в цілому по місту та за мікрорайонам (кількість будівель/км²);
- середній час поїздок на роботу (хвилин);
- частка різних видів транспорту у пересуванні мешканців містом (%);
- площа наявних зелених насаджень та публічних просторів (га);
- кількість проведених архітектурних конкурсів.

Для розробки даної концепції експертами проаналізовано документи які мають особливе значення для подальшого розвитку старої частини Ужгорода:

- Генеральний план розвитку м. Ужгород
- План зонування м. Ужгород.
- Історико-опорний план м. Ужгород

Завдяки їм створюються якнайкращі передумови для успішного розвитку м. Ужгород як привабливого центру економіки та туризму, а також для збереження його архітектурної спадщини та модернізації інфраструктурних мереж.

Експертами, що працювали над розробкою концепції, було проаналізовано такі сфери життя міста:

- Історичний та архітектурний розвиток центральної частини Ужгорода
- Демографічний розвиток
- Культурна спадщина
- Житлове господарство
- Громадський простір
- Транспорт та технічна інфраструктура
- Туризм та культура

- Економіка та роздрібна торгівля
- Соціальна сфера та освіта

Після детального аналізу вище перелічених сфер буде розроблено план та визначено який позитивний вплив він буде мати на розвиток міста.

Реалізація процесу оновлення центральної частини міста Ужгорода:

Збереження архітектурної спадщини та забезпечення житлової функції. Через ухвалення Правил облаштування будинків в процесі виконання будівельних робіт в історичних будівлях Ужгорода власники будуть інформуватися про існуючі правові норми та докладніше розумітимуть потреби реставрації та модернізації їхніх будинків згідно з нормами пам'яткоохоронного законодавства.

Затвердження Концепції та правил для збалансування інтересів мешканців та туристів в сфері закладів харчування і торгівлі має в довгостроковій перспективі забезпечити житлову функцію історичної частини міста.

Покращення якості громадського простору. Після запланованої інвентаризації існуючих об'єктів зеленого та водного господарства потрібно створити різноманітні концепції, які регулювали б оформлення і використання громадського простору. При цьому особливу увагу слід надати темі встановлення вуличних меблів та освітлення об'єктів громадського простору, а також розробити Положення про організацію та проведення у м. Ужгороді масових заходів для визначення додаткових функцій використання.

Оформлення площ, які створюють обличчя міста. Шляхом нового оформлення Поштової, Театральної площі, площі Ш. Петефі та різних площ історичної частини міста можна створити нові акценти у важливих місцях переходу в середмістя. З підвищенням архітектурного значення цих важливих ділянок можна сподіватися на покращення якості перебування для мешканців міста та зростання привабливості для туристів.

Таблиця 12.

Заходи просторових сценаріїв розвитку міста

Захід	Зміст заходу
Розробка генерального плану, зонінгу, детальних планів території, концепції дизайну та розвитку	<p>Містобудівна документація – основа стратегії просторового розвитку міста шлях до сталого та гармонійного розвитку міста.</p> <p>Розроблення і впровадження в практичну діяльність містобудівної документації, яка є інструментом регулювання планування, забудови та іншого використання територій</p> <p>Схеми планування, зонування, інфраструктурні системи, визначення історичного ареалу міста.</p>
Визначення оптимальних меж міста	<p>Межа розширення забудови має ключове значення для стимулювання більш ефективного використання наявної інфраструктури та оновлення (ревіталізації) вже урбанізованих територій. Генеральний план і план зонування території повинні визначити ці межі. Ужгород має узгодити оптимальні межі міста з сусідніми територіальними громадами і закріпити їх у встановленому чинним законодавством порядку.</p>

Скоординоване землекористування та транспортне планування	Передбачається балансування керованого використання землі у належній щільності в місцях з уже наявним високим рівнем доступності з одного боку та поліпшення транспортної інфраструктури для забезпечення кращої доступності менш освоєних територій з іншого. Установчі документи цього заходу – стратегія просторового розвитку та документ з політики транспортної системи – мають реалізуватись в конкретних проектах розвитку територій міста.
Підтримка підвищення щільності та різностороннього розвитку	Створення локальних центрів (суб-центрів) концентрованої діяльності, що поєднують повсякденне життя з роботою, освітньою діяльністю, послугами, розвагами та відпочинком. Формування таких суб-центрів у забудованих районах передбачає як реконструкцію існуючих будівель, так і точкову забудову новими об'єктами, здатними інтегрувати навколо себе життя мікрорайонів. На основі установчих документів цього заходу – стратегії просторового розвитку, плану зонування території та документу з транспортної політики – мають бути розроблені детальні плани за мікрорайонам
Покращення мережі суспільного простору	Передбачається формування безперервної мережі публічних просторів та рекреаційних зон на основі реконструкції існуючих та створення нових. Публічні простори повинні формуватись у відповідності до ландшафту міста, з використанням елементів благоустрою та особливостей міської структури для створення привабливих та впізнаваних районів міста. Місто сприятиме розширенню участі мешканців у облаштуванні публічних просторів. Особлива увага приділятиметься підвищенню потенціалу міських парків.
Підвищення якості архітектурних та дизайнерських рішень	Місто підвищуватиме вимоги до архітектурних та дизайнерських рішень, які визначають зовнішній вигляд міста, зокрема до елементів зовнішнього оформлення будівель, системи міської навігації, елементів зовнішньої реклами тощо. З цією метою місто сприятиме проведенню більшої кількості конкурсів та тендерів для того, щоб знайти кращі архітектурні та дизайнерські рішення. Водночас, посилюватиметься відповідальність приватних власників, які беруть участь у формуванні вигляду міста, за дотримання встановлених норм та правил благоустрою.
Збереження архітектурної та містобудівної спадщини міста, основ структури і традиційного характеру забудови, ландшафту відповідно до історико-архітектурного плану міста	Місцеві правила забудови як шлях до комплексної організації простору та сталого розвитку міста міста. Розробка місцевих правил забудови та облаштування об'єктів архітектури та містобудування в межах історичного ареалу міста
Геоінформаційні системи –основа містобудування та управління територіями	Створення геопорталу відкритих даних об'єднаного містобудівного та земельного кадастру міста
Розробка схеми перспективного озеленення міста, організації та покращення мережі суспільного простору, розвитку парків, скверів, рекреаційних зон	Проекти організації територій парків «Боздошський», «Підзамковий». а також скверів та рекреаційних зон міста, проекти озеленення мікрорайонів. Схема планування рекреаційних зон.
Розробка концепції організації транспортного руху в місті, схеми оптимізації руху транспорту та пішохідних потоків в межах історичного ареалу міста, охоронних зонах пам'яток та прилеглих до них територіях та її запровадження, оптимізація транспортних ресурсів, збільшення туристичного потенціалу	Розвиток місцевої інфраструктури, зокрема доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення; організації пасажирських перевезень на території міста, в тому числі в межах історичного ареалу міста; підтримка будівництва нових та реконструкція діючих об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства

<p>Розвиток міста: як міжнародного туристичного центру; як міжнародного транспортного вузла; транзитного центру міжнародного туризму формування транспортно-логістичної прикордонної інфраструктури</p>	Реконструкція аеропорту «Ужгород» до рівня міжнародних стандартів, організація рейсів лоукостів
	Оптимізація руху залізничних перевезень
	Реконструкція автостанції Ужгород 1, доведення автовокзалу до рівня міжнародних стандартів. Оптимізація та збільшення прямих автобусних пасажирських перевезень до міст Євросоюзу
	Реконструкція митного посту «Ужгород», збільшення пропускної спроможності, організація пішохідного переходу.
	Вдосконалення мережі доріг. Це стосується подальшої реконструкції, будівництва і підтримки в належному стані міських доріг.
	Оновлення рухомого складу громадського транспорту та транспортної інфраструктури. При здійсненні модернізації системи громадського транспорту пріоритетним має бути розвиток електротранспорту. В місті має бути впроваджений електронний квиток, інші системи електронного управління громадським транспортом.
	Вдосконалення мережі доріг. Це стосується подальшої реконструкції, будівництва і підтримки в належному стані міських доріг.
	Організація дорожнього руху. Необхідно розробити і запровадити концепцію оптимізації дорожнього руху. Вона має першочергово враховувати аспекти безпеки та надійності роботи транспортної системи. Слід модернізувати систему світлофорів, дорожніх розв'язок і впровадити автоматизовану систему керування дорожнім рухом (АСКДР), а також сучасну систему паркування в громадських місцях
	Велосипедний транспорт. Реалізація міської ініціативи щодо використання велосипеда як альтернативного, екологічно безпечного виду міського транспорту. Розробка та впровадження концепції велосипедного руху сприятиме підвищенню доступності центру міста, з'єднанню центральної частини з районами та підвищенню мобільності в мікрорайонах. Будуть облаштовані нові велосипедні доріжки і велосипедна інфраструктура відповідно до сучасних стандартів.
	Умови для пішоходів. В Ужгороді має бути створена безперервна мережа пішохідних зон, здійснюватиметься покращення їх якості, забезпечуватимуться можливості для безпечного та безперешкодного пересування пішоходів на всій території міста.
Генеральний план міста, схеми зонування. Визначення зон – промислових, рекреаційних, громадської забудови, змішаного функціонального використання територій.	
Проект організації територій, об'єктів архітектурної та містобудівної спадщини, їх охоронних зон. Місцеві правила забудови історико-архітектурних зон міста, як складової міського простору	
<p>Перерозподіл функціонального навантаження та впровадження новітніх принципів організації міського простору, зокрема змішаного функціонального використання територій</p>	<p>План земельно-господарського устрою міста як складова генерального плану міста.</p> <p>Вирішення проблеми все більшого дефіциту вільних земель при неухильному зростанні попиту на житлову та іншу нерухомість. Скорочення площі, що відводиться під забудову земель.</p> <p>Введення мораторію на процес перепрофілювання земель природного, рекреаційного в категорію земель під забудову.</p>

<p>Публічні простори - платформи для комунікації громади міста. Заходи з розробки (організації) громадських (публічних) просторів</p>	<p>Визначення та облаштування центрального громадського простору міста як засобу комунікації мешканців міста і влади.</p> <p>Облаштування громадських просторів: арт-простір, сцена, скверів, скейт-парків, музичну естраду та зон спілкування.</p> <p>Реконструкція парків «Боздошський», «Підзамковий»</p>
<p>Розвиток навчально-освітніх центрів міста: це будівництво навчально-виховних закладів для дітей</p>	<p>Оновлення навчально-виховних закладів до європейських норм.</p> <p>Будівництво навчально-виховних комплексів в районі вул. Загорської та Боздошського парку.</p>
<p>Розробка концепції розвитку річки Уж як складової міського простору, зелених громадських місць, використання прибережних територій;</p>	<p>Проект організації території та визначення водоохоронних зон, прибережних захисних смуг річки Уж, як складової міського простору.</p>
<p>Розвиток рекреаційних територій, використання мінеральних ресурсів (мінеральних джерел) міста, використання водних ресурсів р. Уж</p>	<p>Будівництво аквапарку на території парку «Боздошський».</p> <p>Облаштування пляжів на річці Уж</p> <p>Будівництво греблі та малої гідроелектростанції в районі парку «Боздошський»</p>
<p>Стічні води та каналізація. Розбудова мереж зливової каналізації, систем каналізування та водовідведення на усій території міста, а також модернізація обладнання для очищення стічних вод.</p>	<p>Модернізація системи водопостачання. Передбачається модернізація мережі, оновлення матеріально-технічної бази підприємства КП «Ужгородводоканал», інші заходи задля зменшення втрат води і підвищення її якості. зменшення втрат води і підвищення її якості.</p>
<p>Оновлення та реконструкція об'єктів енергетичної інфраструктури та об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, системи поводження з твердими побутовими відходами</p>	<p>Електрична мережа. Передбачається будівництво і реконструкція мереж електроживлення, введення в дію додаткової підстанції для забезпечення надійного і безперебійного електропостачання та енергетичної безпеки міста.</p> <p>Газопостачання. Підвищення рівня безпеки в системі газопостачання міста.</p> <p>Телекомунікаційна інфраструктура. Покращення і розширення телекомунікаційних мереж (оптоволоконні та телефонні лінії).</p> <p>Збирання, переробка та знищення відходів. Покращення збору відходів, впровадження міської системи управління твердими побутовими відходами, яка забезпечить як ефективний збір, транспортування та утилізацію сміття, так і виробництво енергії з відходів.</p> <p>Продовження рекультивації існуючого звалища та будівництво нового сучасного комплексу з переробки твердих побутових відходів.</p> <p>Запровадження культури сортування сміття у мешканців міста, шляхом інформаційної кампанії та встановлення баків для сортування сміття.</p> <p>Встановлення систем для компостування органічних відходів по всій території міста.</p>

7

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТА УЖГОРОД

УЖГОРОД ОЧИМА ЙОГО МЕШКАНЦІВ (СОЦІОІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЇ)

Ужгород – місто співіснування громадян різних ідентичностей, конфесій, уявлень про стиль життя та якість послуг. Дослідження думки ужгородців вимагає дуже тонкого налаштування та уникнення будь-якого формалізму. Дослідження експертів за допомогою метода Дельфі погоджувалося з відповідями мешканців міста на відкриті питання, контент-аналізом попередніх напрацювань робочої групи з розробки Стратегії та відвертими думками громадян про перспективи розвитку міста. Мета дослідження – **з'ясувати можливість консенсусу різнобарвних думок** щодо Стратегії та перспектив розвитку міста до 2030 року.

Як були згенеровані стратегічні орієнтири?

Опитування експертів за допомогою анкети з відкритими питаннями

Опитування цільових груп респондентів

Контент-аналіз текстів по напрямкам попередніх напрацювань робочої групи

Результати інтерв'ю членів робочої групи та зовнішніх експертів, дозволили зробити висновок про існування чотирьох позицій щодо розвитку міста. Перша позиція належить

тим, хто робить змістовну ставку на розвиток, але приділяє значну увагу ризикам, що з цим пов'язані. Другу позицію відрізняє ресурсний підхід до розуміння розвитку та увага до його рекреаційно-туристичного аспекту. Третя позиція – це позиція прагматиків, що орієнтовані на долання будь-якої нестачі або дефіциту. Четверта позиція, яку представляли зовнішні експерти і яка не була представлена жодним членом робочої групи, акцентує увагу на небажані наслідки діяльності, і має більш широкий контекст. До цієї позиції схильні представники NGO та громадські активісти міста.

Стратегічні орієнтири, які були згенеровані з відповідей респондентів на відкрите питання

Стратегічні орієнтири, які були згенеровані з відповідей респондентів на відкрите питання

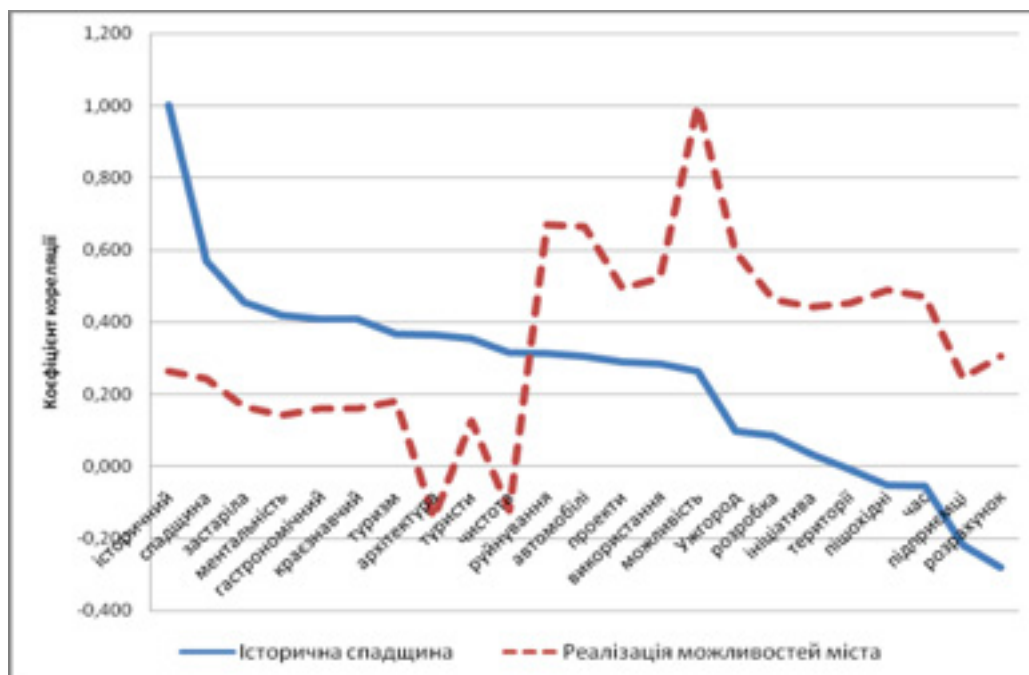

Стратегічні орієнтири, які були згенеровані з відповідей респондентів на відкриті питання

Розподіл відповідей, отриманих від експертів, дозволив зробити висновок про Ужгород як місто значних, але нереалізованих можливостей.

Ужгород в уявленні його мешканців це місто, розвиток якого спирається на значну історичну спадщину та різноманітні можливості для підприємництва, транскордонного пересування та якісного відпочинку. Результати опитування показують, що найбільш часте використання термінів «історичний» і «можливість» відбувається у двох альтернативних аспектах: «історична спадщина» та «реалізація можливостей». Позиції прихильників збереження історичної спадщини є альтернативними позиціям прихильників «використання можливостей» міста по більшості змінних.

Мал. 18. Альтернативність позиції «історичної спадщини» та «реалізації можливостей» міста

Завдяки ідеолого-семантичним конструкціям території формуються міська **інтертекстуальність**, яка може стати складовою частиною соціокультурного діалогу, але може стати асиметричною до економічного простору міста та відкидати попередження про те, що «перетворення Ужгорода в туристичний центр - це мрії, які спираються на парадигму тимчасових послуг і не зроблять його сучасним.

Сценарії вирішення протиріччя між тенденцією до збереження історичної спадщини та більш продуктивного використання можливостей міста мають декілька векторів. Перший вектор визначається потребою вирішення глибокого **протиріччя розділеного простору і часу**. Спроби вирішити протиріччя виключно в межах просторового планування перетворюється в процес взаємного звинувачення сторін у руйнуванні або історико-архітектурних пам'яток, або виробничого потенціалу міста. У межах цього сценарію гастрономічний і краєзнавчий туризм бачиться в якості альтернативи руйнування історико-архітектурних пам'яток.

Альтернативним сценарієм вирішення протиріччя розділеного простору і часу є сучасна транспортна **логістика** та **проектний менеджмент**. Прихильники транспортної логістики висловлюють численні думки з приводу способів розвантаження міста від автомобілів, перш за все, історичної частини міста, створення сучасних паркінгів, належної дорожньої розмітки, упорядкування автобусного руху, автоматичного продажу проїзних квитків та талонів, організації велодоріжок, пішохідних зон у центрі міста та пішохідних переходів на митних пунктах пропуску. Прихильники проектного менеджменту пропонують прийняття поетапних рішень за допомогою якісних архітектурних та урбаністичних проектів, проектів у сфері культури, проектів смарт-місто з різними підрозділами, впровадження європейських екологічних проектів та проектів по модернізації комунальної інфраструктури міста, проектуванню соціальних просторів, місць відпочинку та культурного дозвілля у місті.

Ймовірні ризики реалізації Стратегії міста

- Масова трудова міграція молоді у сусідні країни
- Ужгород опиниться в нових адміністративних межах
- Удушення економічного потенціалу міста сірими схемами тіньової економіки
- Руйнування дрібного підприємництва надмірним регулюванням
- Обурення громадян наслідками масового туризму
- Спотворення архітектурного обличчя міста стихійним будівництвом
- Екологічна криза в силу надмірної експлуатації системи водопостачання та каналізаційного господарства

Другий вектор визначається потребами міста у відтворенні та виробництві

Щирими прихильниками динамічного розвитку міста є ініціативні громадяни та підприємці міста. Вони набагато активніше орієнтовані на час та розрахунки у своїх справах і вони впевнені, що ужгородці здатні бути не тільки ініціативними і підприємливими, але й проактивними громадянами свого міста.

Погляди ужгородців є достатньо критичними для бачення як сильних так і слабких сторін життя свого міста.

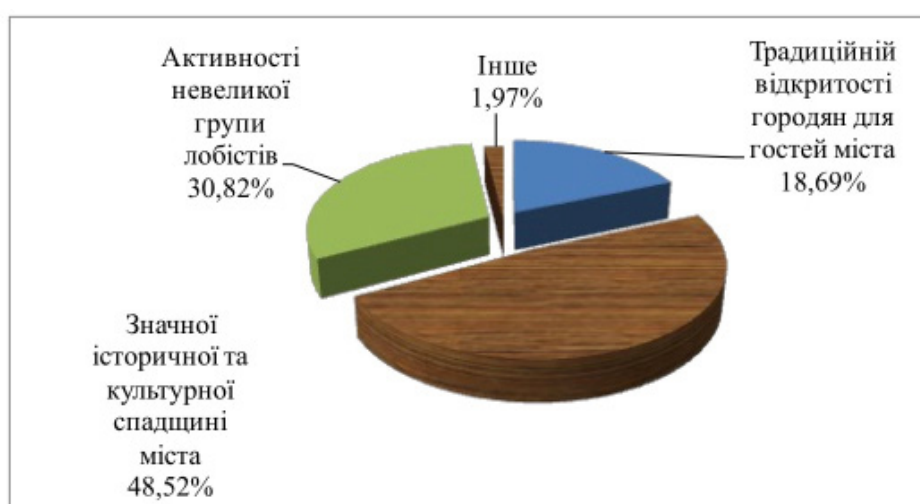
Ужгородцям було запропоновано визначити ймовірність реалізації 11 стратегічних орієнтирів, генерованих із їх попередніх опитувань та контент-аналізу попередніх напрацювань робочої групи.

Результати опитування довели, що найбільш високу оцінку ймовірності реалізації отримала корисна прикордонна співпраця з сусідніми країнами та ймовірність поширення масового історико-культурного туризму.

Очікувано міцний корелятивний зв'язок поширенням масового історико-культурного туризму має з ймовірністю внесення Малого Ґалаґова до Переліку світової спадщини ЮНЕСКО та збільшенням рівня креативності та самореалізації мешканців міста.

Згідно з думкою ужгородців, прикордонна співпраця з сусідніми країнами, насамперед зі Словаччиною та Угорщиною, має бути однаково корисна як для збільшення промислового виробництва та закордонних інвестицій, провадження чисельних інновацій, так і для поширення масового історико-культурного туризму

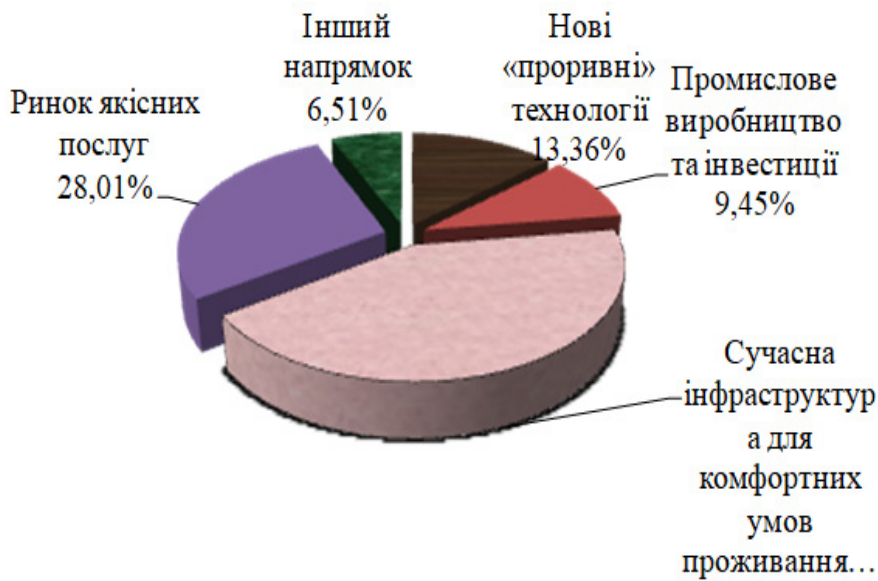
Саме такий сценарій вирішення протиріччя між тенденцією до збереження історичної спадщини та більш продуктивного використання можливостей міста має шанс на максимальну високу продуктивність.

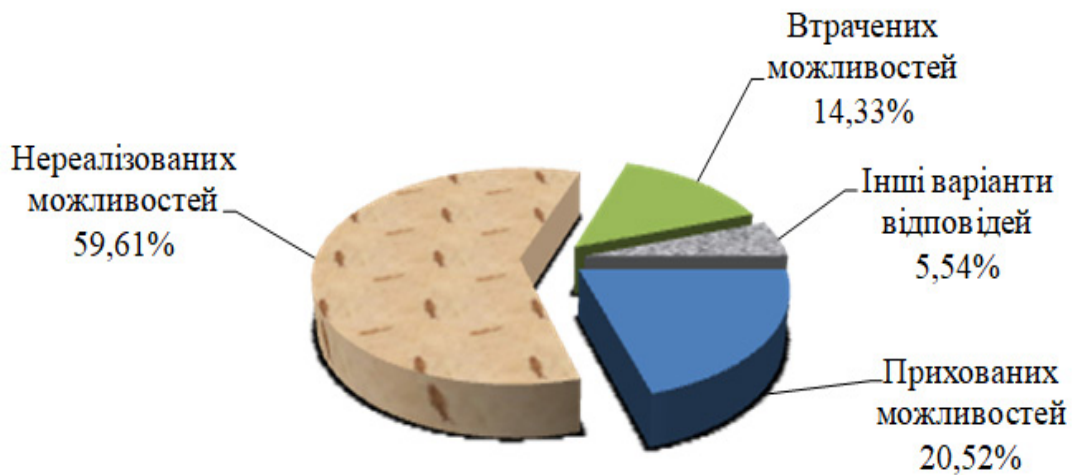
Мал. 19. Розподіл відповідей на питання: «Ідея про значні туристичні ресурси Ужгорода тримається на...»

Крім поділу ужгородців за стратегічними орієнтирами прикордонній співпраці, промислового виробництва і масового туризму, існує розподіл за іншими перевагами розвитку міста. Більшість опитаних ужгородців схиляються до важливості розвитку Ужгорода у напрямку

сучасної інфраструктури для комфортних умов проживання; розвитку міста, ринок якісних послуг, технології.

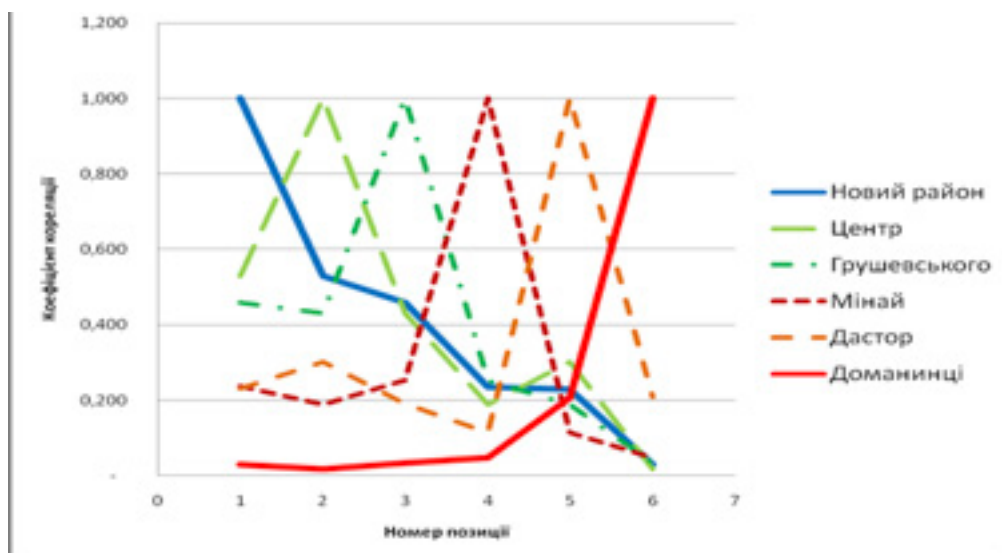
Мал. 20. Розподіл відповідей на питання: «Який з напрямків розвитку міста є найважливішим для Вас?»

Мал. 21. Розподіл відповідей на речення: «Ужгород – це місто...»

За результатами дослідження, можна зробити висновок про існування в місті **інтенціональних груп** громадян, які однаково сприймають та інтерпретують ситуацію, незалежно від їх соціальних статусів, ідеологічних та культурних переваг.

Також результати дослідження довели, що первісною одиницею стратегічного планування повинен стати **«мікрорайон міста»**. Завдяки результатам опитування, було встановлено, що позиції мешканців периферійних мікрорайонів суттєво відрізняються поміж собою та від позицій мешканців Центра міста спрямованістю на побутові, соціальні, дорожньо-транспортні чи екологічні проблеми (Мал. 22).

Мал. 22. Розбіжності позицій мешканців мікрорайонів міста щодо найважливішого для розвитку Ужгорода.

Значні розбіжності позицій між мешканцями центральних та периферійних районів міста небезпечні не стільки порушенням соціальної справедливості, скільки ризиками **псевдоурбанізації**. Прояви псевдоурбанізації або псевдоурбанізованого простору характеризується зниженням креативного компонента та рівня самоорганізації спільноти, реалізацією міського способу життя (посиленням аграрного компонента в культурі, свідомості і поведінці мешканців міста, схильності до продовольчого та енергетивного самозабезпечення), люмпенізації, маргіналізації та «слободізації» міського простору. Нерівний розвиток мікрорайонів міста або різке приєднання суміжних сільських територіальних громад до Ужгорода здатне прискорювати ці процеси.

Тому, нерівномірність розвитку мікрорайонів має стати одним з пріоритетів стратегічного планування,

Примітка. Більш детальні аналітичні дослідження розділу II представлені в базовому варіанті Стратегії розвитку міста «Ужгород 2030», частини 2,3,4,5,6 (п.1)

Стратегічна мета розвитку соціальної сфери 2030 – сприяти вирішенню глибинного протиріччя розділеного міського простору і часу.

Операційні цілі соціальної сфери 2030:

- перетворити комунікативні діалоги містян у конструктивний дискурс, що утворює комфортний соціальний простір і вивільнений соціальний час;
- первісною одиницею стратегічного планування повинен стати «мікрорайон міста»;
- активніше впроваджувати сучасну транспортну логістику та проектний менеджмент;
- сприяти поширенню прикордонної співпраці з сусідніми країнами за умови зменшення ризиків масової трудової міграції молоді.

Примітка: Результати розширеного і деталізованого SWOT-аналізу чинників розвитку м.Ужгорода за напрямками (галуззями) наведено в додатку 27 до Стратегії.

8

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ.

Працюючи чесно, ефективно, всі разом ми будемо екологічно чисте та комфортне для мешканців, сприятливе та безпечне для інвестора, цікаве для подорожуючого середовище

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА «УЖГОРОД - 2030»

Реалізація Стратегії розвитку міста Ужгорода на період до 2030 року буде здійснюватися на засадах комплексного підходу із застосуванням поєднаних і взаємопов'язаних між собою механізмів, інструментів та засобів досягнення стратегічних пріоритетів і оперативних цілей. Стратегія слугуватиме основоположним документом, відповідні напрями, цілі і завдання якого будуть декомпоновані в межах стратегічних і програмних документів на різних рівнях управління розвитком міста. За рахунок цього буде забезпечено високу ефективність, збалансованість і комплексність стратегічного планування соціально-економічного розвитку м. Ужгорода.

Реалізація Стратегії передбачає взаємодію таких суб'єктів, як: органи державної влади та місцевого самоврядування, галузеві асоціації та підприємницькі об'єднання, суб'єкти господарювання, громадські організації і політичні партії, населення міста.

Ключовими **елементами механізму** реалізації Стратегії є:

- нормативно-правове забезпечення;

- організаційно-управлінське забезпечення;
- фінансово-ресурсне забезпечення;
- інформаційно-методичне забезпечення;
- моніторинг та контроль реалізації стратегії, інструменти її коригування.

Нормативно-правове забезпечення охоплює всі необхідні сфери соціально-економічного розвитку м. Ужгорода, включно з системою його стратегічного планування. Передбачається як розробка і прийняття нових, так і внесення змін в діючі нормативно-правові акти, спрямовані на забезпечення реалізації Стратегії за всіма її напрямками. Підсумком такої роботи має стати формування системи нормативно-правових актів, які регламентують реалізацію Стратегії і сприяють підвищенню рівня оперативності та якості управлінських рішень, які приймаються органами влади міста.

Для реалізації завдань Стратегії будуть розроблятися та затверджуватися відповідні плани заходів на середньострокову перспективу, а для кожного заходу будуть визначені відповідальні виконавці та терміни їх виконання, що забезпечить належний рівень координації діяльності суб'єктів реалізації Стратегії. Важлива роль в процесі реалізації Стратегії відводиться застосуванню програмно-цільового методу управління з інструментами активного впливу на соціально-економічний і культурний розвиток міста шляхом реалізації обласних, районних і міських програм, стратегій, дорожніх карт та інших документів стратегічного планування, цілі і завдання яких відповідають пріоритетам Стратегії.

Для забезпечення необхідної координації діяльності суб'єктів реалізації Стратегії необхідне визначення структури, відповідальної за **організаційно-управлінське забезпечення**. Такими функціями доцільно наділити Управління економіки та стратегічного планування Ужгородської міської ради. Висока ефективність організаційно-управлінського блоку реалізації Стратегії може бути досягнена в разі створення при Управлінні Комітету з реалізації Стратегії, в склад якого входять представники територіальних органів влади та місцевого самоврядування, громадських організацій та бізнес-асоціацій (стратегічних підприємств), наукових структур, ін.

Ключовими напрямками діяльності Комітету (Управління) є: управління реалізацією Стратегії; міжвідомча, міжгалузева та міжсуб'єктна координація (розподіл відповідальності за реалізацію окремих напрямів та заходів); управління досягнутими в ході реалізації Стратегії результатами; формування кадрового забезпечення та його розвиток.

Успішна і повноцінна реалізація Стратегії неможлива без належного **фінансово-ресурсного забезпечення**. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься за рахунок: коштів міського бюджету; Державного фонду регіонального розвитку; коштів галузевих (міжгалузевих) державних цільових та бюджетних програм центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються на розвиток відповідних сфер у регіонах; субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету; коштів іноземних і внутрішніх інвесторів; коштів, які виділяються за програмами міжнародної технічної допомоги, міжнародних донорських організацій, благодійних фондів; фінансової підтримки меценатів.

Суб'єкти реалізації Стратегії мають бути в повній мірі забезпечені актуальною,

достовірною та достатньою **інформацією, методичною підтримкою** для підготовки і прийняття управлінських рішень. Необхідними заходами з реалізації Стратегії є її всестороннє публічне обговорення та поінформування представників громадськості і бізнес-кіл про цілі та завдання, пріоритетні напрями Стратегії, механізми та інструменти її реалізації; рішення та дії, що приймаються і реалізуються; хід та результати реалізації Стратегії, ефективність як здійснюваних заходів, так і реалізації Стратегії в цілому.

Механізм реалізації Стратегії передбачає наявність дієвої системи постійно діючого **моніторингу та контролю**, що здійснюються на основі комплексного аналізу досягнення цільових показників і орієнтирів соціально-економічного, культурного, просторового та інфраструктурного розвитку міста, якості та ефективності впровадження запланованих заходів. Моніторинг забезпечує можливість перевірки досягнутих та передбачених результатів (у т. ч. за якісними, кількісними та часовими параметрами) та за необхідності внесення коригувань як у положення Стратегії, так і у комплекс заходів та дій, що реалізуються суб'єктами політики.

Моніторинг за ходом виконання Стратегії буде здійснюватися на основі оцінювання стану виконання відповідного плану заходів з її реалізації. Передбачається звітування Комітету (Управління) кожні півроку, про хід реалізації плану заходів з виконання Стратегії, включно з поінформуванням про стан індикаторів, передбачених моніторингом реалізації Стратегії. В рамках моніторингу буде проводитися аналіз міри досягнення поставлених цілей, виконання передбачених заходів при визначеному рівні нормативно-правового, організаційно-управлінського та фінансово-ресурсного забезпечення реалізації Стратегії. Передбачається проведення оцінювання ефективності реалізації Стратегії за двома складовими: (1) результатами реалізації Стратегії та (2) управлінням реалізацією Стратегії.

У процесі здійснення моніторингу Стратегії повинні вирішуватися такі завдання:

- якісний контроль за ходом виконання Стратегії в цілому;
- оцінка рівня збалансованості виконання Стратегії в розрізі окремих стратегічних та операційних цілей;
- оцінка рівня збалансованості виконання Стратегії у просторовому аспекті (з фокусом на транспорті, міській забудові, ландшафті);
- визначення якості бюджетного забезпечення реалізації Стратегії;
- співставлення стратегічних та операційних цілей з актуальними викликами внутрішнього і зовнішнього середовища з урахуванням характеру їх зміни (виявлення потреби в уточненні та коригуванні цілей Стратегії).

Положення Стратегії будуть коригуватися по мірі необхідності з врахуванням змін зовнішніх умов (параметри та тенденції розвитку економіки міста, його соціальної сфери, активізації підприємництва та покращення інвестиційної привабливості, стану розвитку інфраструктури) та внутрішніх процесів розвитку міста Ужгорода.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА “УЖГОРОД - 2030”

Впровадження (реалізація) Стратегії здійснюватиметься на основі партнерства,

координації та узгодження діяльності всіх основних заінтересованих учасників цього процесу. Які зазначені нижче:

1. Ужгородська міська рада в особі обраних депутатів, міського голови та виконкому міської ради, обраного на сесії міської ради.
2. Структурні підрозділи міської ради і виконкому (департаменти, управління, відділи, окремі підрозділи), що здійснюють управлінську діяльність.
3. Комунальні підприємства, утворені міською радою.
4. Бюджетні організації, що фінансуються з міського бюджету (заклади освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури і дозвілля, фізкультури і спорту та ін.).
5. Бюджетні організації і установи на території міста, що фінансуються з обласного і державного бюджетів і надають послуги ужгородцям, у тому числі наукові організації.
6. Сектор громадських об'єднань і благодійних фондів, що здійснюють свою діяльність на території міста.
7. Підприємства промислового комплексу міста.
8. Представники малого і середнього бізнесу та бізнес-асоціації і об'єднання підприємців міста.
9. Банківсько-фінансові установи, страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні та інші установи і організації фінансового сектора.
10. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), житлово-будівельні кооперативи (ЖБК) та органи самоорганізації населення (ОСН) в мікрорайонах міста.
11. Інші організації, установи і підприємства на території міста незалежно від форм власності, які є зацікавленими сторонами в реалізації Стратегії.
12. Мас-медіа та інформаційні агентства і організації (включаючи електронні мас-медіа), які висвітлюють життя м. Ужгорода і області та інформуватимуть ужгородців про хід реалізації Стратегії та результати поетапного моніторингу.

Стратегія впроваджуватиметься через виконання комплексу організаційних, інформаційних, проектних і фінансових заходів суб'єктами місцевого розвитку м. Ужгорода відповідно до Плану реалізації Стратегії та інших місцевих регіональних програм, що прямо чи опосередковано пов'язані зі стратегічними і операційними цілями та операційними завданнями, визначеними у Стратегії.

Забезпечення реалізації Стратегії – це управлінське і тривале в часі завдання, яке передбачає здійснення організаційних заходів і контроль за діяльністю численних організацій, підприємств і установ, що задіяні у процесі її впровадження. Зі сторони Ужгородської міської ради цим займається уповноважений підрозділ – управління економіки та стратегічного планування. А загалом забезпеченням реалізації Стратегії зі сторони основних зацікавлених учасників займається спеціально утворений орган – Комітет із впровадження Стратегії «Ужгород-2030», який формується з представників міської ради, бюджетних організацій і комунальних підприємств, наукових організацій, громадських об'єднань, промислового комплексу і бізнесу. Положення про діяльність Комітету із впровадження Стратегії «Ужгород-2030» та його склад затверджуються виконкомом Ужгородської міської ради, а звіти про його роботу і стан впровадження Стратегії щороку заслуховуються на засіданнях і виконкому, і сесії міської ради у лютому місяці за попередній до поточного рік. Питання впровадження проектів і заходів

Стратегії мають належати виключно до Компетенції Комітету із впровадження Стратегії «Ужгород - 2030», який є відповідальним за забезпечення актуальності та реалістичності стратегічних і операційних цілей і завдань та за їх досягненням. Комітет із впровадження Стратегії «Ужгород-2030» використовує у своїй діяльності результати і висновки спільного моніторингового комітету та тісно співпрацює з ним.

Стратегічні цілі фактично визначають точки прикладання зусиль та напрями використання завжди обмежених ресурсів (у тому числі приватних інвестицій) з тим, щоб їх результативність була максимальною з позицій досягнення стратегічного Бачення, визначеного у Стратегії.

Реалізація можливостей у впровадженні Стратегії – це завдання для всіх департаментів, управлінь і відділів міської ради, для всіх зацікавлених груп учасників і, особливо, для громадських об'єднань і наукових організацій, які займаються різноманітною діяльністю у сферах місцевого економічного і соціального розвитку, у тому числі, за підтримки проектів і програм міжнародної технічної допомоги Україні і транскордонного співробітництва із зарубіжними партнерами.

Стратегія та План реалізації Стратегії формуються таким чином, щоб зробити можливим паралельну реалізацію усіх визначених Стратегічних цілей та поширення на них наявних спроможностей і доступних фінансових ресурсів. При цьому береться до уваги, що певні дії можуть бути передумовою для здійснення інших, атому вважаються пріоритетними у відношенні до наступних дій. В цьому сенсі черговість проектів в рамках Плану реалізації Стратегії вибудовується так, щоб уникнути розривів і пропусків у виконанні пов'язаних між собою проектів.

Програмні цикли (етапи) упровадження Стратегії розвитку міста “Ужгород - 2030”

Передбачається чотири послідовних і взаємопов'язаних програмних циклів (етапів), кожний з яких триває по три роки. Їх часові проміжки такі:

- перший етап: 2019-2021 рр.
- другий етап: 2022-2024 рр.
- третій етап: 2025-2027 рр.
- четвертий етап: 2028-2030рр.

Кожні три роки, базуючись на результатах моніторингу поточного програмного циклу (етапу), доцільно здійснювати оцінювання необхідності уточнення чи перегляду окремих компонентів Стратегії у світлі нових тенденцій і обставин, що можуть виникати, а також впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Це не виключає подібні уточнення чи перегляд окремих компонентів Стратегії і за результатами моніторингу будь-якого з поточних років реалізації Стратегії.

Примітка. Повна версія розділу III представлена в базовому варіанті Стратегії розвитку міста «Ужгород 2030», частина 7.